

Projekt planu ochrony dla obszaru Puszcza Białowieska PLC200004 z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego

I spotkanie
Zespołu Lokalnej Współpracy
29.06.2023

Zadanie obejmuje „Opracowanie projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego”, wykonywane jest na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Projekt planu ochrony dla Obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego

Wykonawca:
Usługi Ekologiczne Alojzy Przemyski

Zleceniodawca:
Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku

Prace nad Planem koordynują, kontrolują i nadzorują merytorycznie:
Z ramienia Wykonawcy: koordynator projektu Planu Ochrony – dr Alojzy Przemyski
Z ramienia Zleceniodawcy: p.o. Naczelnika Wydziału Ochrony Przyrody i Obszarów
Natura 2000 – mgr Iwona Naliwajek

Autorzy projektu Planu:

dr Alojzy Przemyski;

dr Bartosz Piwowarski, dr Tomasz Paciorek, dr Włodzimierz Pisarek, dr Tomasz Figarski, mgr Anna Anioł, mgr Iwona Kuleta, mgr Aleksandra Starus, mgr Filip Jarzombkowski, mgr Ewa Gutowska, mgr Katarzyna Barańska, mgr Katarzyna Kotowska, dr Maciej Kozak, dr Paweł Pawlikowski, dr Agnieszka Pierścińska,

dr Grzegorz Wałek,

prof. dr hab. Adam Stebel,

dr Adam Dmoch, dr Patryk Rowiński, dr Grzegorz Neubauer, dr Grzegorz Hebda, dr Bartłomiej Woźniak, dr Andrzej Węgrzynowicz, dr Cezary Mitrus, mgr Wojciech Sobociński, mgr Piotr Świętochowski, mgr Krzysztof Kajzer, mgr Oliwier Myka, mgr Grzegorz Grygoruk, mgr Tomasz Tumiel, mgr Paweł Białomyzy, mgr Eugeniusz Pugacewicz, mgr Michał Korniluk,

dr Katarzyna Bojarska, dr hab. Ireneusz Ruczyński, prof. dr hab. inż. Wanda Olech, dr hab. Artur Osikowski,

dr Joanna Przybylska, dr Lech Buchholz, dr Dariusz Wojdan, dr Krzysztof Werstak, mgr Piotr Przemyski, dr Karol Komosiński, mgr Łukasz Tomasik, dr Michał Furgoł, mgr Adam Bohdan, Zbigniew Fijewski, dr hab. Łukasz Przybyłowicz, dr hab. Marcin Sielezniew,

mgr Jan Starus, mgr Bartosz Nowak

Cele pierwszego spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy

- Informacje o Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.
- Obszary Natura 2000 w Polsce i w województwie podlaskim.
- Plany Ochrony Natura 2000, podstawa prawna, tryb sporządzania.
- Udział społeczeństwa w procesie planistycznym.
- Informacje o obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska i przedmiotach ochrony obszaru według Standardowego Formularza Danych (SDF).
- Zakres prac nad projektem Planu.
- Uzupełnienie listy interesariuszy i członków ZLW.

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000

system obszarów stanowiących spójną funkcjonalnie sieć umożliwiającą realizację spójnej polityki ochrony zasobów przyrodniczych na obszarze Unii Europejskiej

Cel

zachowanie określonych **typów siedlisk przyrodniczych** i **gatunków roślin i zwierząt**, które uważa się za **cenne** (znaczące dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy) i **zagrożone** wyginięciem w skali całej Europy

zachowanie lub odtworzenie różnorodności biologicznej Europy

wyznaczenie i objęcie ochroną obszarów, na których te gatunki i siedliska występują

EUROPEJSKIE DYREKTYWY PRZYRODNICZE

- tzw. **dyrektywa ptasia** Dyrektywa 79/409/EWG Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r. o ochronie dziko żyjących ptaków, która zastąpiona została nową ***Dyrektywą 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa***
- tzw. **dyrektywa siedliskowa** ***Dyrektywa 92/43/EWG Rady z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory***

W myśl dyrektywy ptasiej oraz dyrektywy siedliskowej każdy kraj członkowski Unii Europejskiej ma obowiązek zapewnić siedliskom przyrodniczym i gatunkom roślin i zwierząt, o których mowa w tych dyrektywach, warunki sprzyjające ochronie lub zadbać o odtworzenie ich dobrego (właściwego) stanu, m.in. poprzez wyznaczenie obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO).

SIEĆ NATURA 2000 TWORZĄ DWA TYPY OBSZARÓW

Obszary „ptasie”
Obszary Specjalnej Ochrony
Ptaków OSO

Wyznaczane na podstawie
dyrektywy ptasiej dla ochrony
ptaków

Obszary „siedliskowe”
Obszary Mające Znaczenie dla
Wspólnoty → **Specjalne**
Obszary Ochrony Siedlisk SOO

Wyznaczane na podstawie
dyrektywy siedliskowej dla
ochrony siedlisk przyrodniczych,
roślin i zwierząt z wyjątkiem
ptaków.

Mogą się całkowicie lub częściowo nakładać

Dyrektywa 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa
tzw. **Dyrektywa Ptasia**

Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory
tzw. **Dyrektywa Siedliskowa**

obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)
obszary ptasie
PLB

PLC

Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)
obszary siedliskowe
PLH

PLB, **PLH**, **PLC** – oznaczenia międzynarodowe obszarów, każdy obszar ma swoją nazwę i kod

OBSZARY PTASIE I SIEDLISKOWE

Obszary „ptasie” (Obszary Specjalnej Ochrony ptaków)

Obszary „siedliskowe” (Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk)

Niezależne, ale mogą się całkowicie lub częściowo nakładać

- Państwo Członkowskie samodzielnie wyznacza i ustanawia Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków na swoim terytorium
- Państwo informuje Komisję Europejską o wyznaczonych obszarach

- Państwo Członkowskie proponuje sieć obszarów i przekazuje propozycję Komisji Europejskiej
- Komisja analizuje propozycje w ramach tzw. regionów biogeograficznych. Organizowana jest dyskusja w formie tzw. Seminarium Biogeograficznego, sprawdzająca czy poszczególne gatunki i siedliska zostały wystarczająco ujęte;
- Komisja przyjmuje listę Obszarów Mających Znaczenie dla Wspólnoty w ramach każdego regionu biogeograficznego;
- Państwo ustanawia obszary przyjęte przez Komisję jako Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk

Zbyt skąpe wyznaczenie obszarów to uchybienie obowiązkom wynikającym z Dyrektywy

Zbyt skąpe zaproponowanie obszarów to uchybienie obowiązkom wynikającym z Dyrektywy

Aby sieć pełniła wymagania Dyrektywy, musi zawierać wszystkie „Międzynarodowe Ostoje Ptaków”, stosownie do danych naukowych

Aby sieć spełniła wymagania Dyrektywy, musi zawierać „reprezentatywną część” zasobów każdego gatunku i siedliska przyrodniczego

OBSZARY NATURA 2000 są najmłodszą formą ochrony przyrody, wprowadzoną w Polsce w 2004 roku w związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej.

Art. 6 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Formami ochrony przyrody są:

- 1) parki narodowe
- 2) rezerваты przyrody
- 3) parki krajobrazowe
- 4) obszary chronionego krajobrazu
- 5) **obszary Natura 2000**
- 6) pomniki przyrody
- 7) stanowiska dokumentacyjne
- 8) użytki ekologiczne
- 9) zespoły przyrodniczo krajobrazowe
- 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Czy istniejące parki narodowe i rezerваты nie wystarczają?

dotychczasowe formy ochrony przyrody są zbyt małe i nie obejmują wielu miejsc występowania gatunków zagrożonych (inne były zasady ich wyznaczania)

w ich funkcjonowanie nie był dotychczas wpisany stały monitoring występowania rzadkich i zagrożonych gatunków i siedlisk

sytuacja gatunków i siedlisk jest różna w różnych krajach i to co jest rzadkie w jednym kraju, w innym może być całkiem pospolite

Sieć Natura 2000 to odrębny, funkcjonujący na innych zasadach system ochrony przyrody, który działa niezależnie od istniejącego krajowego systemu ochrony. Sieć Natura 2000 jest uzupełnieniem wcześniej działających systemów ochrony przyrody.

Potrzeba wspólnych działań w skali Europy ***„Przyroda nie zna granic”***

Skala zagrożeń stanu przyrody jest obecnie tak duża, że już od dawna stało się oczywiste, że współpraca międzynarodowa w tej dziedzinie jest niezbędna i bez niej w wielu przypadkach wysiłki podejmowane na rzecz ochrony przyrody tylko w jednym kraju mogą być całkiem nieskuteczne.

JAK FUNKCJONUJE OBSZAR NATURA 2000?

- **Obszar ochrony, a nie obszar chroniony**

Ochronie podlega nie cały obszar, ale konkretnie siedliska i gatunki na nim. Z drugiej strony, ograniczenia oraz działania ochronne, niezbędne dla ochrony obszaru, mogą wykraczać poza jego granice

- **Cel = Właściwy stan ochrony**

Gatunku nie ubywa, jego siedlisko jest w dobrym stanie, są perspektywy, że zachowa się też w przyszłości.

Siedliska nie ubywa, zachowana struktura i funkcje (w tym procesy ekologiczne, różnorodność biologiczna), są perspektywy, że tak będzie także w przyszłości

- **Ochrona „celowościowa” a nie system zakazów**

Nie ma żadnych z góry narzuconych zakazów. Na każdym z obszarów należy indywidualnie zastosować środki (w tym regulacje planistyczne, działania ochronne) takie i tylko takie, by osiągnąć cel ochrony

- **Formy i sposoby ochrony nie są z góry dane, ale elastycznie dostosowane do celu**

„Ochrona przez właściwe użytkowanie”, ochrona przez modyfikację sposobu zagospodarowania, ochrona czynna i ochrona ścisła powinny być stosowane zależnie od potrzeb siedlisk i gatunków. Dla siedlisk półnaturalnych ochrona nie wyklucza gospodarczego użytkowania, a czasem wręcz go wymaga

**Wymogi
ochrony nie
ostrzejsze,
niż to
naprawdę
niezbędne
dla siedlisk i
gatunków**

JAK FUNKCJONUJE OBSZAR NATURA 2000?

- **Obowiązek ochrony**

Państwo jest obowiązane podjąć wszelkie działania (także ochronę czynną) konieczne dla skutecznej ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych w obszarze. Nie można braku właściwej ochrony usprawiedliwiać np. lukami w krajowym prawodawstwie

- **Obowiązek analizowania**

Każdy plan, przedsięwzięcie lub działanie musi być rozważone pod kątem wpływu na obszar, z punktu widzenia celów jego ochrony

- **Zakaz szkodzenia**

Plany, przedsięwzięcia ani działania, które wpływałyby znacząco negatywnie na obszar, w zasadzie nie mogą być wdrożone (**wyjątek: jeżeli są niezbędne dla zrealizowania nadrzędnego interesu publicznego i jednocześnie udowodniono, że nie można tego interesu zrealizować w inny, nie szkodzący obszarowi sposób; wówczas konieczne są kompensacje**)

- **Zakaz zakazywania**

W żaden sposób nie są ograniczane plany, przedsięwzięcia ani działania, które nie wpływają negatywnie na obszar z punktu widzenia celów jego ochrony

Zasada przeczności: nie rozwiane wątpliwości muszą być interpretowane na korzyść środowiska, a nie na korzyść projektu!

NATURA 2000 W EUROPIE

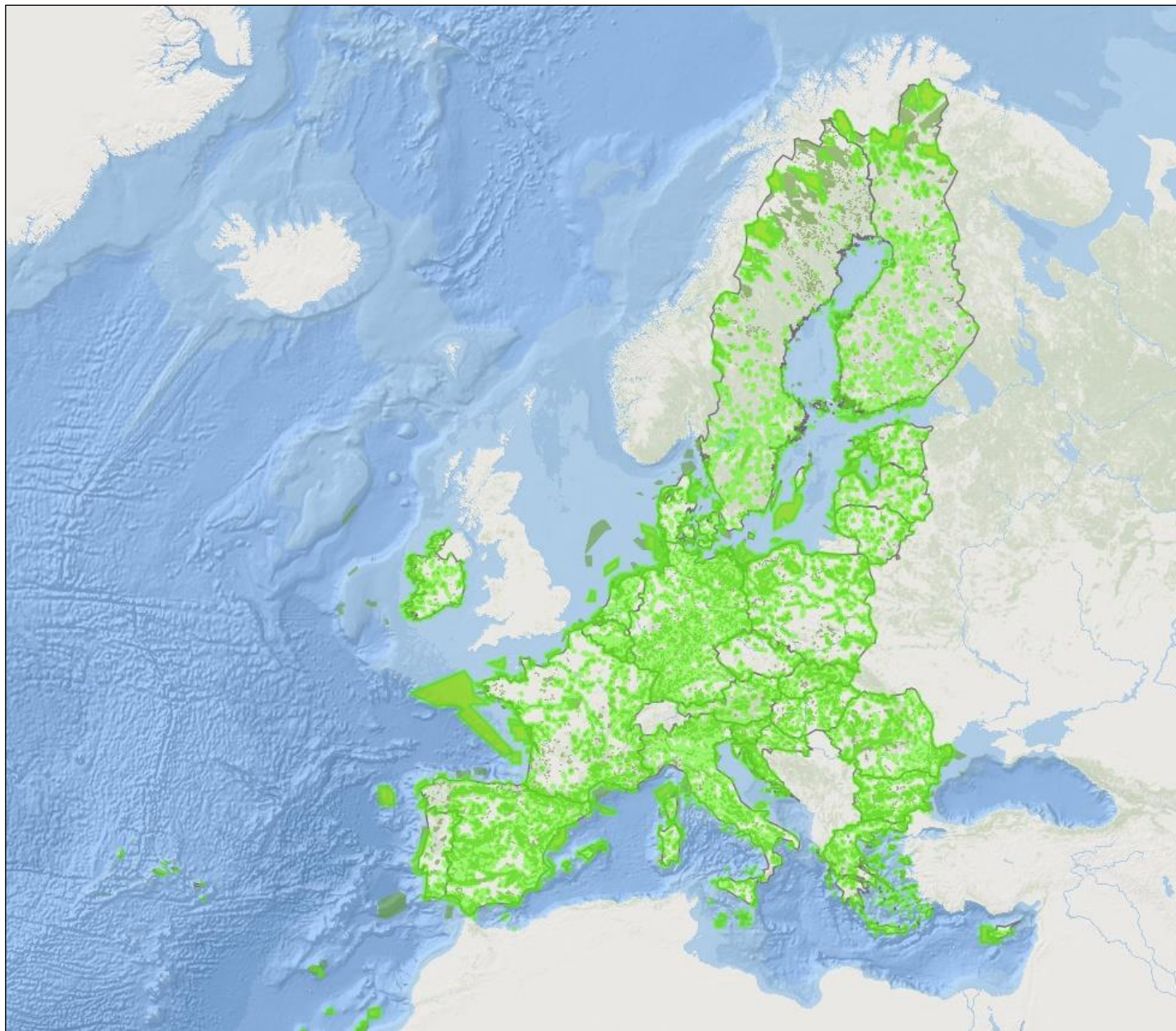
Unijna sieć Natura 2000 obejmuje ponad 27 000 obszarów położonych we wszystkich 28 państwach członkowskich UE (stan na 2016 r.). Łącznie zajmują około 1 miliona kilometrów kwadratowych, co stanowi prawie jedną piątą obszaru lądowego Europy (18,36%), jak również istotną część otaczających mórz.

Jest to największa na świecie skoordynowana sieć obszarów chronionych.

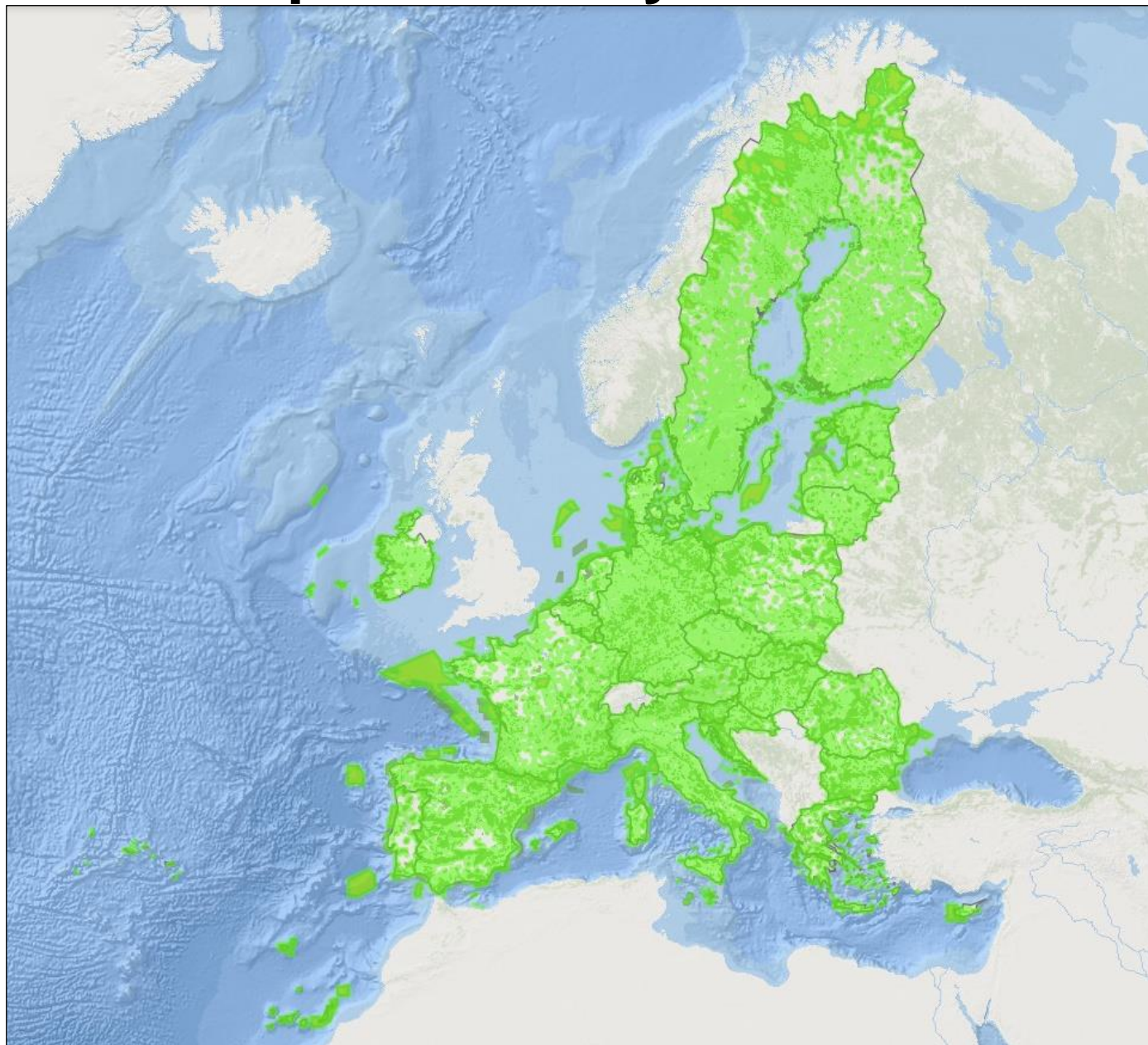
Natura 2000 w Europie – obszary ptasie

5407 obszarów

Natura 2000 w Europie - obszary siedliskowe

23648 obszarów

NATURA 2000 W POLSCE

Obecnie w Polsce obszarów Natura 2000 jest 999 (stan na 2022 r.), w tym:

- 864 siedliskowe,
- 145 ptasich
- 10 wspólnych obszarów o podwójnym statusie.

Łącznie prawie 70 tys. km².

Zestawienie form ochrony przyrody w woj. podlaskim

Lp.	Nazwa formy ochrony	Liczba obiektów
1	Parki narodowe	4
2	Rezerваты przyrody	94
3	Parki krajobrazowe	3
4	Obszary chronionego krajobrazu	13
5	Obszary Natura 2000	24 specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000
6	Użytki ekologiczne	250
7	Stanowiska dokumentacyjne	2
8	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	3
9	Pomniki przyrody	2062

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku, stan na sierpień 2016 r.

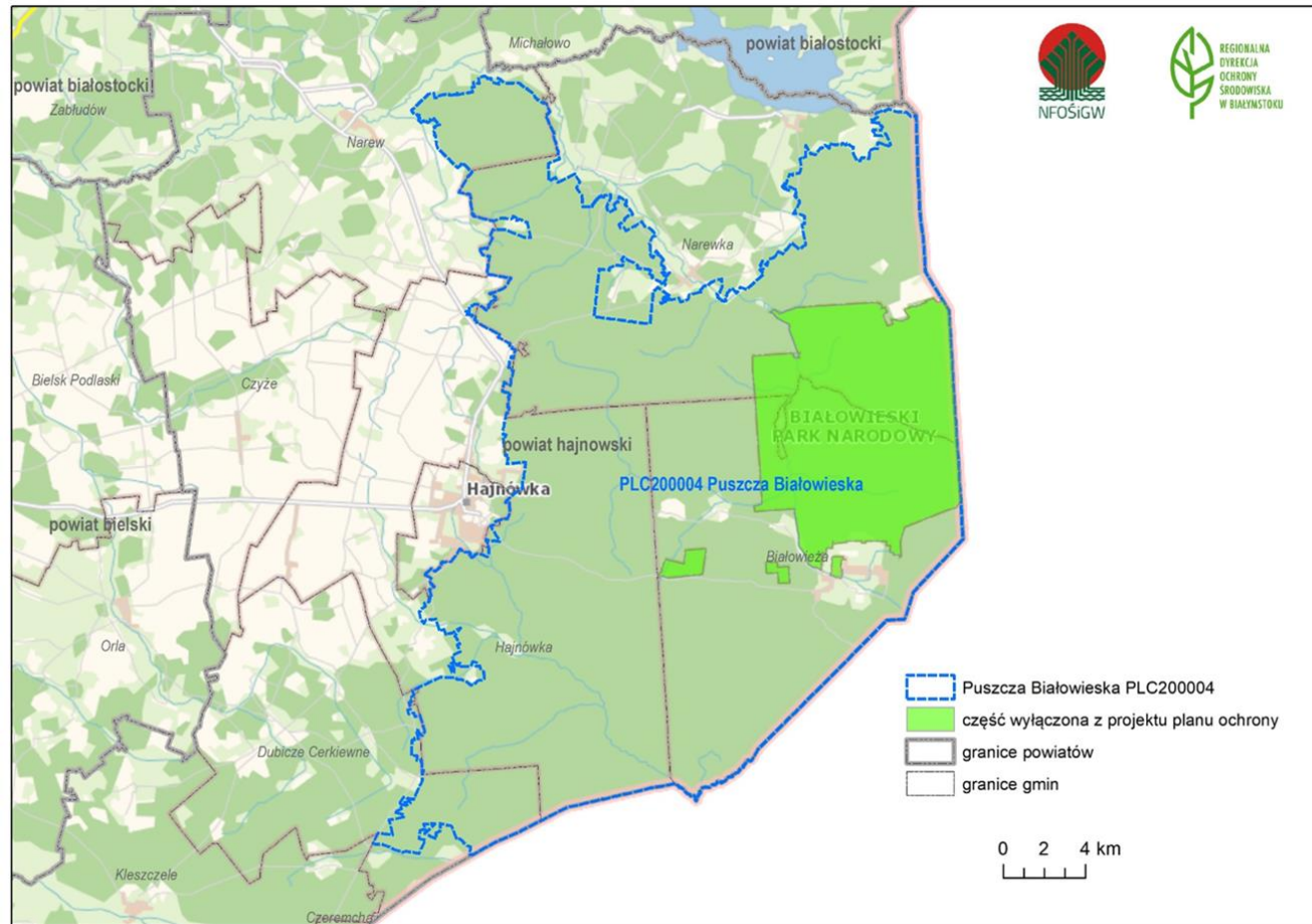
Obszary Natura 2000 w województwie podlaskim

Obszar Natura 2000	kod	
Bagienna Dolina Narwi	PLB200001	obszar specjalnej ochrony
Bagno Wizna	PLB200005	obszar specjalnej ochrony
Czerwony Bór	PLH200018	specjalny obszar ochrony
Dolina Biebrzy	PLH200008	specjalny obszar ochrony
Dolina Dolnego Bugu	PLB140001	obszar specjalnej ochrony
Dolina Dolnej Narwi	PLB140014	obszar specjalnej ochrony
Dolina Górnego Nurca	PLB200004	obszar specjalnej ochrony
Dolina Górnej Narwi	PLB200007	obszar specjalnej ochrony
Dolina Górnej Rospudy	PLH200022	specjalny obszar ochrony
Dolina Pisy	PLH200023	specjalny obszar ochrony
Dolina Szeszupy	PLH200016	specjalny obszar ochrony
Jeleniewo	PLH200001	specjalny obszar ochrony
Jelonka	PLH200019	specjalny obszar ochrony
Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie	PLH200020	specjalny obszar ochrony
Murawy w Haćkach	PLH200015	specjalny obszar ochrony
Murawy w Mielniku	PLH200027	specjalny obszar ochrony
Ostoja Augustowska	PLH200005	specjalny obszar ochrony
Ostoja Biebrzańska	PLB200006	obszar specjalnej ochrony
Ostoja Knyszyńska	PLH200006	specjalny obszar ochrony
Ostoja Nadbużańska	PLH140011	specjalny obszar ochrony
Ostoja Narwiańska	PLH200024	specjalny obszar ochrony
Ostoja Suwalska	PLH200003	specjalny obszar ochrony
Ostoja w Dolinie Górnego Nurca	PLH200021	specjalny obszar ochrony
Ostoja w Dolinie Górnej Narwi	PLH200010	specjalny obszar ochrony
Ostoja Wigierska	PLH200004	specjalny obszar ochrony
Pojezierze Sejneńskie	PLH200007	specjalny obszar ochrony
Przelomowa Dolina Narwi	PLB200008	obszar specjalnej ochrony
Puszcza Augustowska	PLB200002	obszar specjalnej ochrony
Puszcza Białowiecka	PLC200004	obszar specjalnej ochrony
Puszcza Knyszyńska	PLB200003	obszar specjalnej ochrony
Puszcza Piska	PLB280008	obszar specjalnej ochrony
Sasanki w Kolimagach	PLH200025	specjalny obszar ochrony
Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego	PLH200014	specjalny obszar ochrony
Torfowiska Gór Sudawskich	PLH200017	specjalny obszar ochrony
Źródłiska Wzgórz Sokólkich	PLH200026	specjalny obszar ochrony

Obszar Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004

W granicach obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 znajduje się polska część rozległego kompleksu leśnego rozciągającego się na pograniczu polsko-białoruskim. Pod względem administracyjnym przedmiotowa forma ochrony przyrody znajduje się w powiecie hajnowskim, w województwie podlaskim.

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski (Solon J. i in. 2018) obszar położony jest w obrębie dwóch mezoregionów – Równina Bielska i Dolina Górnej Narwi, które należą do makroregionu Niziny Północnopodlaskiej. Według regionalizacji geobotanicznej Matuszkiewicza J. M. (2008) obszar znajduje się w Krainie Północnopodlaskiej Działu Północnego Mazursko-Białoruskiego.

Charakterystyka obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004

Przeważa krajobraz płaskich równin gliniastej moreny dennej. Dominują gleby brunatne, płowe i opadowo-glejowe, zajęte przede wszystkim przez lasy łąkowe. Nie brak również borów mieszanych zajmujących obecnie miejscami podłoże piaszczysto-żwirowe. W podmokłych dolinkach nie sposób przeoczyć lasów łąkowych (przede wszystkim jesionowo-olszowych). Godne uwagi są również specyficzne lasy świerkowe na torfie, brzeziny bagienne, czy też olsy. Zdecydowanie mniejszy udział w zbiorowiskach leśnych zajmują bory sosnowe wykształcone na siedliskach ubogich - podłożu piaszczystym. W obniżeniach terenu spotkać można bory bagienne, a z rzadka bezleśne torfowiska. Spośród siedlisk nieleśnych przywołać należy szuwary turzycowe i trzcinowe, wilgotne łąki i ziołorośla. Łąki kośne spotykane są raczej rzadko. Istotną cechą wyróżniającą znaczną część obecnych tutaj zbiorowisk leśnych jest naturalny charakter drzewostanów z istotnym udziałem starych drzew. Opisane bogactwo siedlisk oraz wysoki stopień naturalności licznych fragmentów tego obszaru sprzyjają ogromnej bioróżnorodności.

Puszcza Białowieska znajduje się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Przymuszczaalnie ekosystemy leśne na tym obszarze funkcjonują nieprzerwanie od ostatniego zlodowacenia.

Przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 są gatunki roślin i zwierząt oraz siedliska przyrodnicze wymienione w obowiązującym Standardowym Formularzu Danych (SDF) obszaru z „oceną ogólną znaczenia obszaru” A, B lub C, tj.: 10 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej; 28 gatunków zwierząt oraz 5 gatunków roślin z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej; 20 gatunków ptaków objętych art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE.

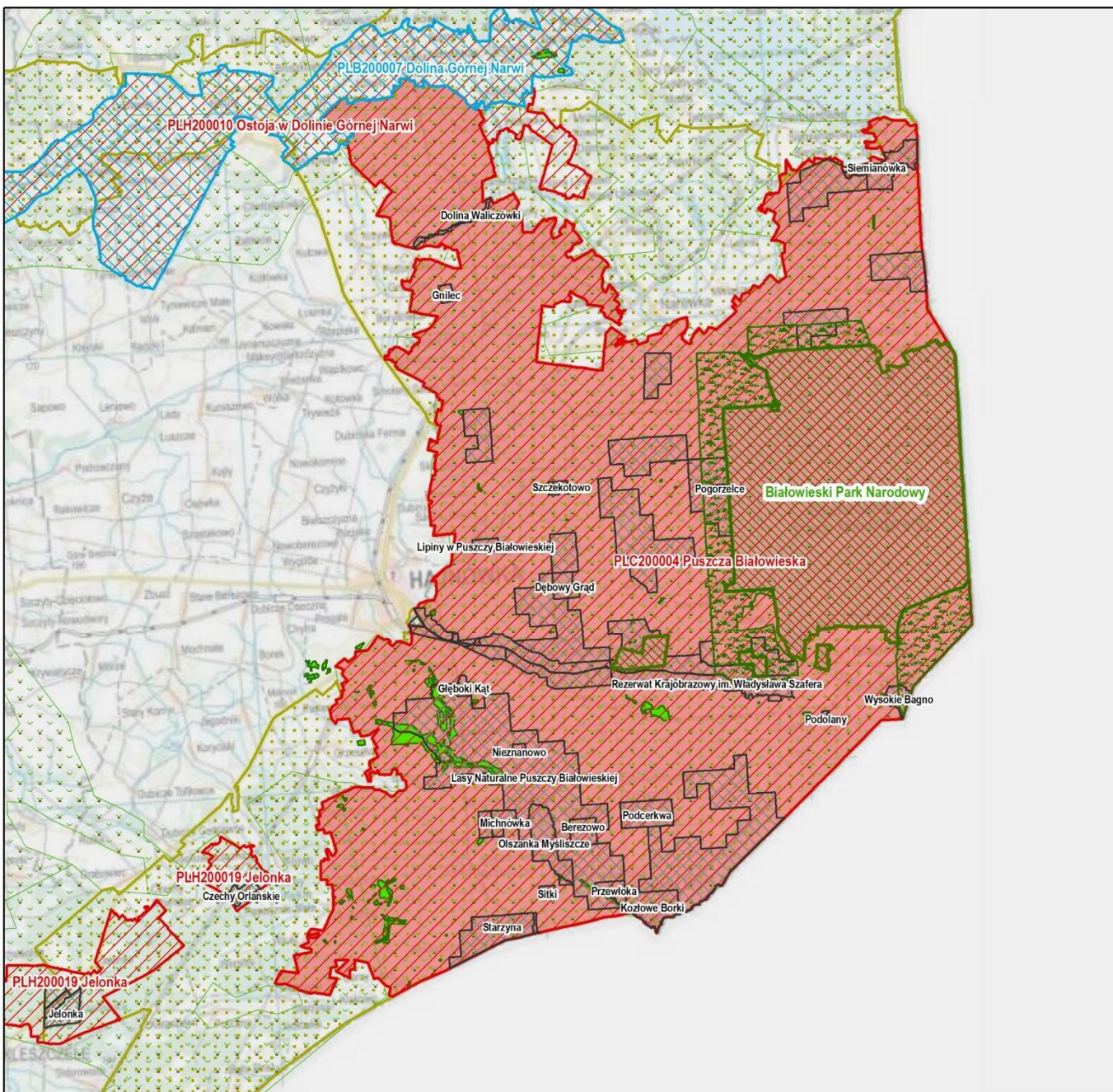
Istniejące formy ochrony: jeden park narodowy, dwa obszary chronionego krajobrazu, 21 rezerwatów przyrody, 72 użytki ekologiczne.

Położenie obszaru na tle form ochrony przyrody

- granica Puszczy Białowieskiej
- obszary OSO Natura 2000
- obszary SOO Natura 2000
- parki narodowe
- otulina parku narodowego
- rezerваты przyrody
- obszary chronionego krajobrazu
- użytki ekologiczne
- korytarze ekologiczne

Czym jest Plan Ochrony Obszaru Natura 2000

Plan ochrony obszaru Natura 2000 jest jednym z instrumentów planowania, którego celem jest ochrona przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Przedmiotowy dokument sporządzany jest na okres 20 lat. Plan ochrony ustanawiany jest w drodze rozporządzenia przez właściwego Ministra do spraw środowiska. Podstawą prawną sporządzania planu ochrony obszaru Natura 2000 jest art. 29 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000. Zgodnie z § 2 przywołanego rozporządzenia projekt planu ochrony sporządza się podejmując następujące czynności:

- 1) ustalenie terenu objętego projektem planu ochrony oraz przedmiotów ochrony obszaru;
- 2) sformułowanie założeń do projektu planu ochrony;
- 3) identyfikacja zainteresowanych osób i podmiotów prowadzących działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar;
- 4) sformułowanie projektu planu ochrony;
- 5) zaopiniowanie, o którym mowa w art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Ustanowienie planu ochrony poprzedza się przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa na zasadach określonych w dziale III rozdziale 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Ustalenia planu ochrony będą miały wpływ na zagospodarowanie przestrzenne oraz działalność prowadzoną w obszarze Natura 2000, w tym mogą określać reguły lokalizacji zabudowy, infrastruktury technicznej, komunikacyjnej oraz edukacyjnej, mogą wprowadzać ramowe warunki realizowanych i planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, mogą formułować wnioski do zmian istniejących studiów i planów zagospodarowania przestrzennego (Wytyczne GDOŚ do opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000).

Organizacja procesu komunikacji z różnymi grupami interesu

Komunikacja z zainteresowanymi stronami w trakcie przygotowania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 będzie oparta o stronę internetową RDOŚ w Białymstoku - <https://www.gov.pl/web/rdos-bialystok/regionalna-dyrekcja-ochrony-srodowiska-w-bialymstoku>. Będą tam zamieszczane informacje o postępie prac nad projektem planu, terminach i miejscach spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW), prezentacje ze wszystkich spotkań konsultacyjnych oraz inne materiały i opracowania wytworzone na potrzeby projektu planu ochrony, a także obwieszczenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku dotyczące zapewnienia udziału społeczeństwa w procesie planistycznym. Podstawowe znaczenie dla komunikowania się z grupami interesu, osobami i instytucjami w różny sposób związanymi z obszarem będą miały spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW). O terminach, miejscu i organizacji spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy uczestnicy będą informowani za pomocą komunikatu na stronie internetowej, a także pocztą elektroniczną lub telefonicznie.

Informacja o postępie prac

Informację na temat bieżącego stanu prac nad projektem planu będzie można uzyskać za pośrednictwem strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku: <https://www.gov.pl/web/rdos-bialystok/projekt-planu-ochrony-dla-obszaru-natura-2000-puszcza-bialowieska>

Wnoszenie uwag i wniosków będzie możliwe w formie pisemnej oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, 15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23 lub drogą elektroniczną na adres email biuro@bialystok.rdos.gov.pl, lub w formie ustnej do protokołu w siedzibie RDOŚ w Białymstoku po uprzednim umówieniu wizyty pod numerem telefonu: 85 74-06-981 wew. 35.

Spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW)

W ramach prac nad projektem planu ochrony zaplanowano cykl spotkań dyskusyjnych z udziałem lokalnej społeczności. Zainteresowane osoby i podmioty prowadzące działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których wyznaczono obszar Natura 2000 będą brały udział w opracowaniu projektu planu ochrony jako członkowie Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW). Skład ZLW może ulegać zmianom w trakcie prac nad projektem planu ochrony w zależności od potrzeb. W pracach nad projektem planu ochrony przewidziano co najmniej 3 spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, w ramach których zaplanowano następujące cele:

I spotkanie ZLW – termin: 29 czerwca 2023:

- Informacje o Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.
- Obszary Natura 2000 w Polsce i w województwie podlaskim.
- Plany Ochrony Natura 2000, podstawa prawna, tryb sporządzania.
- Udział społeczeństwa w procesie planistycznym.
- Informacje o obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska i przedmiotach ochrony obszaru według Standardowego Formularza Danych (SDF).
- Uzupełnienie listy interesariuszy i członków ZLW.

II spotkanie ZLW – proponowany orientacyjny termin: 09 listopada 2023:

- Przedstawienie postępu dotychczasowych prac nad projektem Planu.
- Przedstawienie wyników zrealizowanych dotychczas prac (m.in. kwerendy danych, weryfikacji listy przedmiotów ochrony).
- Wstępne wyniki prac terenowych.

III spotkanie ZLW – proponowany orientacyjny termin: 6 czerwca 2024:

- Podsumowanie wyników prac terenowych wykonanych na potrzeby projektu Planu,
- Ocena stanu ochrony przedmiotów ochrony.
- Omówienie projektu Planu: zagrożenia dla przedmiotów ochrony, cele ochrony, warunki utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony, działania ochronne, monitoring, wskazania do dokumentów planistycznych.
- Zestawienie potrzeb weryfikacji SDF obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- Propozycje korekty granic obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska.

Wykaz przedmiotów ochrony według SDF

Typy SIEDLISK wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG (dane z obowiązującego SDF):

Kod	Nazwa polska	Identyfikator fitosocjologiczny*	Pokrycie [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Ocena stanu zachowania	Ocena ogólna
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion, Potamion</i>	<i>Nympheion, Potamion</i>	12.63	C	C	C	C
6230	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	<i>Nardetalia</i>	132.61	B	B	B	C
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	<i>Arrhenatherion elatioris</i>	524.13	B	C	B	C
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	<i>Scheuchzerietalia palustris, Caricetalia nigrae</i>	18.94	B	C	B	C
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk ¹	<i>Caricion davallianae</i>	157.87	C	C	C	C

¹ siedlisko przyrodnicze wykazane w SDF obecnie niespotykane w obszarze (istotne prawdopodobieństwo braku aktualnych stanowisk w obszarze), wymaga zmiany oceny

Typy SIEDLISK wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG (dane z obowiązującego SDF):

Kod	Nazwa polska	Identyfikator fitosocjologiczny*	Pokrycie [ha]	Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Ocena stanu zachowania	Ocena ogólna
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	<i>Tilio-Carpinetum</i>	39814.56	A	A	A	A
91D0	Bory i lasy bagienne i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne	<i>Vaccinio uliginosi-Pinetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum, Dryopteridi thelypteridis-Betuletum pubescentis, Sphagno squarrosi-Alnetum</i>	2746.92	A	B	B	A
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe i olsy źródliskowe	<i>Fraxino-Alnetum</i>	12.63	A	C	A	A
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	<i>Ficario-Ulmetum</i>	63.15	A	C	A	A
91I0	Cieplolubne dąbrowy	<i>Quercetalia pubescenti petraeae</i>	6.31	C	C	C	C

W toku prac inwentaryzacyjnych może zajść przesłanka do wskazania nowych przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 lub do usunięcia siedlisk/ gatunków z listy przedmiotów ochrony!

Gatunki roślin wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG (dane z obowiązującego SDF):

Kod	Nazwa gatunku	Wielkość populacji		Jednostka liczebności	Ocena populacji	Ocena st. zach.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
		Min.	Max.					
1381	Widłoząb zielony <i>Dicranum viride</i>	94	94	trees	A	A	A	A
1386	Bezlist okrywowy <i>Buxbaumia viridis</i>				C	C	C	C
1477	Sasanka otwarta <i>Pulsatilla patens</i>				C	B	C	C
1437	Leniec bezpodkwiatkowy <i>Thesium ebracteatum</i>	10294	10294	i	B	B	C	B
1939	Rzepik szczeciniasty <i>Agrimonia pilosa</i>				C	B	C	A

Gatunki ważek z Zał. I Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotami ochrony wg obowiązującego SDF

Kod	Nazwa gatunku	Typ populacji	Ocena populacji	Ocena stanu zachow.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
1037	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	p	C	C	C	C
1042	Zalotka większa <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	p	C	B	C	C

Gatunki motyli z Zał. I Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotami ochrony wg obowiązującego SDF

Kod	Nazwa gatunku	Typ populacji	Ocena populacji	Ocena stanu zachow.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	p	C	A	C	A
1065	Przeplatka aurinia <i>Euphydryas aurinia</i>	p	C	B	A	B
4030	Szlaczkoń szafraniec <i>Colias myrmidone</i>	p	C	C	C	B
6169	Przeplatka maturalna <i>Euphydryas maturna</i>	p	B	A	A	A

Gatunki chrząszczy z Zał. I Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotami ochrony wg obowiązującego SDF

Kod	Nazwa gatunku	Typ populacji	Ocena populacji	Ocena stanu zachow.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
1081	Pływak szerokobrzeżek <i>Dytiscus latissimus</i>	p	C	A	C	C
1082	Kreślinek nizinny <i>Graphoderus bilineatus</i>	p	C	B	C	C
1084	*Pachnica dębowa (pachnica próchniczka) <i>Osmoderma eremita</i>	p	C	A	C	B
1085	Bogatek wspaniały <i>Buprestis splendens</i>	p	A	B	A	A
1086	Zgniotek cynobrowy <i>Cucujus cinnaberinus</i>	p	A	A	A	A
1920	Ponurek Schneidera <i>Boros schneideri</i>	p	A	A	B	A
1923	Średzinka <i>Mesosa myops</i>	p	A	A	A	A
1924	Pogrzybica Mannerheima <i>Oxyporus mannerheimii</i>	p	A	A	B	A
1925	Rozmiazg kolweński <i>Pytho kolwensis</i>	p	A	B	B	A
4021	*Konarek tajgowy <i>Phryganophilus ruficollis</i>	p	A	A	A	A
4026	Zagłębek bruzdkowany <i>Rhysodes sulcatus</i>	p	B	B	A	A

Gatunki ślimaków z Zał. I Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotami ochrony wg obowiązującego SDF

Kod	Nazwa gatunku	Liczebność i typ populacji			Ocena populacji	Ocena stanu zachow.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
		Typ	Min.	Maks.				
1014	Poczwarówka zwężona <i>Vertigo angustior</i>	p			B	A	C	C
1016	Poczwarówka jajowata <i>Vertigo moulinsiana</i>	p			B	A	A	B
4056	Zatoczek łamliwy <i>Anisus vorticulus</i>	p	15	20	C	B	C	C

Gatunki płazów z Zał. I Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotami ochrony wg obowiązującego SDF

Kod	Nazwa gatunku	Typ populacji	Ocena populacji	Ocena stanu zachow.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	p	C	B	C	C
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	p	C	C	C	C

Gatunki ptaków z Zał. I Dyrektywy Rady 2009/147/WE będące przedmiotami ochrony wg obowiązującego SDF

Kod	Nazwa gatunku	Liczebność i typ populacji			Ocena populacji	Ocena stanu zachow.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
		Typ	Min.	Maks.				
A030	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	r	10	12	C	B	C	C
A072	Trzmielojad zwyczajny <i>Pernis apivorus</i>	r	90	120	B	B	C	B
A089	Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	r	30	60	B	C	C	B
A104	Jarząbek zwyczajny <i>Bonasa bonasia</i>	p	1600	1800	B	A	C	B
A119	Kropiatka <i>Porzana porzana</i>	r	10	40	C	B	C	C
A122	Derkacz zwyczajny <i>Crex crex</i>	r	80	120	C	B	C	C
A155	Słonka zwyczajna <i>Scolopax rusticola</i>	r	500	550	C	B	C	C
A165	Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	r	100	300	B	B	C	B
A207	Siniak <i>Columba oenas</i>	r	150	250	C	B	C	C
A217	Sóweczka zwyczajna <i>Glaucidium passerinum</i>	p	80	100	A	B	B	A
A223	Włochatka zwyczajna <i>Aegolius funereus</i>	p	30	50	B	B	C	B
A224	Lelek zwyczajny <i>Caprimulgus europaeus</i>	r	250	280	C	B	C	C
A234	Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	p	30	35	C	B	C	C
A238	Dzięcioł średni <i>Dendrocoptes medius</i>	p	1100	1300	B	B	C	B
A239	Dzięcioł białogrzbiety <i>Dendrocopos leucotos</i>	p	60	90	A	C	B	A
A241	Dzięcioł trójpalczasty <i>Picoides tridactylus</i>	p	60	80	A	C	B	A
A307	Jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>	r	165	190	C	A	C	C
A320	Muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>	r	300	600	B	B	C	B
A321	Muchołówka białoszyja <i>Ficedula albicollis</i>	r	5000	10000	A	C	C	A
A338	Gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	r	1000	1500	C	C	C	C

Gatunki ssaków z Zał. I Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotami ochrony wg obowiązującego SDF

Kod	Nazwa gatunku	Liczebność i typ populacji			Ocena populacji	Ocena stanu zachow.	Ocena izolacji	Ocena ogólna
		Typ	Min.	Maks.				
1308	Mopek zachodni <i>Barbastella barbastellus</i>	r	100	200	B	A	C	A
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	p	110	160	C	A	C	B
1352	*Wilk szary <i>Canis lupus</i>	p	1	40	B	A	C	A
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	p	10	20	C	A	C	B
1361	Ryś euroazjatycki <i>Lynx lynx</i>	p	1	14	B	A	B	A
2647	*Żubr europejski <i>Bison bonasus</i>	p	450	500	A	A	A	A

Zakres planowanych prac

Ogólny zakres planowanych prac (lata 2023-2024)

1. Kwerenda aktualnych danych dotyczących przedmiotów ochrony (SDF, literatura naukowa, wyniki wcześniejszych inwentaryzacji z Puszczy Białowieskiej znajdujące się w posiadaniu RDOŚ Białystok).
2. Własne prace terenowe, obejmujące eksplorację badawczą pod kątem uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie zależnym od stopnia rozpoznania przedmiotu ochrony, z zastosowaniem metodyki PMŚ GIOŚ, zapewniającej uzyskanie pełnej informacji o stanie naturalnych siedlisk i gatunków (m.in. występowanie, rozmieszczenie, liczebność, zajmowana powierzchnia, zagrożenia, perspektywy ochrony).
3. Na podstawie danych uzyskanych z zastosowaniem ww. metodyki, w odniesieniu do poszczególnych stanowisk (lub płatów) i całego obszaru – opracowanie wyników badań, z uwzględnieniem m.in. występowania, rozmieszczenia, liczebności (gatunków), powierzchni (siedlisk), stwierdzonych zagrożeń i ocenę stanu ochrony przedmiotów ochrony.
4. Zebranie całości materiału i opracowanie pełnej dokumentacji Projektu Planu, obejmującej m.in. 7 operatów, dokumentację fotograficzną i geoprzestrzenną oraz projekty: 1) SDF, 2) rozporządzenia MŚiK w sprawie PO Puszczy Białowieskiej, 3) korekty granic obszaru Natura 2000.

Wykaz inwentaryzowanych przedmiotów ochrony z uwzględnieniem terenu wyznaczonego do badań

W zależności od stanu zbadania, inwentaryzowane przedmioty ochrony zostały podzielone na 3 grupy:

1. Wymagające obligatoryjnej inwentaryzacji na całym terenie badawczym, czyli w granicach obszaru PLC20004 (z wyłączeniem BPN).
2. Wymagające obligatoryjnej inwentaryzacji jedynie w granicach Lasów Państwowych, a na pozostałym terenie inwentaryzacji fakultatywnej (np. kontroli wytypowanych stanowisk).
3. W ogóle nie wymagające obligatoryjnej inwentaryzacji, a jedynie fakultatywnej (np. kontroli wytypowanych stanowisk).

Uwaga: w dalszej części prezentacji nazwy przedmiotów ochrony (tj. siedlisk i gatunków) będą posiadały powyższą kolorystykę.

Część I – siedliska przyrodnicze

Siedliska nieleśne

1. 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*;
2. 6230 *Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie);
3. 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*);
4. 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*);
5. 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.

Siedliska leśne

1. 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*);
2. 91D0 *Bory i lasy bagienne;
3. 91E0 *Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe);
4. 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe;
5. 91I0 *Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*).

Część II – flora

Mchy

1. 1381 Widłoząb zielony *Dicranum viride*;
2. 1386 Bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*.

Rośliny naczyniowe

1. 1437 Leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*;
2. 1477 Sasanka otwarta *Pulsatilla patens*;
3. 1939 Rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*.

Część III – fauna

Ważki

1. 1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*;
2. 1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*.

Motyle

1. 1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*;
2. 1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*;
3. 4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*;
4. 6169 Przeplatka matura *Euphydryas maturna*.

Chrząszcze

1. 1082 Kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus*;
2. 1084 *Pachnica dębowa (pachnica próchniczka) *Osmoderma eremita*;
3. 1085 Bogatek wspaniały *Buprestis splendens*;
4. 1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*;
5. 1920 Ponurek Schneidera *Boros schneideri*;
6. 1923 Średzinka *Mesosa myops*;
7. 1924 Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*;
8. 1925 Rozmiazg kolweński *Pytho kolwensis*;
9. 4021 *Konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*;
10. 4026 Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus*.

Część III – fauna c.d.

Ślimaki

1. 1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*;
2. 1016 Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*;
3. 4056 Zatokczek łamliwy *Anisus vorticulus*.

Płazy

1. 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*;
2. 1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*.

Część III – fauna c.d.

Ptaki

1. A030 Bocian czarny *Ciconia nigra*;
2. A072 Trzmielojad zwyczajny *Pernis apivorus*;
3. A089 Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*;
4. A104 Jarząbek zwyczajny *Bonasa bonasia*;
5. A119 Krociatka *Porzana porzana*;
6. A122 Derkacz zwyczajny *Crex crex*;
7. A155 Słonka zwyczajna *Scolopax rusticola*;
8. A165 Samotnik *Tringa ochropus*;
9. A207 Siniak *Columba oenas*;
10. A217 Sóweczka zwyczajna *Glaucidium passerinum*;
11. A223 Włochatka zwyczajna *Aegolius funereus*;
12. A224 Lelek zwyczajny *Caprimulgus europaeus*;
13. A234 Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*;
14. A238 Dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*;
15. A239 Dzięcioł biało-grzbiety *Dendrocopos leucotos*;
16. A241 Dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*;
17. A307 Jarząbatka *Sylvia nisoria*;
18. A320 Muchołówka mała *Ficedula parva*;
19. A321 Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*;
20. A338 Gąsiorek *Lanius collurio*.

Część III – fauna c.d.

Ssaki

1. 1308 Mopek zachodni *Barbastella barbastellus*;
2. 1337 Bóbr europejski *Castor fiber*;
3. 1352 *Wilk szary *Canis lupus*;
4. 1355 Wydra *Lutra lutra*;
5. 1361 Ryś euroazjatycki *Lynx lynx*;
6. 2647 *Żubr europejski *Bison bonasus*.

SIEDLISKA NATUROWE WYSTĘPUJĄCE W GRANICACH OBSZARU CZEŚĆ I

Metodyka prac - siedliska przyrodnicze

Pracami inwentaryzacyjnymi objęty zostanie obszar Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 z wyłączeniem Białowieskiego Parku Narodowego o powierzchni 52618,05 ha.

Metodyka prac - siedliska przyrodnicze

Inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych zostanie wykonana w oparciu o:

- 1) Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia;
- 2) stosowny Monitoring siedlisk przyrodniczych (przewodnik metodyczny);
- 3) Poradnik ochrony siedlisk;
- 4) wieloletnią wiedzę ekspertów.

Ekspert botanik (fitosocjolog) przeprowadzi inwentaryzację siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (DS) stanowiących przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 wraz ze szczegółowym i precyzyjnym określeniem ich zasięgu. W przypadku wszystkich siedlisk przyrodniczych inwentaryzacje terenowe zostaną poprzedzone pracami kameralnymi celem wstępnego zlokalizowania potencjalnych miejsc występowania płatów poszczególnych siedlisk oraz ich zasięgów, pogrupowania podobnych płatów siedlisk, wyznaczenia stanowisk monitoringowych, a następnie transektów badawczych.

Prace będą prowadzone na podstawie następujących materiałów:

- Dokumentacja projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego (2011);
- Uzupełnienie stanu wiedzy o siedliskach przyrodniczych 6510 – niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) i 6230 – bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) oraz uwarunkowaniach ich ochrony w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego (2016);

Metodyka prac - siedliska przyrodnicze

- Wyniki inwentaryzacji przyrodniczej wykonanej w latach 2016-2018 w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska przez Lasy Państwowe oraz Instytut Badawczy Leśnictwa, na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych;
- Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej mającej na celu uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 oraz z wyłączeniem Białowieskiego Parku Narodowego (2018 – 2021);
- dokumentacji przygotowanej dla Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Białowieska” w 2020 r. przez Przedsiębiorstwo Państwowe Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Białymstoku;
- opracowania naukowe z zakresu szaty roślinnej i inne materiały niepublikowane mogące pomóc we właściwym przygotowaniu projektu planu ochrony;
- mapy topograficzne, ortofotomapy w tym w kolorach RGB oraz bliskiej podczerwieni (CIR), mapy klasyfikacji hiperspektralnej gatunków drzew i Wysokościowego Modelu Koron (WMK) (dane z projektu LIFE+ ForBioSensing PL Kompleksowy monitoring dynamiki drzewostanów Puszczy Białowieskiej), zobrazowania satelitarne (z programu Sentinel 2).

Inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych zostanie przeprowadzona zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ lub z drobnymi odstępstwami.

Metodyka prac - siedliska przyrodnicze

Ocena stanu zachowania

Ekspert przeprowadzi ocenę stanu zachowania wszystkich siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS stanowiących przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 z wykorzystaniem metodyki Państwowego Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Ocena stanu zachowania zostanie przeprowadzona dla każdego ze zinwentaryzowanych pól siedliska przyrodniczego w obszarze.

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2012))

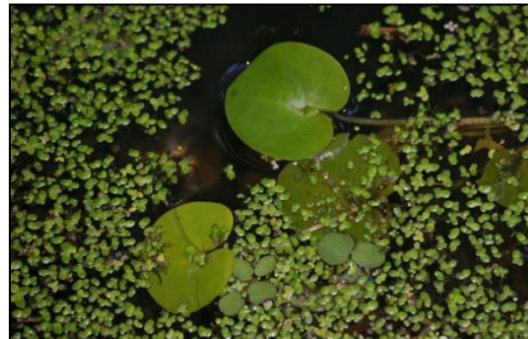
Siedlisko wykształca się na otwartych zbiornikach wodnych, trwale zatopionych zagłębieniach terenu, oraz w naturalnych obniżeniach terenu. Charakterystyczne gatunki to rośliny zakorzenione jak i swobodnie unoszące się w wodzie, np. grążel żółty *Nuphar lutea*, grzybienie białe *Nymphaea alba*, salwinia pływająca *Salvinia natans*, rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*, rzęsy: drobna *Lemna minor*, garbata *L. gibba* i trójrowkowa *Lemna trisulca*, spirodela wielokorzeniowa *Spirodela polyrhiza*, żabiściek pływający *Hydrocharis morsus-ranae*, moczarka kanadyjska *Elodea canadensis*, wywłócznik kłosowy *Myriophyllum spicatum* i okółkowy *M. verticillatum*, osoka aloesowata *Stratiotes aloides* oraz gatunki z rodzaju rdestnica *Potamogeton*.

grzybienie białe
Nymphaea alba

wywłócznik okółkowy
Myriophyllum verticillatum

rzęsa drobna *Lemna minor*
żabiściek pływający
Hydrocharis morsus-ranae

grążel żółty
Nuphar lutea

3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*

Zasięg występowania siedliska 3150 na terenie Polski

Ryc. 1. Mapa rozmieszczenie stanowisk monitoringu na tle zasięgu geograficznego siedliska.

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska wyłącznie na gruntach Skarbu Państwa będących w zarządzie PGL LP (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMS GIOŚ (bez odstępstw). Na gruntach poza zarządem PGL LP wykonanie wyłącznie uzupełniających badań terenowych dla próby reprezentatywnej (weryfikacja dostępnych danych w zakresie stanu zachowania siedliska).

Terminy: lipiec – połowa września

*6230 górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* płaty bogate florystycznie)

6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie). *Puszcza Białowieska - Budy* (Alojzy Przemyski 2023)

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2010))

Siedlisko obejmuje acydofilne murawy, które rozwinęły się wtórnie, zwykle na skutek wycięcia lasów, na ubogich glebach o zróżnicowanej wilgotności, w miejscach intensywnie wypasanych, lecz nienawożonych. Murawy bliźniczkowe są zbiorowiskami półnaturalnymi, o roślinności silnie zróżnicowanej. W zbiorowiskach tych dominują gatunki charakterystyczne dla klasy: *Nardo-Callunetea* i rzędu *Nardetalia*. Gatunki charakterystyczne: ukwap dwupienny *Antennaria dioica*, turzyca pigułkowata *Carex pilulifera*, ozorka zielona *Coeloglossum viride*, izgrzyca przyziemna *Danthonia decumbens*, jastrzębce: gronkowy *Hieracium lactucella*, Lachenala *H. lachenalii* i kosmaczek *H. pilosella*, kosmatki: polna *Luzula campestris* i liczno- kwiatowa *L. multiflora*, widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, bliźniczka psia trawka *Nardus stricta*, krzyżownice: zwyczajna *Polygala vulgaris* i ostroskrzydełkowa *P. oxyptera*, pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta*, fiołek psi *Viola canina*, przetacznik leśny *Veronica officinalis*, sit sztywny *Juncus squarrosus*, gnidosz rozesłany *Pedicularis sylvatica*, fiołek psi forma wrzosowiskowa *Viola canina* fo. *ericetorum*, wrzos pospolity *Calluna vulgaris* oraz dziurawiec czteroboczny forma naga *Hypericum maculatum* fo. *glabrum*.

Bliźniczka psia trawka
Nardus stricta

Widłak goździsty
Lycopodium clavatum

Jastrzębiec kosmaczek
Hieracium pilosella

Pięciornik kurze ziele
Potentilla erecta

Wrzos pospolity
Calluna vulgaris

***6230 górskie i niżowe murawy
bliźniczkowe (*Nardion* płaty
bogate florystycznie)**

Rozmieszczenie siedliska
6230 na terenie Polski

Ryc. 1. Mapa zasięgu siedliska i stanowisk monitorowanych w latach 2006–2008

6230* Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- 6230* Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe

UZUPEŁNIENIE 2016

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2016

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Terminy: lipiec – połowa września

**6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie
(*Arrhenatherion elatioris*)**

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2012))

Łąki te zajmują różnorodne siedliska i cechuje je duże zróżnicowanie florystyczne. Rozwijają się na potencjalnych siedliskach lasów grądowych, a także na najsuchszych siedliskach łągów. Występują na terenie prawie całej Polski, najczęściej na obrzeżach dolin i wilgotnych kotlin. Formy uboższe spotykane są na przydrożach i ugorach oraz nasypach kolejowych. Łąka rajgrasowa porasta żyzne, drobnoziarniste gleby brunatne, mułowo-pyłowe i mułowo-torfowe, a także murszejące torfy i podsuszone gleby bagienne. W zbiorowisku tym dominują trawy darniowe, w tym rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*.

rajgras wyniosły
Arrhenatherum elatius

bodiszek łąkowy
Geranium pratense

dzwonek rozpierzchły
Campanula patula

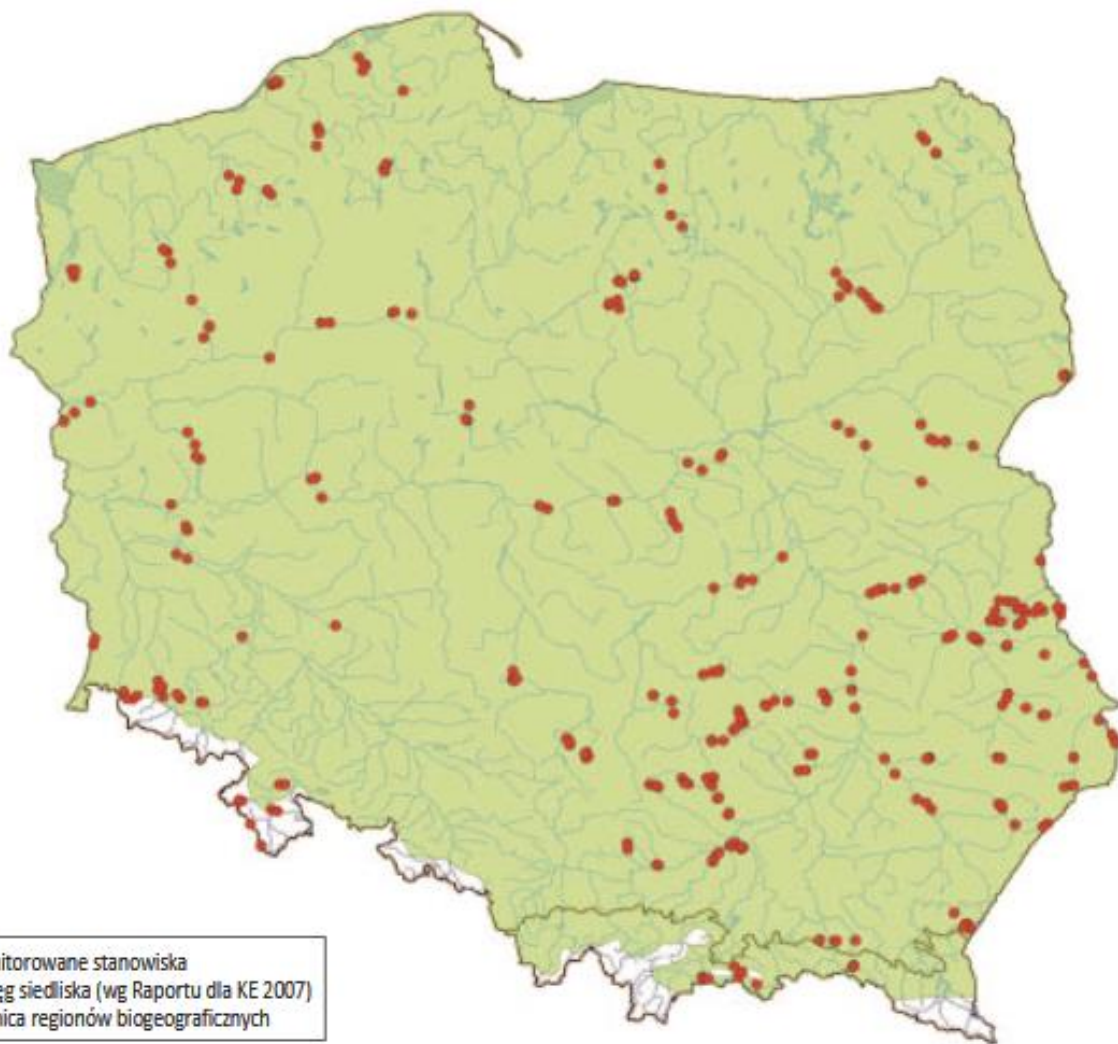

kozibród łąkowy
Tragopogon pratensis

przytulia pospolita
Galium mollugo

**6510 Niżowe i górskie świeże
łąki użytkowane ekstensywnie
(*Arrhenatherion elatioris*)**

Rozmieszczenie siedliska
6510 na terenie Polski

Ryc. 1. Mapa rozmieszczenia stanowisk monitoringu na tle zasięgu geograficznego siedliska.

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

UZUPEŁNIENIE 2016

- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2016

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMS GIOŚ (bez odstępstw).

Terminy: koniec maja-lipiec

Fot. A. Przemyski – Budy Puszcza Białowieska

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2012))

Torfowiska przejściowe i trzęsawiska występują w zatokach lub wokół oligo-, oligomezo- i mezotroficznych zbiorników wodnych z wodą stagnującą lub w bardzo słabym stopniu ruchliwą, w bezodpływowych obniżeniach terenu całkowicie wypełnionych torfem, z poziomem wody tuż przy płaskiej powierzchni, w zatorfionych obniżeniach z zachowaną soczewką, na wierzchołkach torfowisk wysokich. Siedlisko zasilane jest w różnej proporcji przez wody opadowe i powierzchniowe, czasem również podpowierzchniowe. Pod względem zasobności w biogeny jest to siedlisko oligo-, oligomezo- i mezotroficzne, odczyn wód i torfu jest silnie kwaśny do słabo kwaśnego. Roślinność torfowisk przejściowych i trzęsawiska jest zróżnicowana florystycznie, ale wspólną cechą fitocenoz jest dwuwarstwowa struktura, na którą składają się warstwa mszysta i zielna. Gatunki drzewiaste przy stałych warunkach wodnych mogą osiedlać się tylko sporadycznie i na krótki czas.

rosiczka okrągłolistna
Drosera rotundifolia

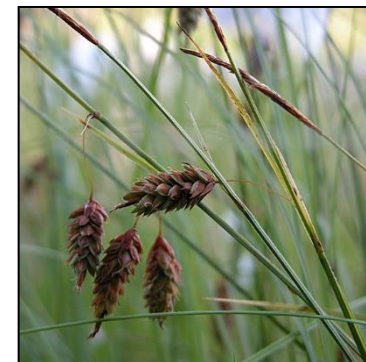
przygielka biała
Rhynchospora alba

Bobrek trójlistkowy
Menyanthes trifoliata

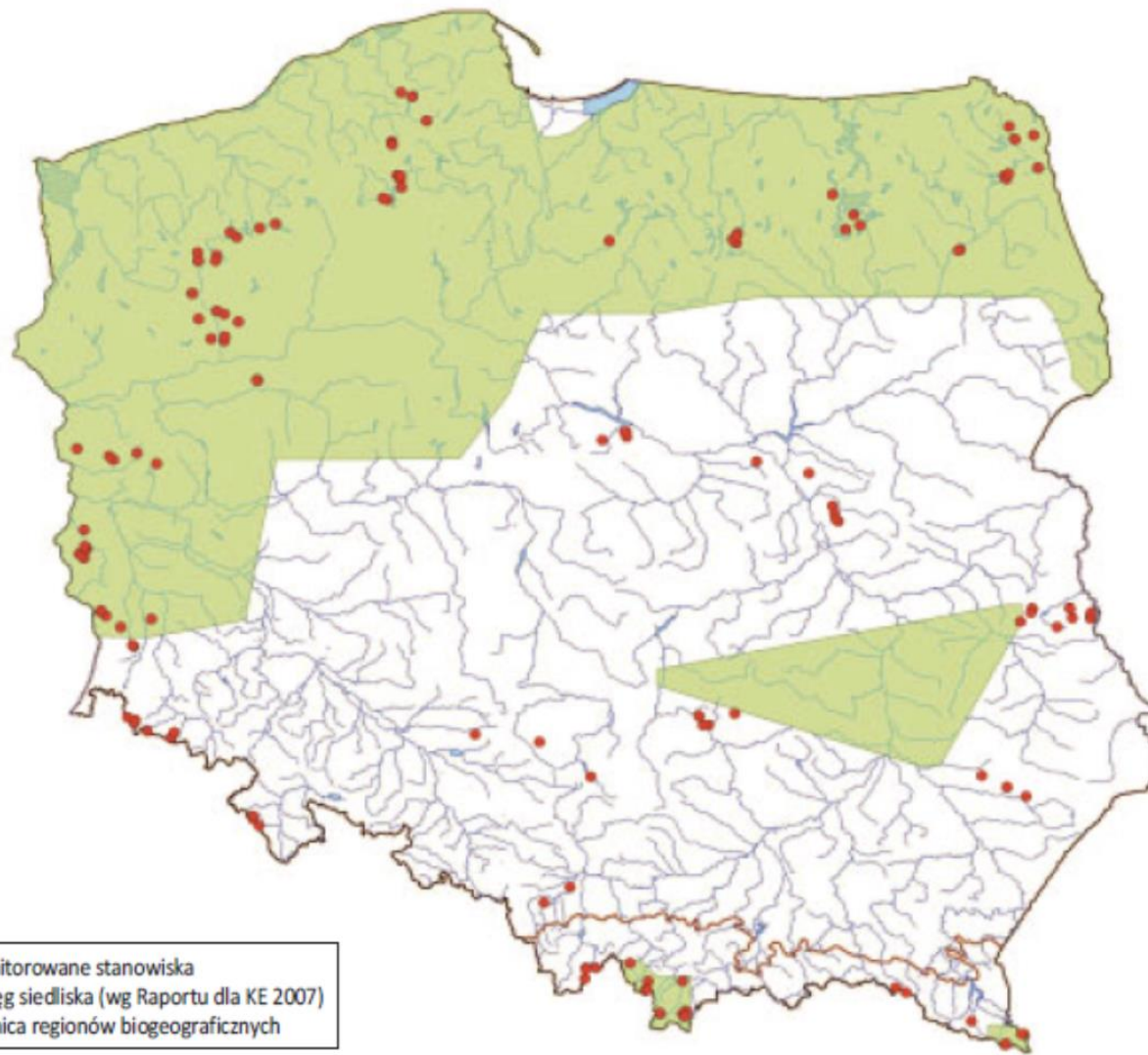
bagnica torfowa
Scheuchzeria palustris

turzyca bagienna
Carex limosa

**7140 Torfowiska
prześciowe i trzęsawiska
(przeważnie z roślinnością
z *Scheuchzerio-Caricetea
nigrae*)**

Zasięg występowania
siedliska 7140 na
terenie Polski

Ryc. 1. Mapa wcześniej wyznaczonego zasięgu siedliska i stanowisk monitorowanych w latach 2010–2011.

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa będących w zarządzie PGL LP (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw). Na gruntach poza LP wykonanie wyłącznie uzupełniających badań terenowych dla próby reprezentatywnej (weryfikacja dostępnych danych w zakresie stanu zachowania siedliska).

Terminy: lipiec – pierwsza połowa sierpnia

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2012))

Torfowiska alkaliczne należą do najcenniejszych i jednocześnie najbardziej zagrożonych siedlisk przyrodniczych w Polsce. Dzieli się je na trzy główne typy, tj. słabo kwaśne, neutralne i zasadowe młaki, torfowiska źródliskowe i torfowiska przepływowe typu niskiego (Herbichowa, Wołejko 2004). Charakteryzują się one umiarkowaną bądź niską żyznością, są ubogie w biogeny (azot i fosfor), zasobne w minerały (szczególnie jony wapnia). Torfowiska alkaliczne znajdujące się we właściwym stanie zachowania zdominowane są przez zbiorowiska mszysto-niskoturzycowe. Flora torfowiska alkalicznych charakteryzuje się dużym bogactwem florystycznym, licznym udziałem gatunków kalcyfilnych oraz szeregiem gatunków uznawanych za rzadkie, zagrożone i chronione.

welnianka szerokolistna
Eriophorum latifolium

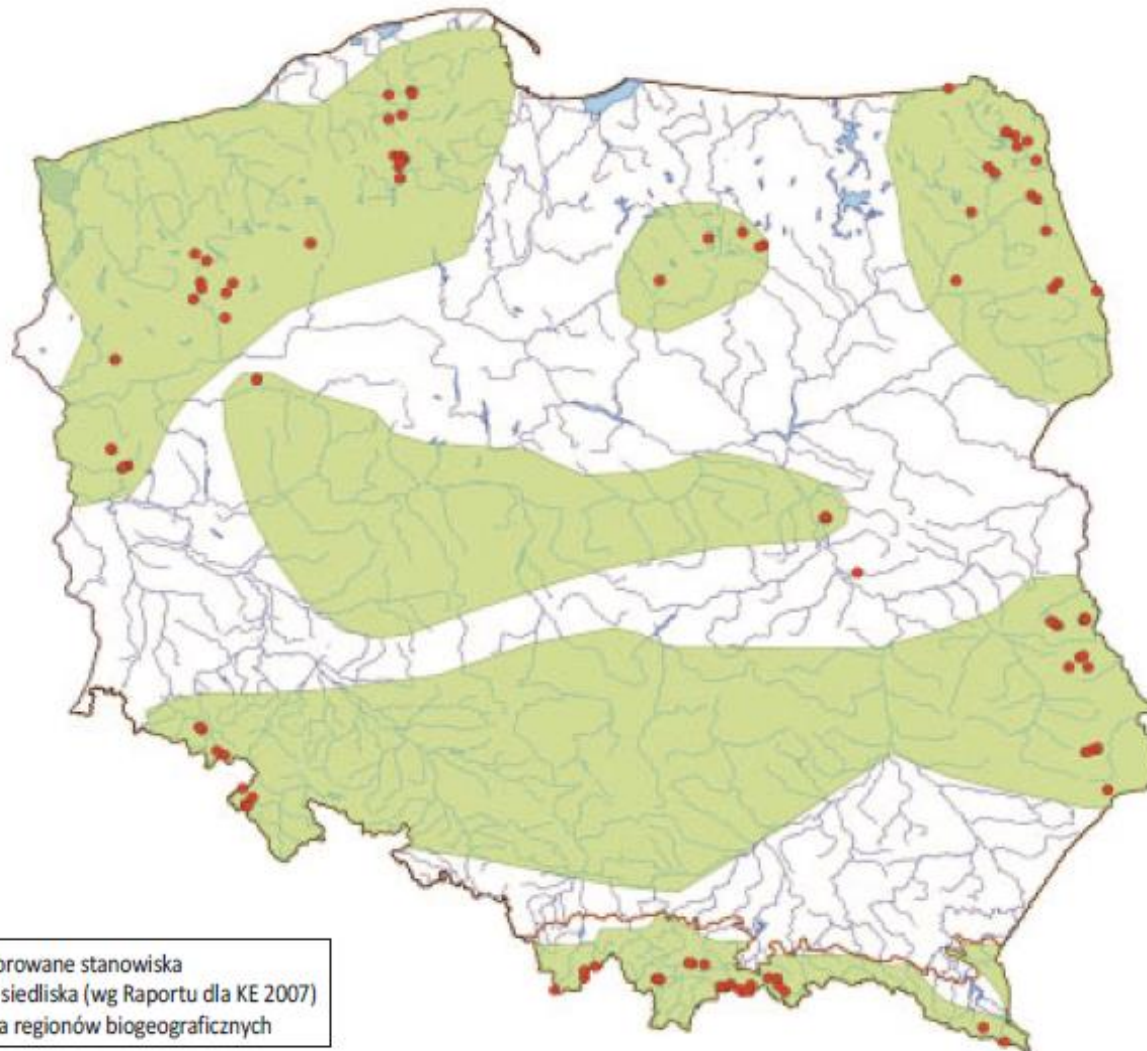
turzyca żółta
Carex flava

turzyca Davalla
Carex davalliana

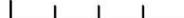
**7230 Górskie i nizinne
torfowiska zasadowe o
charakterze młak,
turzycowisk i mechowisk**

Zasięg występowania
siedliska 7230 na
terenie Polski

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu na tle zasięgu geograficznego siedliska.

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw). Na gruntach poza LP wykonanie wyłącznie uzupełniających badań terenowych dla próby reprezentatywnej (weryfikacja dostępnych danych w zakresie stanu zachowania siedliska).

Terminy: połowa czerwca – połowa sierpnia

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2015))

Grądy zajmują szerokie spektrum gleb, od gleb rdzawych, przez gleby płowe, brunatne, czarne ziemie leśne, aż po gleby opadowo glejowe. Przyjęto podział na podtypy nawiązujący do powszechnie przyjętego w Polsce podziału na dwa odrębne zespoły roślinne – grądu środkowoeuropejskiego (*Galio-Carpinetum*) i grądu subkontynentalnego (*Tilio-Carpinetum*).

W drzewostanie najczęściej występują: grab pospolity, dęby, sosna. Zmienny jest udział jodły i buka. Najczęstszym składnikiem w warstwie krzewów jest leszczyna, trzmielina brodawkowata, kruszyna pospolita. W runie najczęściej spotyka się gatunki charakterystyczne dla lasów liściastych. Warstwa mszysta jest słabo wykształcona z częstym udziałem: *Mnium afinae*, *Atrichum undulatum*, *Eurhynchium zetterstedti* i inne mezofilne gatunki.

przytulia leśna
Galium sylvaticum

przylaszczka pospolita
Hepatica nobilis

lilia złotogłów
Lilium martagon

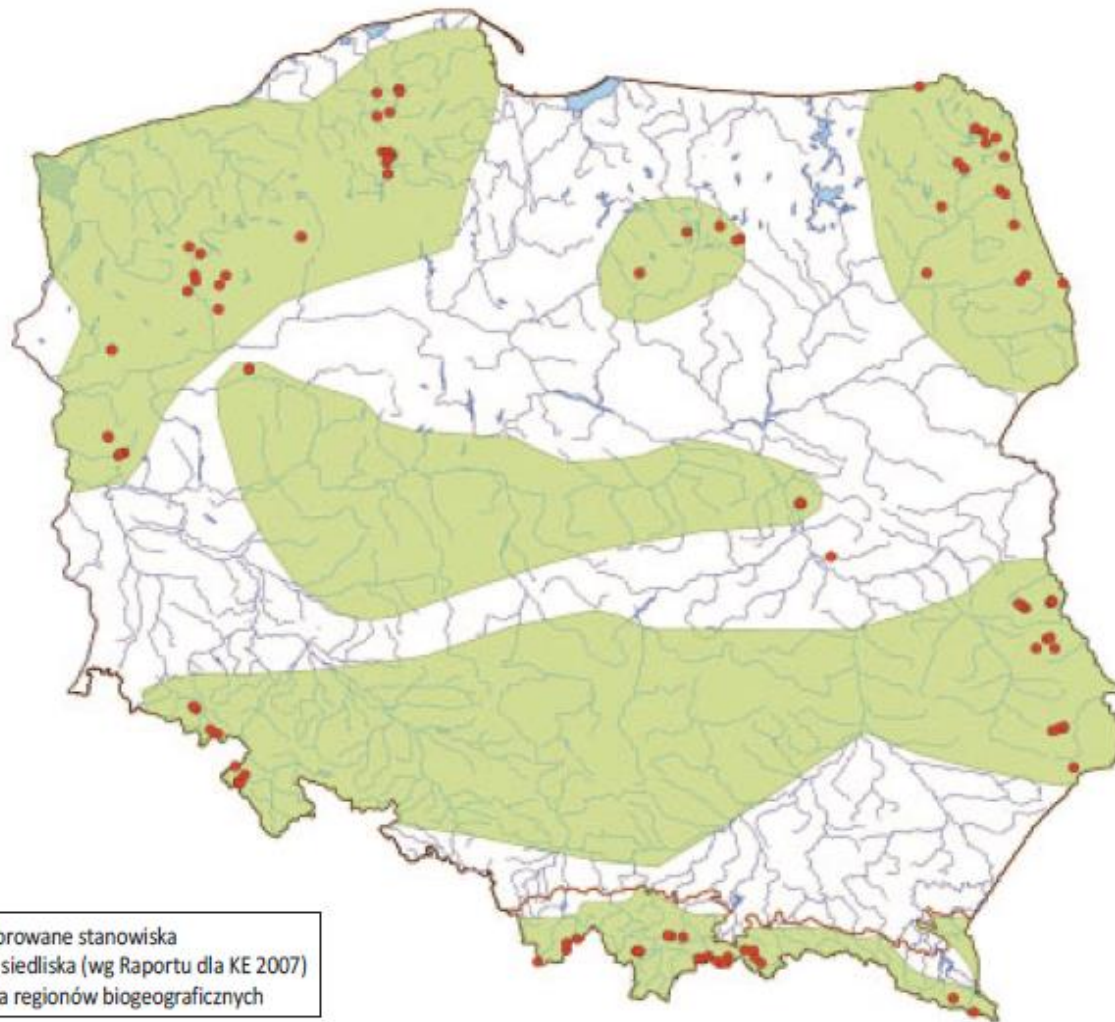
łuskiewnik różowy
Lathraea squamaria

przytulinka wiosenna
Cruciata glabra

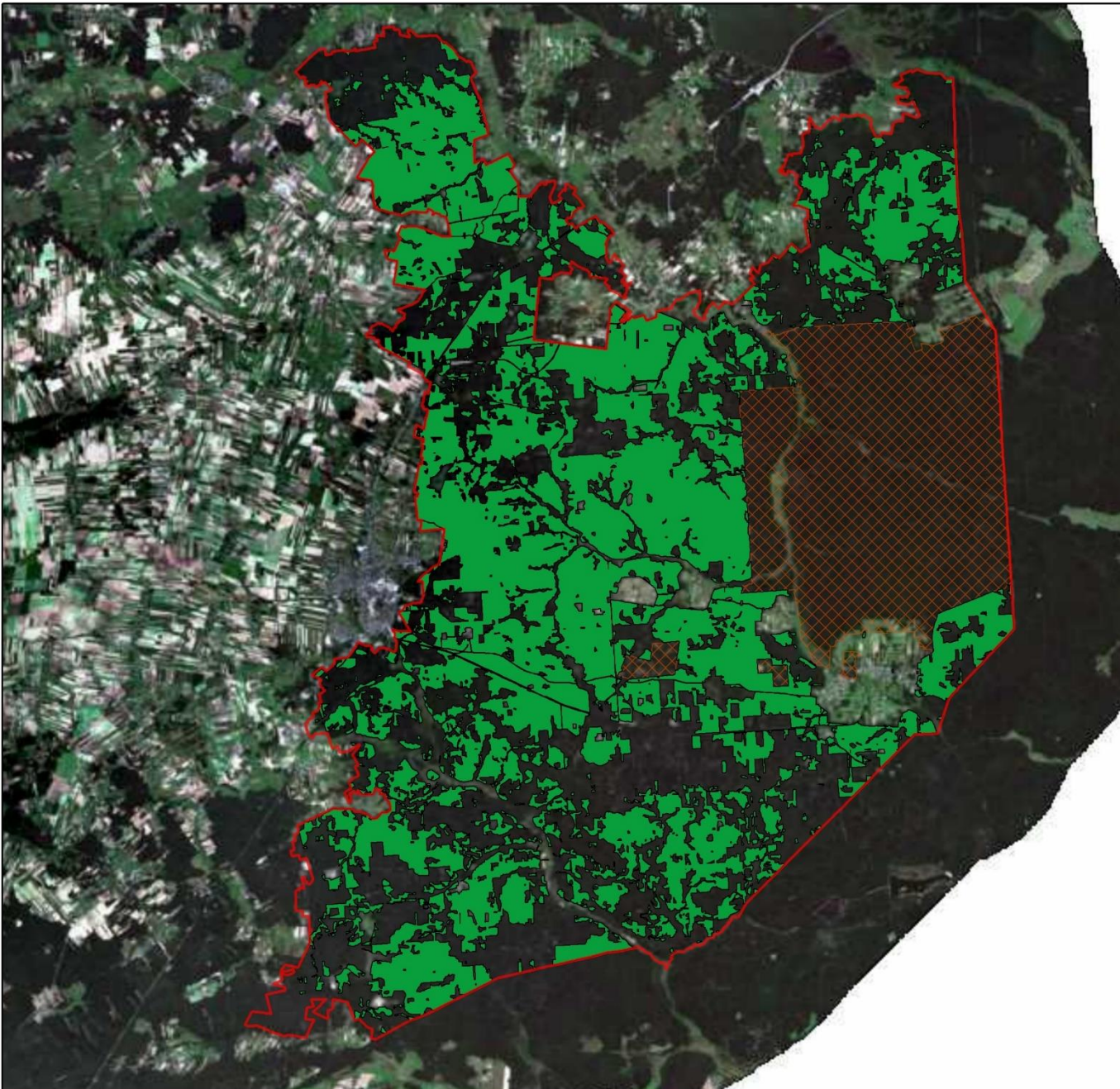
**9170 Grąd
środkowoeuropejski i
subkontynentalny (*Galio-
Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)**

Zasięg występowania
siedliska 9170 na
terenie Polski

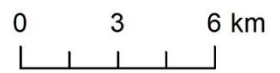

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu na tle zasięgu geograficznego siedliska.

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny

- granica Puszczy Białowieżskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

Podkład: ortofotomapa geoportal.gov.pl
Układ współrzędnych: PUWG: 1992

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ.

Terminy: maj-sierpień (sondażowe badania – aspekt wczesnowiosenny)

***91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis*,
Vaccinio uliginosi Pinetum, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*)
i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne**

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2010))

Bory i lasy bagienne występują w miejscach z wysokim poziomem stagnującej wody gruntowej pochodzenia opadowego. Podłoże, na którym rozwija się zbiorowisko stanowią silnie kwaśne, oligotroficzne gleby bagienno-torfowe zalegające na luźnych piaskach. Fitocenozy te mają zasadniczo budowę czterowarstwową. W warstwie drzew dominuje sosna pospolita *Pinus sylvestris* w domieszce z brzozą brodawkowatą *Betula pendula*. W drzewostanie pojedynczo pojawiają się dąb *Quercus sp.* jednak jego pokrycie było znikome. W niższych obecne są krzewinki: bagno zwyczajne *Ledum palustre* oraz borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*. Występują ponadto mchy torfowce. Podłoże jest nieco przesuszone, miejscami ze znaczną dominacją borówki czernicy *Vaccinium myrtillus* i trzęślicy modrej *Molinia caerulea*. Obecne są dodatkowo wrzos pospolity *Calluna vulgaris*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum* i objęty ochroną prawną widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*. Miejscami pojawia się gatunek ekspansywny trzęślica modra *Molinia caerulea*.

wierzba szara
Salix cinerea

kruszyna pospolita
Frangula alnus

borówka bagienna
Vaccinium uliginosum

żurawina błotna
Oxycoccus palustris

rokietnik pospolity
Pleurozium schreberi

bagno zwyczajne
Ledum palustre

wełnianka pochwowata
Eriophorum vaginatum

Borówka bagienna
Vaccinium uliginosum

gajnik Isniący
Hylocomium splendens

***91D0 Bory i lasy bagienne
(*Vaccinio uliginosi*-*Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi*-*Pinetum*, *Pino mugo*-*Sphagnetum*, *Sphagno-girgensohnii*-*Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne)**

Zasięg występowania siedliska
*91D0 na terenie Polski

Ryc. 1. Mapa zasięgu siedliska w Polsce oraz rozmieszczenie stanowisk monitorowanych w latach 2006–2008

91D0* Bory i lasy bagienne

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 91D0* Bory i lasy bagienne

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ.

Terminy: czerwiec-wrzesień

***91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe
(*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion
glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe**

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2010))

Ten typ siedliska obejmuje m. in. nadrzeczne lasy olszowe i olszowo-jesionowe. Występuje on przede wszystkim w dolinach rzek i strumieni; czynnikiem ekologicznym decydującym o występowaniu łągów są warunki wodne (powolny, poziomy i pionowy ruch wód gruntowych).

Gatunkiem lasotwórczym jest olsza czarna *Alnus glutinosa*, z domieszką takich gatunków jak: jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* lipa szerokolistna *Tilia platyphyllos* i brzoza omszona *Betula pubescens*, rzadziej świerk i jodła. Warstwę krzewów tworzą głównie gatunki takie jak: kruszyna pospolita *Frangula alnus*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, jarząb pospolity *Sorbus aucuparia*, czeremcha zwyczajna *Padus avium*. Bujne i zwarte runo, budują: wietlica samicza *Athyrium filix-femina*, kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, tojeść zwyczajna *Lysimachia vulgaris*, pępawa błotna *Crepis paludosa*, świerząbek orzęsiony *Chaerophyllum hirsutum* i inne. Warstwę mszystą tworzą głównie dzióbkwiec Zetterstedta, mokradłoszka zaostrowana, płaskomerzyk pokrewny, płaskomerzyk falisty i drabik drzewkowaty.

olsza czarna
Alnus glutinosa

topola biała
Populus alba

trzmielina zwyczajna
Euonymus europaea

kruszyna pospolita
Frangula alnus

podagrycznik pospolity
Aegopodium podagraria

śledziennica skrętolistna
Chrysosplenium alternifolium

kuklik pospolity *Geum urbanum*

przytulia czepna
Galium aparine

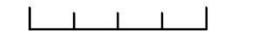
***91E0 Łęgi wierzbowe,
 topolowe, olszowe i jesionowe
 (*Salicetum albo-fragilis*,
Populetum albae, *Alnenion
 glutinoso-incanae*, olsy
 źródliskowe)**

Zasięg występowania
 siedliska *91E0 na terenie
 Polski

Ryc. 1. Mapa zasięgu siedliska w Polsce oraz rozmieszczenie stanowisk monitorowanych w latach 2006–2008

91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMS GIOŚ.

Terminy: połowa maja - wrzesień

**91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe
(*Ficario-Ulmetum*)**

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2012))

Łęg wiązowo-jesionowy typowy jest zbiorowiskiem o zróżnicowanej strukturze pionowej i przestrzennej z wyraźnie zaznaczoną zmiennością sezonową. W wyższej warstwie głównymi gatunkami są dąb szypułkowy *Quercus robur* oraz jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*. W niższej dominującymi gatunkami są: olsza czarna *Alnus glutinosae*, czeremcha zwyczajna *Padus avium*, sporadycznie pojawia się grab pospolity *Carpinus betulus*. Dobrze rozwiniętą warstwę podszytu budują m.in. gatunki takie jak: bez czarny *Sambucus nigra*, czeremcha zwyczajna *Padus avium*, grab pospolity *Carpinus betulus*, leszczyna pospolita *Corylus avellana*, dereń świdwa *Cornus sanguineus*, malina właściwa *Rubus idaeus*. Warstwa zielna składa się z takich gatunków jak: ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, złoć żółta *Gagea lutea*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium* i inne.

piżmaczek wiosenny
Adoxa moschatellina

ziarnopłon wiosenny
Ficaria verna

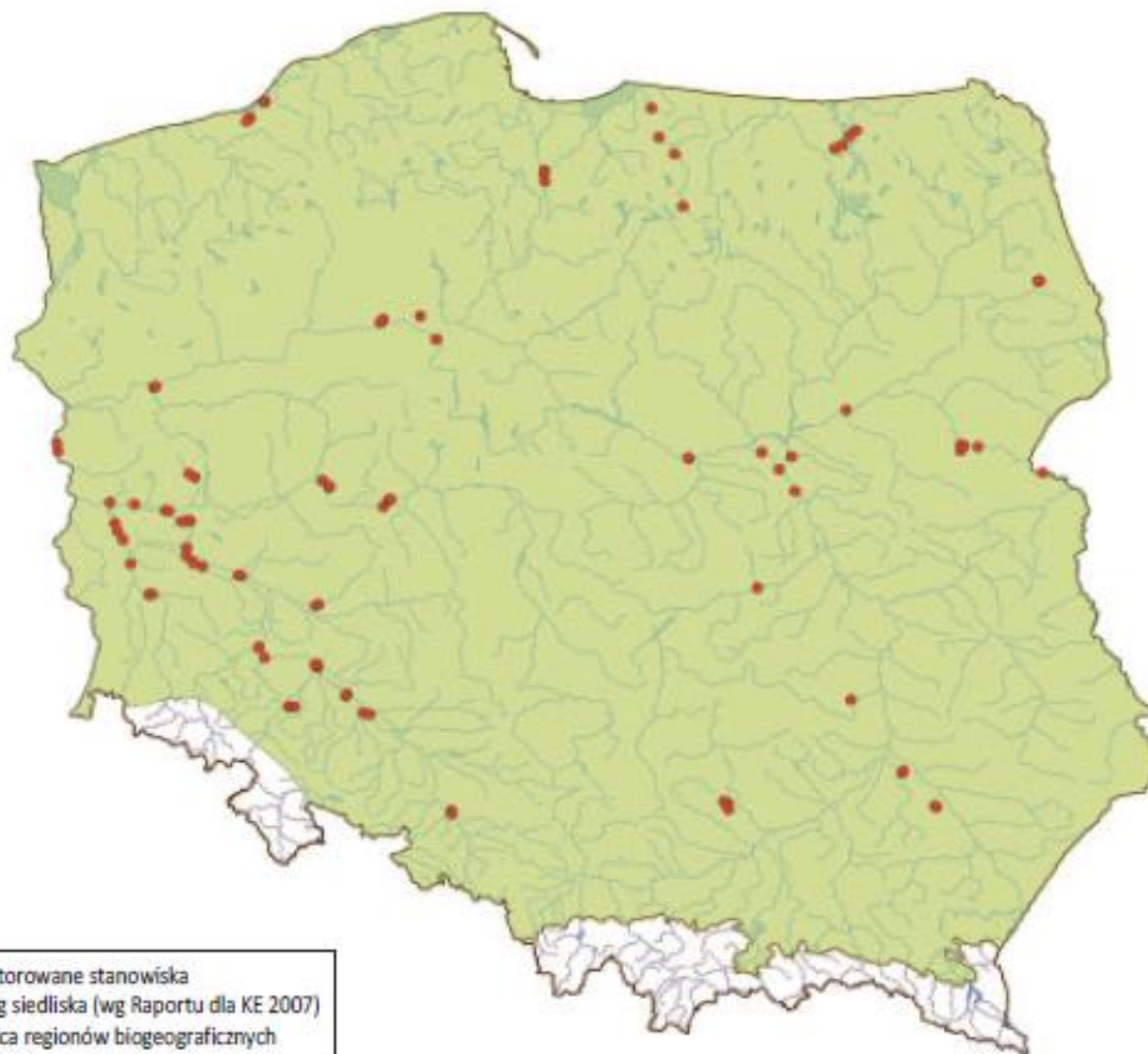

miodunka ćma
Pulmonaria obscura

czworolist pospolity
Paris quadrifolia

91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

Zasięg występowania siedliska 91F0 na terenie Polski

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu na tle zasięgu geograficznego siedliska.

91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ.

Terminy: maj-sierpień

91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalis pubescenti-petraeae*)

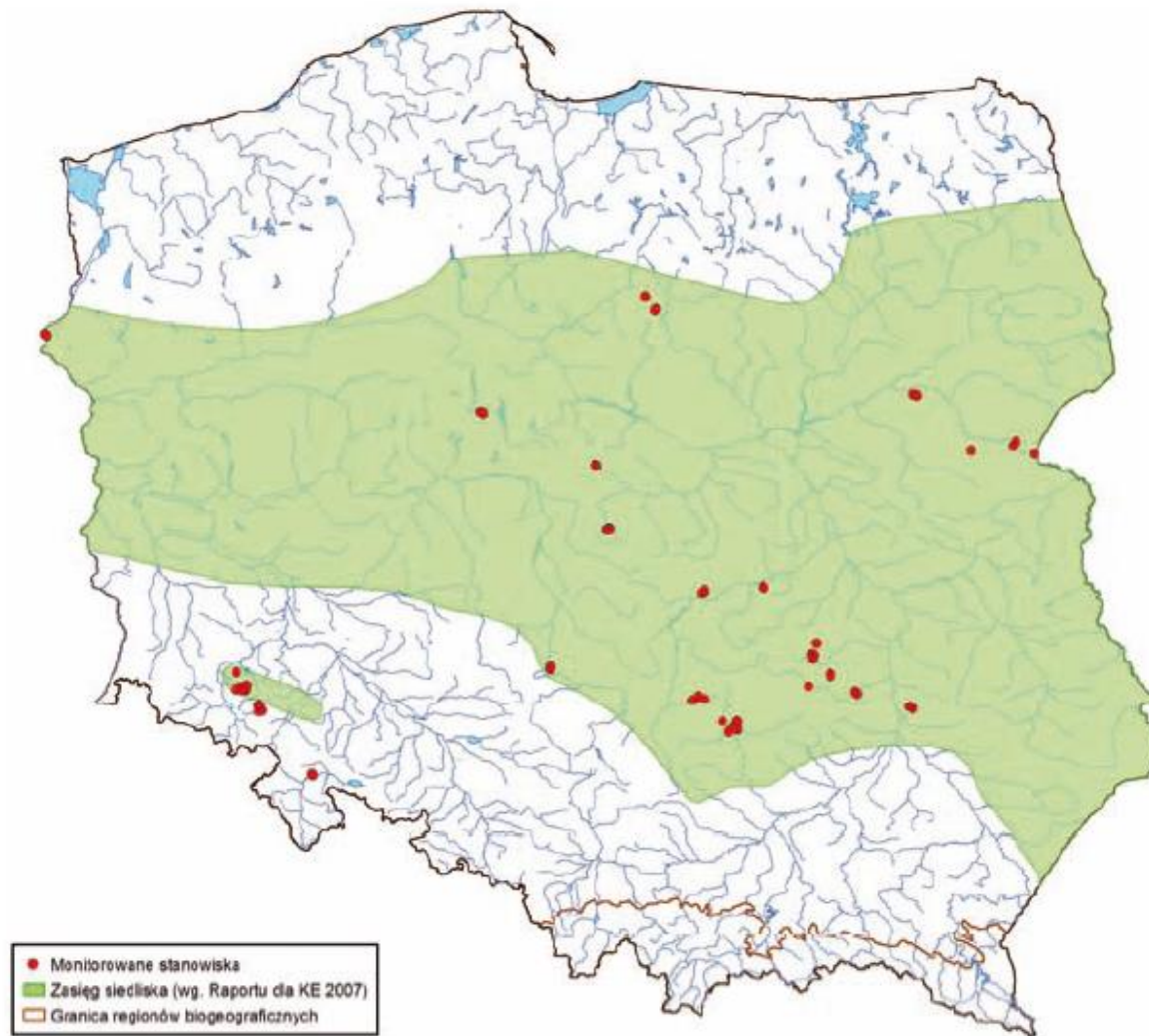

Charakterystyka (na podstawie przewodnika metodycznego (Mróz W. 2010))

Drzewostan budowany jest przez sosnę zwyczajną *Pinus sylvestris*, z udziałem dębów - bezszypułkowego *Quercus petraea* i szypułkowego *Q. robur*. Niezbyt gęsty podszyt budują: leszczyna *Corylus avellana*, wiciokrzew suchodrzew *Lonicera xylostemum*, trzmielina pospolita *Euonymus europaea*, szakłak pospolity *Rhamnus catharticus* i dereń świdwa *Cornus sanguinea*. Runo silnie zwarte i bardzo bogate florystycznie. Często spotyka się takie gatunki jak: pięciornik biały *Potentilla alba*, dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*, ciemnyżuk białokwiatowy *Vincetoxicum officinalis*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis* i miodunka wąskolistna *Pulmonaria angustifolia*. W wielu płatach dużą rolę odgrywają gatunki muraw kserotermicznych i okrajków, w tym m.in. kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, groszek czerniejący *Lathyrus niger*, gorysz siny *Peucedanum cervaria*, traganek szerokolistny *Astragalus glycyphyllos*. Są to zbiorowiska niezwykle bogate w liczbę gatunków, w tym chronionych i zagrożonych: buławnik czerwony *Cephalanthera rubra*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, wyka grochowata *Vicia pisiformis*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, zaraza czerwonawa *Orobanche lutea*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, groszek wielkoprzylistkowy *Lathyrus pisiformis*, kostrzewa ametystowa *Festuca amethystina*, owsica spłaszczona *Avenula planiculmis* i inne.

**9110 Ciepłolubne dąbrowy
(*Quercetalis pubescenti-
petraeae*)**

Zasięg występowania
siedliska 9110 na terenie
Polski

Ryc. 1. Zasięg siedliska oraz rozmieszczenie stanowisk monitorowanych w latach 2006–2008

Zakres prac

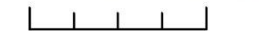
Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMS GIOŚ.

Terminy: połowa czerwca-połowa sierpnia

9110* Cieplolubne dąbrowy

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 9110* Cieplolubne dąbrowy

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

**GATUNKI ROŚLIN WYSTĘPUJĄCE
W GRANICACH OBSZARU
CZEŚĆ II**

Metodyka prac – gatunki roślin

Prace terenowe związane z opracowaniem Planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 z wyłączeniem Białowieskiego Parku Narodowego w zakresie gatunków roślin, obejmą inwentaryzację oraz ocenę stanu wszystkich gatunków wymienionych w obowiązującym SDF przedmiotowego obszaru Natura 2000 objętego Planem. Są to:

- 1381 widłoząb zielony *Dicranum viride*
- 1386 bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*
- 1477 sasanka otwarta *Pulsatilla patens*
- 1437 leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*
- 1939 rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*

Metodyka prac – gatunki roślin

Inwentaryzacja ww. gatunków zostanie wykonana w oparciu o:

- 1) Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia,
- 2) stosowny Monitoring gatunków roślin (przewodnik metodyczny);
- 3) Poradnik ochrony gatunków roślin.

Prace terenowe zostaną poprzedzone kwerendą danych na temat występowania przedmiotów ochrony, tak aby zweryfikować znane stanowiska gatunków. W przypadku inwentaryzacji nowych stanowisk (poszukiwania) gatunków przed przystąpieniem do prac wytypowane zostaną powierzchnie zgodnie z wymaganiami siedliskowymi gatunków, które należy spenetrować jako prawdopodobne i wykluczyć poszukiwanie gatunku na powierzchniach o znikomym prawdopodobieństwie występowania.

Ocena stanu ochrony poszczególnych gatunków roślin zostanie dokonana w oparciu o parametry i wskaźniki stanu ochrony wyznaczone w ramach PMŚ realizowanego przez GIOŚ.

1381 wzdłoząb zielony *Dicranum viride*

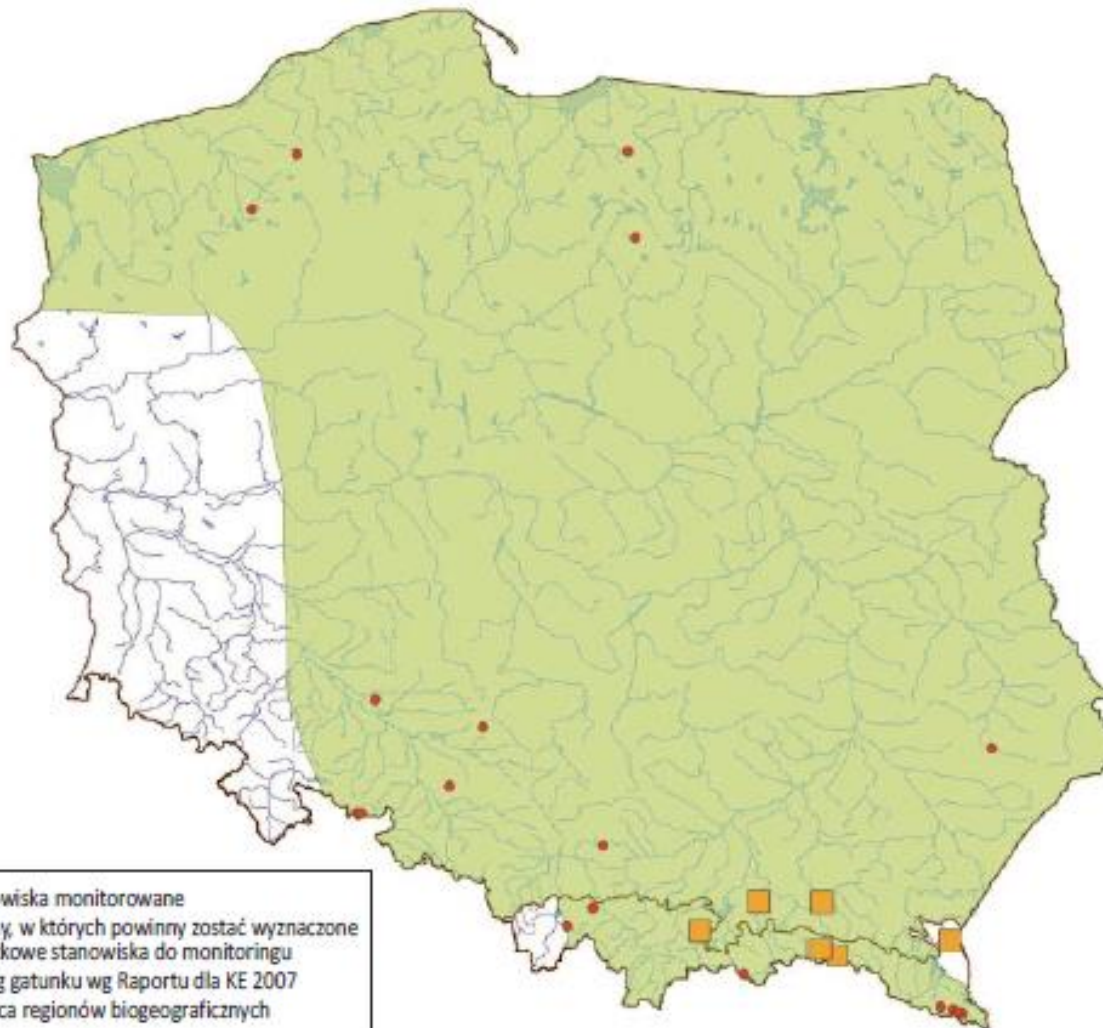
Źródło: <https://roztoczanski.pn.pl/pl/45-aktualnosci/413-widlozab-zielony-dicranum-viride-rzadki-priorytetowy-gatunek-mchu-masie-lepiej-w-roztoczanskim-parku-narodowym>

Charakterystyka

Widłoząb zielony jest gatunkiem mchu występującym w miejscach ocienionych w lasach. Najczęściej spotykany jest na pniach drzew, rzadziej na skałach oraz glebie. Przeważnie tworzy jednogatunkowe, nieduże darnie o powierzchni kilku centymetrów kwadratowych, rzadko zdarzają się populacje porastające powierzchnię nawet kilku metrów kwadratowych. Jest gatunkiem dwupiennym, na terenie Polski sporofity były obserwowane tylko raz. Stwierdzany był w płatach zbiorowisk leśnych, przede wszystkim z klasy *Querc-Fagetea*, zwłaszcza buczyn, rzadziej notowany był z łęgów i grądów. Rośnie najczęściej na pniach drzew liściastych, głównie buków *Fagus sylvatica* (Stebel 2012).

1381 wzdłoząb zielony
Dicranum viride

Zasięg występowania gatunku
1381 na terenie Polski

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu gatunku na tle jego zasięgu geograficznego.

1381 wzdłoząb zielony *Dicranum viride*

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Terminy: maj-sierpień.

1386 bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*

Charakterystyka

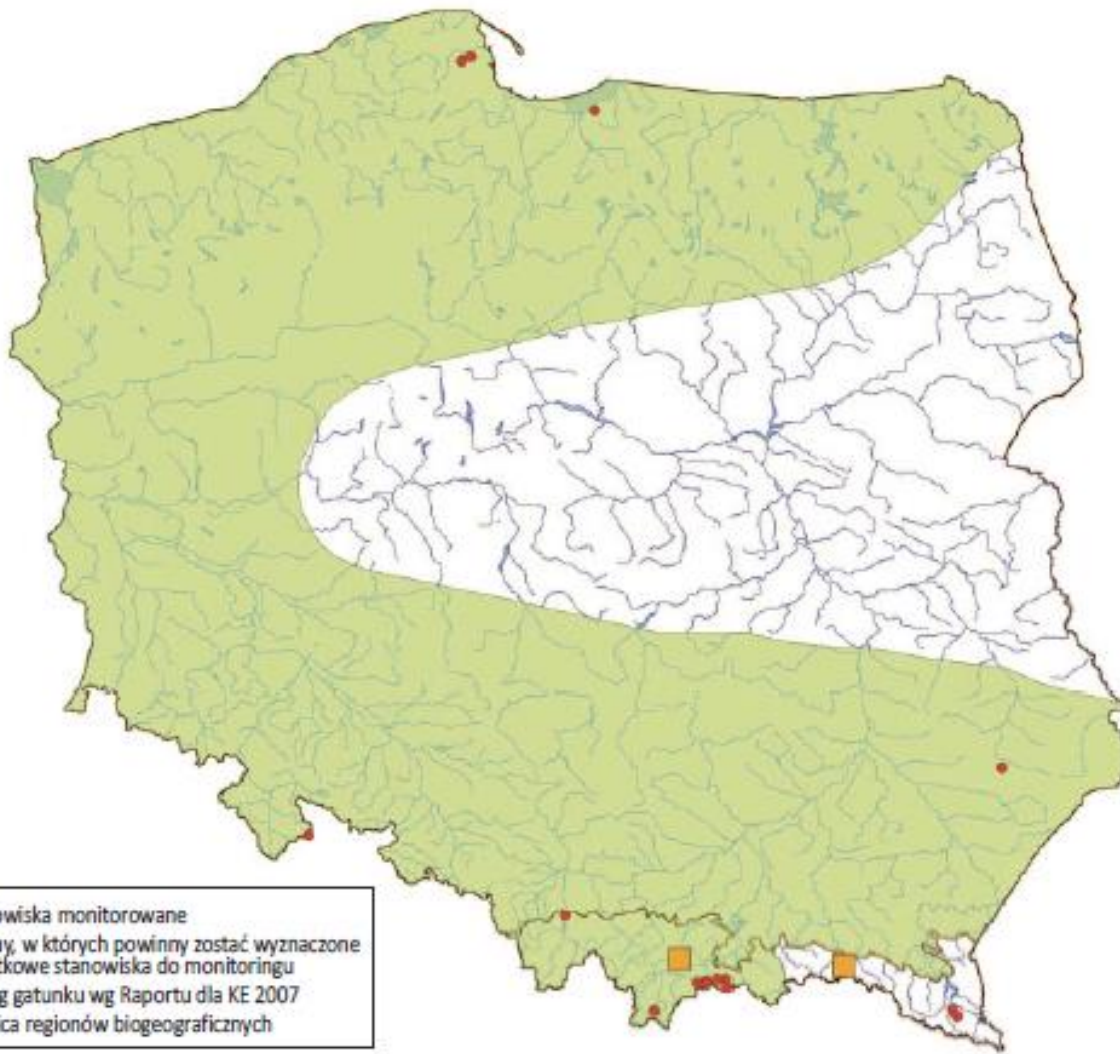
Epiksyliczny gatunek mchu, ściśle związany z podłożem, na którym występuje. Splątek rozwija się na próchniejącym drewnie, głównie jodłowym, ale także świerkowym, rzadziej bukowym. Występuje w zbiorowiskach, w których istotną rolę odgrywa gatunek drzewa, jako przyszły substrat. W związku z tym spotykany jest przede wszystkim w buczynach, jedlinach, świerczynach i grądach (Vončina 2012). Bardzo często widywany jest na powalonych kłodach w wąwozach i jarach, w dniach których przepływa ciek wodny. *Buxbaumia viridis* jest rośliną przywiązaną do Karpat, Sudetów oraz wyżyn południowej Polski (Szmajda 1991). Jednakże odnajdywany jest także na północy kraju, co świadczyłoby raczej o związku z typem zbiorowiska i gatunku drzewa niż z regionem biogeograficznym.

Fot. T. Paciorek

1386 bezlist okrywowy
Buxbaumia viridis

Zasięg występowania gatunku
1386 na terenie Polski

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu gatunku na tle jego zasięgu geograficznego.

1386 bezlist okrywowy *Buxbaumia viridis*

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego.

Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Terminy: marzec-czerwiec oraz październik-listopad

Fot. T. Paciorek

1477 sasanka otwarta *Pulsatilla patens*

Charakterystyka

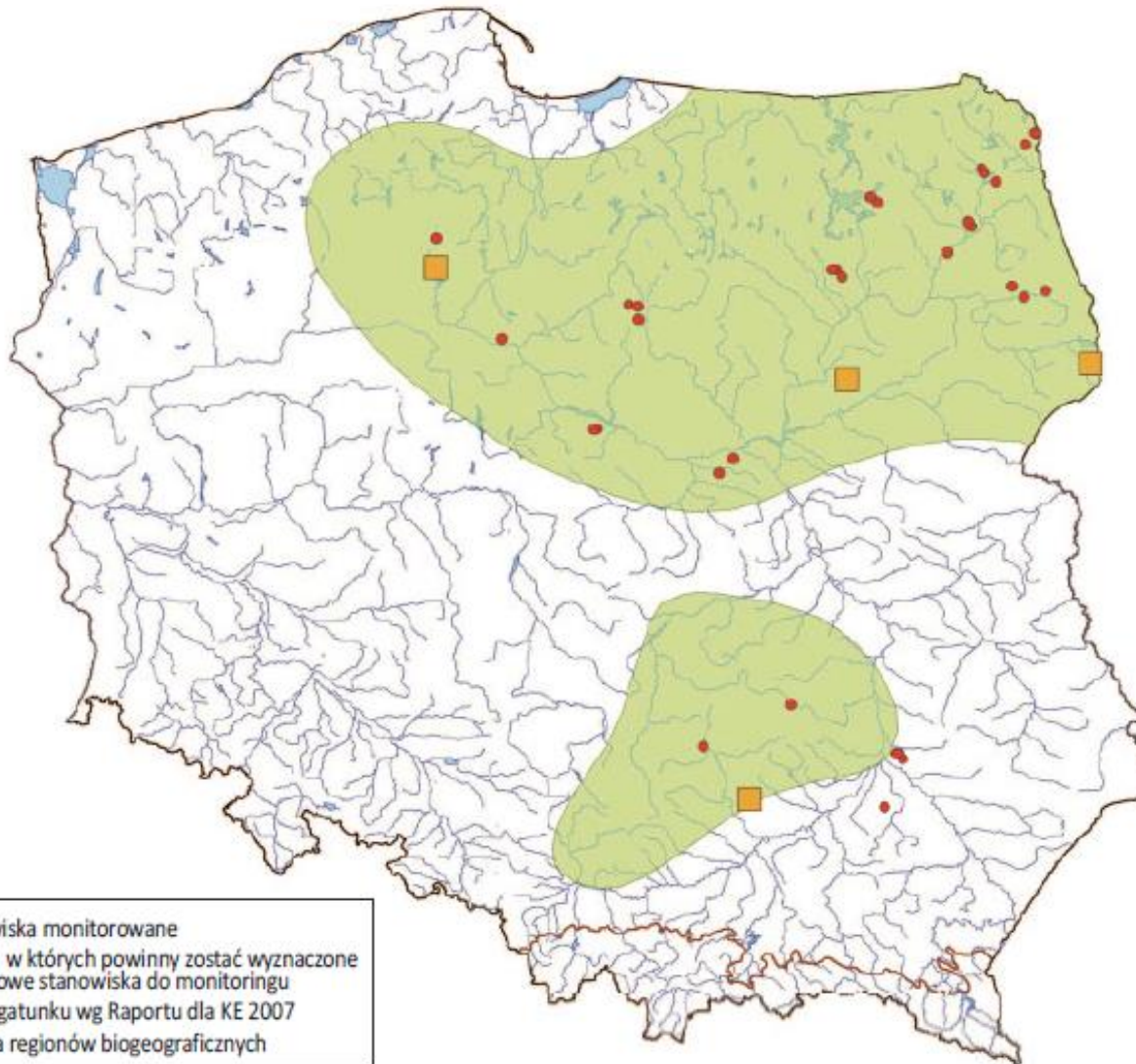
Sasanka otwarta jest byliną o silnie, srebrzystobiało owłosionych organach nadziemnych. Pędy kwiatowe wzniesione, wysokości 7-20 cm, z liśćmi odziomkowymi skupionymi w przyziemnej rozecie. Blaszki liściowe w zarysie okrągławe, dłoniasto trójsieczne. Liście łodygowe w liczbie 3, siedzące, zrosnięte w okółek u podstawy szypuły kwiatowej; ich blaszki silnie podzielone na liczne równowąskie odcinki. Kwiaty pojedyncze, okazałe (3-6 cm średnicy), niebieskie lub fioletowe (sporadycznie białawe), wzniesione, początkowo dzwonkowato stulone, później szeroko otwarte. Okwiat pojedynczy, złożony z 6 fioletowych działek, znacznie dłuższych niż pręciki i słupki. Owoce – liczne jednonasienne niełupki, zaopatrzone w aparat lotny powstający z silnie wydłużonej i owłosionej szyjki słupka.

Sasanka łąkowa jest hemikryptofitem – ze słabo rozgałęzionego, zdrewniałego korzenia głównego wyrastają skrócone pędy zakończone pąkami odnawiającymi, otulonymi starymi ogonkami liściowymi. Kwitnie od marca do początku maja. Liście rozpoczynają rozwój dopiero pod koniec okresu kwitnienia i utrzymują się aż do jesieni. Owoce dojrzewają od kwietnia do czerwca. Okazałe kwiaty sasanki zapylane są przez owady, głównie pszczołowate.

W Polsce sasanka otwarta związana jest ze zbiorowiskami borowymi. Gatunek spotykany jest w widnych lasach oraz na terenach otwartych, na glebach suchych, ubogich w azot, zarówno kwaśnych jak i zasadowych. Ponad 80% stanowisk sasanki otwartej znajduje się w granicach województw: podlaskiego i warmińsko-mazurskiego oraz kujawsko-pomorskiego. W województwach: mazowieckim, świętokrzyskim i lubelskim gatunek ten występuje stosunkowo rzadko, a jego populacje liczą do kilkunastu osobników.

1477 sasanka otwarta
Pulsatilla patens

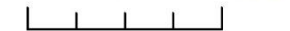
Zasięg występowania
gatunku 1477 na terenie
Polski

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu gatunku na tle jego zasięgu geograficznego.

Sasanka otwarta (S. dzwankowata)

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 2381, Sasanka otwarta (S. dzwankowata)

PZO 2015

- 2381, Sasanka otwarta (S. dzwankowata)

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1477 sasanka otwarta *Pulsatilla patens*

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Na gruntach poza zarządem PGL LP wykonanie wyłącznie uzupełniających badań terenowych dla próby reprezentatywnej (weryfikacja dostępnych danych w zakresie stanu zachowania gatunku).

Terminy: kwiecień oraz czerwiec-połowa września.

1437 leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*. Puszcza Białowieska. A. Przemyski 2023

https://www.plantapix.com/galerki/Thesium_ebracteatum.html

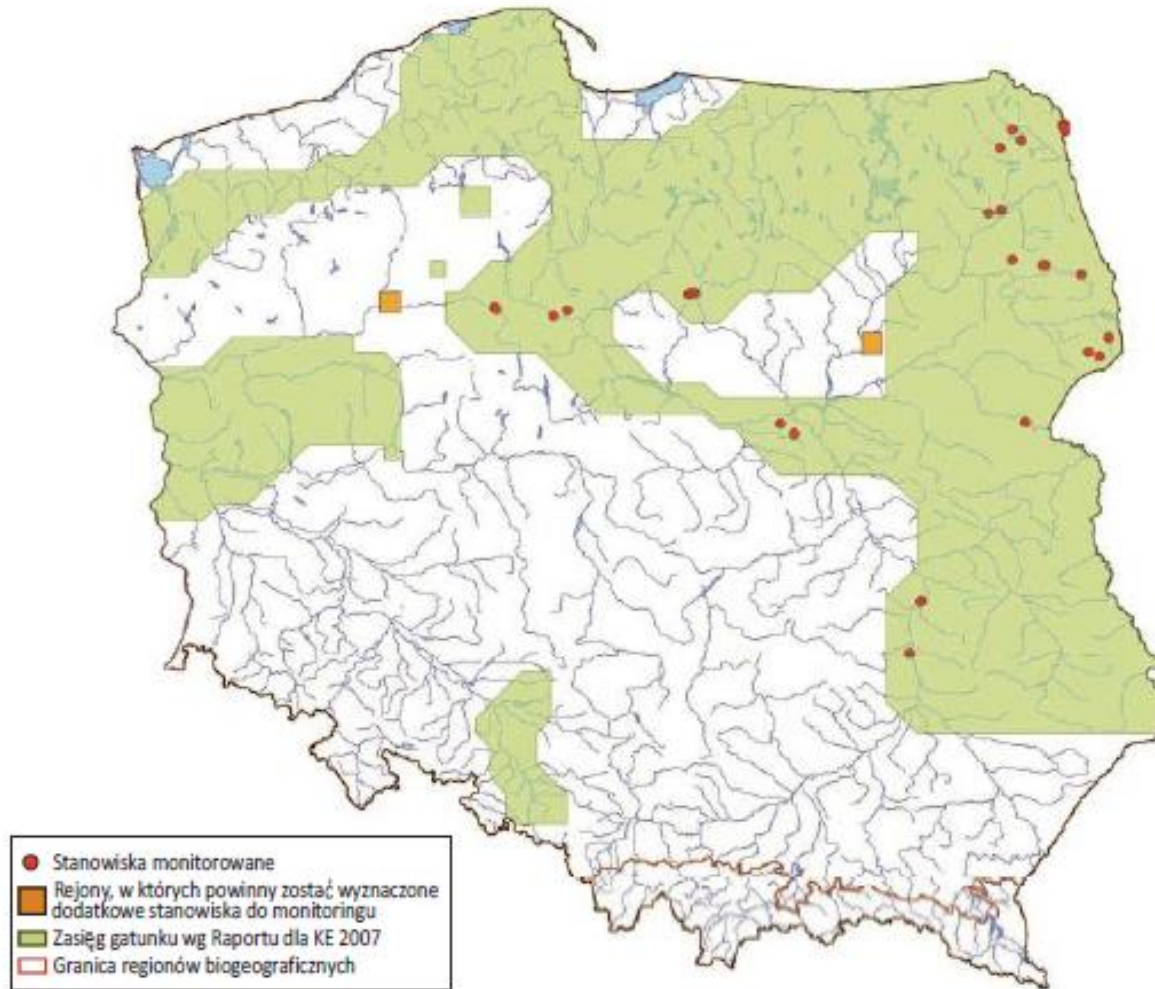
Charakterystyka

Bylina z rodziny Sandałowcowatych *Santalaceae*. Liczne, nierozgałęzione i ulistnione łodygi osiągające wysokość od 10 do 30 cm wyrastają z płozącego się kłącza. Liście są siedzące, o szerokości 2 - 3,5 mm, z trzema mało wyraźnymi nerwami, na łodydze umieszczone skrętolegle. Kwiaty wyrastają na szypułkach długości do 18 mm, w luźnym gronie opatrzonym na szczycie pęczkiem liści. Owocem jest jednonasienny, kulisto-jajowaty, skórzasty orzeszek długości 2 - 2,5 mm. Roślina jest półpasożytem, czerpie wodę i sole mineralne z korzeni innych roślin za pomocą ssawek. Gatunek związany z widnymi lasami i zaroślami, poboczami leśnych dróg oraz murawami i ciepłolubnymi okrajkami.

Leniec bezpodkwiatkowy kwitnie w maju. Gatunek może zostać pomyłony z leńcem pospolitym *Thesium linophyllum*, rosnącym na murawach. Gatunek notowany był z przeważającej części Niżu. Obecnie zdecydowana większość stanowisk znajduje się na wschód od dolnej i środkowej Wisły oraz na północ od Bugu (a także w dolinach tych rzek i ich sąsiedztwie). Istotna część stanowisk ma charakter historyczny (Pawlikowski 2012).

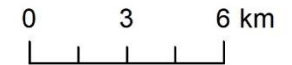
1437 leniec bezpodkwiatkowy
Thesium ebracteatum

Zasięg występowania gatunku
1437 na terenie Polski

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu gatunku na tle jego zasięgu geograficznego.

Leniec bezpodkwiatkowy

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 3215, Leniec bezpodkwiatkowy

PZO 2015

- 3215, Leniec bezpodkwiatkowy

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1437 leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum*

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Na gruntach poza zarządem PGL LP wykonanie wyłącznie uzupełniających badań terenowych dla próby reprezentatywnej (weryfikacja dostępnych danych w zakresie stanu zachowania gatunku).

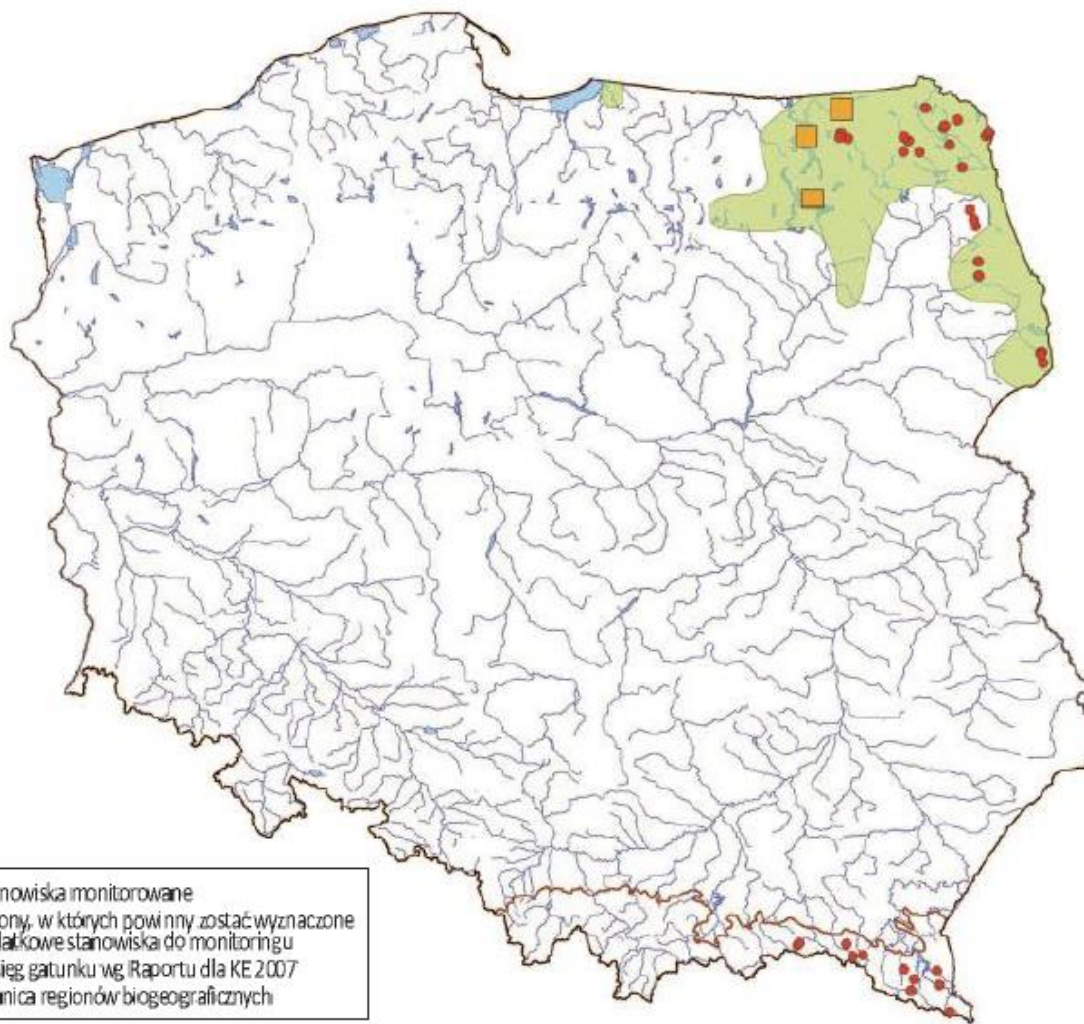
Terminy: czerwiec-lipiec

1939 rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*

Charakterystyka

Bylina z rodziny różowatych Rosaceae. Ulistnione łodygi osiągające wysokość od 30 do 100 (150) cm wyrastają z poziomego, słabo zdrewniałego kłącza. Są one ogruczolone i niezbyt gęsto pokryte prostymi, długimi na 1 – 2 mm, prostopadle odstającymi, sztywnymi włoskami. Liście są złożone, nieparzystopierzaste z przylistkami. Od spodu na liściach są obecne liczne, króciutkie włoski gruczołowe. Kwiaty o średnicy od 6 do 9 mm wyrastają na krótkich szypułkach opatrzonych dwoma podkwiatkami i przysadką w nasadzie. Obecne są na szczycie łodygi i jej odgałęzieniach, zebrane w długie, luźne, groniaste kwiatostany. Owocem jest niełupka. Rzepik szczeciniasty kwitnie od czerwca do września. Gatunek mylony z innymi przedstawicielami rodzaju rzepik *Agrimonia*. Występuje jedynie w Polsce północno-wschodniej oraz w Karpatach – Beskidzie Niskim i w Bieszczadach. Gatunek łatwo przeoczany w badaniach fitosocjologicznych roślinności leśnej (Wołkowycki, Zarzyka-Ryszka 2012).

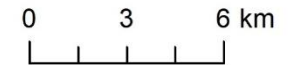
1939 rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*

Zasięg występowania gatunku
1939 na terenie Polski

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk monitoringu gatunku na tle jego zasięgu geograficznego.

Rzepik szczeciniasty

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 53, Rzepik szczeciniasty

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1939 rzepik szczeciniasty *Agrimonia pilosa*

Zakres prac

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego.

Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Na gruntach poza LP wykonanie wyłącznie uzupełniających badań terenowych dla próby reprezentatywnej (weryfikacja dostępnych danych w zakresie stanu zachowania gatunku).

Terminy: lipiec-sierpień.

Ptaki

A030 Bocian czarny *Ciconia nigra*

Puszcza Białowieska 15.05.2023 r. - Fot. Oliwier Myka

A030 Bocian czarny *Ciconia nigra*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Gatunek z rodziny bocianowatych, zwyczajowo nazywany hajstrą. W skali kraju skrajnie nieliczny, lokalnie nieliczny ptak lęgowy.

Gniazduje w oddalonych od osad ludzkich w kompleksach leśnych. Gniazda na starych, wielkich drzewach (dęby, sosny, olchy i in.), w lasach liściastych i mieszanych, rzadziej w borach, z reguły w sąsiedztwie terenów podmokłych i wód powierzchniowych. Żeruje w dolinach rzek, wśród starorzeczy, strumieni, rozlewisk, bagien, stawów rybnych, łąk, rowów melioracyjnych itp.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A030 Bocian czarny *Ciconia nigra*

Metodyka i zakres prac

Pod kątem rozmieszczenia stanowisk bociana spenetrowana zostanie cała powierzchnia obszaru Natura PLC200004 z wyłączeniem Białowieskiego Parku Narodowego. Skontrolowane zostaną wszystkie znane z ostatniego okresu i historyczne stanowiska gatunku na badanym terenie (Pugacewicz 2015). Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

A072 Trzmielojad zwyczajny *Pernis apivorus*

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/254913311/1800>

A072 Trzmiełojad zwyczajny *Pernis apivorus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Dość duży ptak z rodziny jastrzębiowych. Gatunek lęgowy obecny w całym kraju, zwykle bardzo nieliczny, lokalnie nieliczny (zwłaszcza na wschodzie).

Zasiedla głównie starsze, rozległe drzewostany różnego typu, ale preferuje lasy liściaste i mieszane. Poluje na różne żądłowki (głównie larwy i poczwarki), rzadziej płazy, gady i ptaki, zjada także owoce i jagody.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A072 Trzmielojad zwyczajny *Pernis apivorus*

Metodyka i zakres prac

Pod kątem rozmieszczenia stanowisk trzmielojada skontrolowana zostanie 1/3 powierzchni obszaru Natura PLC200004 obejmująca południowo-zachodnią część Puszczy (rejon Nadleśnictwa Hajnówka). Liczenie zajętych rewirów (terytoria gniazdowe) oraz zaobserwowanych osobników. Skontrolowane zostaną wszystkie znane rewiry trzmielojada (Pugacewicz 2010) w granicach powierzchni badawczej pod kątem jego obecności. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

A089 Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*

וולפרוט אבנר

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/44/%D7%A2%D7%99%D7%98_%D7%97%D7%95%D7%A8%D7%A9.jpg

A089 Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Duży ptak drapieżny z rodziny jastrzębiowych (waga samic do 2,2 kg). W Polsce jest to bardzo nielicznym ptakiem lęgowym, lokalnie może być gatunkiem średnio licznym.

Gniazduje w lasach zarówno w dużych kompleksach leśnych, jak i kilkuhektarowych laskach, przylegających do terenów otwartych. Preferuje lasy mieszane w wieku powyżej 80 lat, a także olsy i bory bagienne. Gniazda są często doskonale zamaskowane, zwykle w rozwidleniu pnia drzewa lub nasadzie bocznych gałęzi.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A089 Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*

Metodyka i zakres prac

Liczenie zajętych rewirów (terytoria gniazdowe) z wyznaczonych punktów widokowych ale czas jej wykonania zostanie wydłużony o ponad dwa miesiące (do 15 lipca) w porównaniu z metodyką PMŚ GIOŚ. Wydłużony zostanie również czas jednorazowej obserwacji na punkcie (z 1 do 2 godzin). Niewielka korekta metodyki wynika z bardzo dobrego rozpoznania biologii tego gatunku w Puszczy Białowieskiej.

A104 Jarząbek zwyczajny *Bonasa bonasia*

Puszcza Białowieńska - Fot. Alojzy Przemyski

A104 Jarząbek zwyczajny *Bonasa bonasia*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości ptak z rodziny kurowatych (ciężar poniżej 0,5 kg). Nieliczny lub lokalnie średnio liczny gatunek lęgowy, przy czym powszechniej występuje na wschodzie kraju.

Zasiedla głównie zwarte kompleksy leśne, iglaste i mieszane, ale także lasy mniejsze i pofragmentowane. Drzewostany mogą być w różnym wieku (nawet młodniki), o różnej strukturze i składzie gatunkowym. Gniazdo zwykle na ziemi, osłonięte roślinnością.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A104 Jarząbek zwyczajny *Bonasa bonasia*

Metodyka i zakres prac

Dwie kontrole powierzchni, w trakcie których ma miejsce liczenie głosów tokujących samców. 63 transekty o dł. 5 km każdy i 20 powierzchni próbnych 2x2 km. 63 transekty o długości 5 km każdy. Badania na transektach polegają na stymulowaniu aktywności wokalne ptaków poprzez odtwarzanie głosu godowego samca co 200 m.

W tym przypadku wykorzystane zostaną też wyniki inwentaryzacji, prowadzonej w 2023 r. na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Obejmuje ona obszar całej polskiej części Puszczy Białowieskiej (z BPN). Zamiast zalecanych przez metodykę PMŚ GIOŚ 2 kontroli w sezonie, w czasie badań wykonanych zostanie 5 kontroli, co znacznie zwiększa dokładność uzyskanych wyników i uzasadnia zmniejszoną liczbę powierzchni próbnych.

A119 Kropiatka *Porzana porzana*

A119 Kropiatka *Porzana porzana*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Niewielki gatunek z rodziny chruścieli. Nieliczny ptak lęgowy na niżu polskim. Zasiedla obszary zalewowe, zabagnienia, torfowiska i starorzecza, preferując zbiorowiska szuwarów turzycowych. Gatunek wrażliwy na zmiany poziomu wody – unika zarówno terenów mocno nawodnionych, jak i przesuszonych.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A119 Kropiatka *Porzana porzana*

Metodyka i zakres prac

Trzy kontrole w terminach od kwietnia do lipca. Terenem badań będą wszystkie siedliska gatunku – tj. wilgotne i podmokłe tereny otwarte na obszarze objętym projektem planu ochrony. Obserwatorzy będą poruszali się po wyznaczonych płatach siedlisk i prowadzili nasłuch odzywających się samców kropiatki. W przypadku braku spontanicznej aktywności w odpowiednim biotopie (siedliska łąkowe lub szuwarowe z wodą powyżej poziomu gruntu) prowadzona będzie stymulacja głosowa.

Kropiatka nie ma opracowanych wskaźników stanu siedliska i ich waloryzacji wg metodyki PMŚ GIOŚ, gdyż w ogóle nie jest wymieniana w publikacji Zawadzkiej i in. (2013). Dlatego sformułowano propozycję wskaźników stanu siedliska dla tego gatunku, wzorując się na waloryzacji gatunków pokrewnych, a także uwzględniając specyfikę Puszczy Białowieskiej.

A122 Derkacz zwyczajny *Crex crex*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1b/Crex_crex%2C_Beachy_Head_1.jpg/1200px-Crex_crex%2C_Beachy_Head_1.jpg

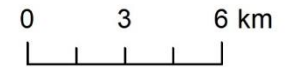
A122 Derkacz zwyczajny *Crex crex*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Niewielki ptak z rodziny chruścieli. W skali kraju gatunek rozmieszczony równomiernie, nielicznie, lokalnie średnio licznie. Zasiedla podmokłe łąki i turzycowiska, obecny także na bagnach.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2019, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi.

Derkacz zwyczajny

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 141 Derkacz (zwyczajny)

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

A122 Derkacz zwyczajny *Crex crex*

Metodyka i zakres prac

Badania będą wykonywane zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. Zgodnie z OPZ, w przypadku tego gatunku szczegółowe prace inwentaryzacyjne dotyczą wyłącznie części obszaru położonej na gruntach PGL LP.

Na pozostałym terenie (tj. poza LP) zostaną przeprowadzone jedynie kontrole 20% lokalizacji, wykazanych w inwentaryzacji wykonanej na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2018-2019).

A155 Słonka zwyczajna *Scolopax rusticola*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d2/Scolopax_rusticola_-_Doi_Inthanon.jpg/1200px-Scolopax_rusticola_-_Doi_Inthanon.jpg

A155 Słonka zwyczajna *Scolopax rusticola*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości ptak z rodziny bekasowatych. Występuje na całym niżowym obszarze Polski, a także w niższych partiach górskich. Występuje na świetlistych, podmokłych lub wilgotnych lasach mieszanych i liściastych z bogatym runem i podszytem, w borach z bogatym podszytem, w olsach, a także na bagnach, nad płytkimi strumieniami leśnymi i na podmokłych zagłębieniach terenu.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A155 Słonka zwyczajna *Scolopax rusticola*

Metodyka i zakres prac

Gatunku tego brak w Załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej, dlatego też jego metodyki nie ma w monitoringu GIOŚ, czyli w publikacji Chylareckiego i in. (2015). W związku z powyższym zastosowana zostanie metodyka gatunków pokrewnych, tzn. tych bekasowatych, które są charakteryzowane w cytowanej wyżej pracy (brodziec samotny i batalion). Oczywiście, metodyka ulegnie stosownej modyfikacji, dostosowanej do biologii słonki.

A165 Samotnik *Tringa ochropus*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/70/Green_sandpiper_%28Tringa_ochropus%29.jpg

A165 Samotnik *Tringa ochropus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Niewielki ptak z rodziny bekasowatych (wielkości szpaka). Nieliczny ptak lęgowy niżu Polski. W okresie lęgowym zasiedla głównie olsy i łągi, zarośnięte torfowiska, otwarte tereny podmokłe i brzegi zbiorników wodnych, zwłaszcza śródleśnych. W odróżnieniu od innych brodzieńców, gnieździ się na drzewach, zajmując opuszczone gniazda innych ptaków. Poluje na drobne bezkręgowce.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A165 Samotnik *Tringa ochropus*

Metodyka i zakres prac

Gatunku tego brak w Załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej, dlatego też jego metodyki nie ma w monitoringu GIOŚ, czyli w publikacji Chylareckiego i in. (2015). W związku z powyższym zastosowana zostanie metodyka gatunków pokrewnych, tzn. tych bekasowatych, które są charakteryzowane w cytowanej wyżej pracy (brodziec samotny i batalion). Oczywiście, metodyka ulegnie stosownej modyfikacji, dostosowanej do biologii samotnika.

A207 Siniak *Columba oenas*

<https://www.glosy-ptakow.pl/images/siniak.jpg>

A207 Siniak *Columba oenas*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości gatunek z rodziny gołębiowatych. Nieliczny ptak lęgowy na niżu i w niższych położeniach górskich. Obecny w całej Polsce, a jego populacja wykazuje trend wzrostowy.

Gniazduje najczęściej w starych drzewostanach liściastych, mieszanych i borach sosnowych. Zajmuje puste dziuple wykute przez dzięcioła czarnego. Żywi się nasionami, pączkami, zielonymi częściami roślin, kwiatami i małymi owocami.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A207 Siniak *Columba oenas*

Metodyka i zakres prac

Liczenie głośów godujących samców. 20 powierzchni próbnych 2x2 km. Badania na powierzchniach próbnych pozwalają na oszacowanie liczebności na obszarze całej Puszczy Białowieskiej z podziałem na tereny administrowane przez LP i BPN. W przypadku siniaka liczba powierzchni próbnych jest nieco mniejsza niż zalecana w metodyce PMŚ GIOŚ, jednak zachowanie tej liczby powierzchni daje możliwość porównania otrzymanych wyników z wynikami prowadzonymi wcześniej tożsamą metodyką. Ponadto zamiast zalecanych przez metodykę PMŚ GIOŚ 2 kontroli w sezonie, w czasie badań wykonanych zostanie 5 kontroli, co znacznie zwiększa dokładność uzyskanych wyników.

A217 Sóweczka zwyczajna *Glaucidium passerinum*

Fot. Oliwier Myka

A217 Sóweczka zwyczajna *Glaucidium passerinum*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Niewielki gatunek z rodziny puszczykowatych. Bardzo nieliczny lub nieliczny ptak lęgowy Polski. W Polsce północno-wschodniej zasiedla bory świerkowe, lasy mieszane i bagienne oraz ich mozaikę. Poluje głównie na małe ptaki oraz gryzonie i ryjówkowate.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A217 Sóweczka zwyczajna *Glaucidium passerinum*

Metodyka i zakres prac

Trzy kontrole późnym wieczorem, przy czym ostatnia ma charakter uzupełniający (11-25 marca; 20 marca-10 kwietnia; 1 czerwca-15 lipca). Prace prowadzone będą na 6 powierzchniach o łącznym areale 96 km². Odpowiada to 20% powierzchni leśnej obszaru Natura PLC200004 Puszcza Białowieska z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego (PBwP). Powierzchnie badawcze zostały dobrane tak, by siedliska w ich granicach były reprezentatywne dla całego obszaru objętego inwentaryzacją i możliwa była ekstrapolacja wyników w celu uzyskania oceny wielkości populacji. Ocena stanu siedlisk zostanie wykonana w oparciu kryteria zdefiniowane przez Zawadzka i in. (2013).

A217 Sóweczka zwyczajna *Glaucidium passerinum*

Metodyka i zakres prac c.d.

W przypadku sóweczki proponowane są dwie drobne modyfikacje metodyki PMŚ GIOŚ (w żadnym przypadku nie będące jednak odstępstwami od ww. metodyki):

- 1) Zmniejszenie powierzchni próbnych do 16 km², chociaż zalecane (ale nie obligatoryjne) powierzchnie próbne dla tego gatunku to 20-25 km² (Chylarecki i in. 2015). Zmiana uzasadniona jest wyjątkowo dużym zagęszczeniem populacji sóweczki w Puszczy Białowieskiej, w porównaniu z innymi populacjami krajowymi (Pugacewicz i in 2013). Mniejsza powierzchnia próbna pozwala precyzyjnie określić liczebność populacji lęgowej, co nie jest możliwe przy powierzchniach większych.
- 2) Rozszerzenie terenu badań z siedlisk borowych z dużym udziałem świerka na pozostałe siedliska leśne ze znacznym udziałem tego gatunku, co jest charakterystyczną cechą Puszczy Białowieskiej (Stereńczak i in. 2022). Uzasadnieniem jest wspomniane wcześniej bardzo wysokie zagęszczenie sóweczki w Puszczy Białowieskiej (Pugacewicz i in 2013), która zasiedla tu wszystkie drzewostany z udziałem świerka.

Podsumowując, wprowadzone modyfikacje gwarantują uzyskanie pełniejszych i bardziej precyzyjnych danych o sóweczce.

A223 Włochatka zwyczajna *Aegolius funereus*

Puszcza Białowieska 12.05.2023 r. - Fot. Oliwier Myka

A223 Włochatka zwyczajna *Aegolius funereus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości ptak z rodziny puszczykowatych. Bardzo obficie upierzona, łącznie z nogami aż po pazury. W Polsce bardzo nieliczny gatunek lęgowy.

Zasiedla górskie lasy i bory, a na nizinach liczniejsza jest w regionach najchłodniejszych, tj. w Polsce północno-wschodniej. Poluje głównie na nornikowate.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A223 Włochatka zwyczajna *Aegolius funereus*

Metodyka i zakres prac

Dwie kontrole późnym wieczorem lub nocą (25 marca-10 kwietnia; 15-30 kwietnia). Wyznaczono 3 powierzchnie badawcze o łącznej powierzchni 90 km². Prace będą prowadzone w godzinach nocnych. Jeśli aktywność ptaków będzie wysoka obserwatorzy nie będą stosowali stymulacji głosowej. W przypadku braku spontanicznej aktywności wokalne na punktach będzie prowadzona stymulacja.

Wynikiem kontroli na powierzchniach badawczych będzie liczba zajętych terytoriów (samców), która umożliwi ocenę liczebności dla obszaru Puszczy Białowieskiej. Ocena stanu siedlisk zostanie wykonana w oparciu kryteria zdefiniowane przez Zawadzką i in. (2013).

A224 Lelek zwyczajny *Caprimulgus europaeus*

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c1/%C5%9Eivanxap%C3%AEnok.jpg>

A224 Lelek zwyczajny *Caprimulgus europaeus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości ptak z rodziny lelkowatych. Nieliczny, lokalnie średnio liczny lub liczny gatunek lęgowy, występujący niemal w całej Polsce.

Preferuje rozległe bory mieszane i suche z polanami i zrębami oraz dąbrowy świetliste i nadmorskie bory bażynowe, obecny także na wydmach z młodnikiem sosnowym. Poluje na różne owady nocne, głównie ćmy.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A224 Lelek zwyczajny *Caprimulgus europaeus*

Metodyka i zakres prac

Dwie nocne kontrole w terminach: 1–20 czerwca oraz 1–20 lipca. Wyznaczono 10 powierzchni badawczych o łącznym obszarze w granicach Puszczy Białowieskiej poza Parkiem wynoszącym 88,2 km² (17%). Powierzchnie zostały wybrane w sposób losowy. Operat losowania obejmował 71 pól siatki 2x5 km z siedliskami potencjalnego występowania gatunku.

Ocena stanu siedlisk zostanie wykonana w oparciu kryteria zdefiniowane przez Zawadzką i in. (2013).

A234 Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*

A234 Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości ptak z rodziny dzięciołowatych. W Polsce z reguły bardzo nielicznie lęgowy, lokalnie nieliczny lub średnio liczny.

Występuje w lasach liściastych (zwłaszcza w buczynach, łęgach oraz grądach) i mieszanych, rzadziej w borach. Wykuwa dziuplę z okrągłym otworem. Poluje głównie na mrówki, rzadziej na inne owady.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A234 Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*

Metodyka i zakres prac

Wyznaczonych zostanie 36 powierzchni próbnych 1x1 km. Liczenie głosów samców (rzadziej samic) i bębnienia, ale z zastosowaniem stymulacji głosowej, zakończonej natychmiast po stwierdzeniu gatunku. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

A238 Dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/46407481/1800>

A238 Dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Niewielki ptak (wielkości szpaka) z rodziny dzięciołowatych. Nieliczny, rzadziej średnio liczny gatunek lęgowy Polski.

Zasiedla stare lasy liściaste (powyżej 80 lat), z dominującym udziałem dębów. Poluje na chrząszcze kambioksylofagilne i mrówki, zjada także nasiona świerka. W próchniejących konarach wykuwa dziuplę z okrągłym otworem.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A238 Dzięcioł średni *Dendrocoptes medius*

Metodyka i zakres prac

36 powierzchni próbnych 1x1 km. Liczenie głosów samców (rzadziej samic) i obserwacja, ale z zastosowaniem stymulacji głosowej (werblowania i głosu kontaktowego), zakończonej natychmiast po stwierdzeniu gatunku.

Prace inwentaryzacyjne będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

A239 Dzięcioł biało brzbiety *Dendrocopos leucotos*

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/256151861/1800>

A239 Dzięcioł biało brzbiety *Dendrocopos leucotos*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Niewielki ptak (wielkości szpaka) z rodziny dzięciołowatych. W Polsce jest nielicznym, lokalnie średnio licznym gatunkiem lęgowym.

Preferuje lasy liściaste (łęgi, olsy, grądy i buczyny), obecny także w lasach i borach mieszanych. Poluje na chrząszcze kambioksylofagilne i mrówki. Wykuwa dziupłę z okrągłym otworem.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A239 Dzięcioł biało brzbiety *Dendrocopos leucotos*

Metodyka i zakres prac

Metodyka PMŚ GIOŚ przewiduje zaledwie dwie kontrole. Opiera się ona na liczeniu głosów samców (rzadziej samic) i obserwacji, z zastosowaniem stymulacji głosowej (werblowania i głosu kontaktowego), zakończonej natychmiast po stwierdzeniu gatunku. Jedna powierzchnia próbna o powierzchni ok. 22 tys. ha.

A241 Dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/256149921/1800>

A241 Dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Niewielki ptak (wielkości szpaka) z rodziny dzięciołowatych. W Polsce jest gatunkiem bardzo nielicznym, lokalnie nielicznym. Występuje w Karpatach i północno-wschodniej części kraju.

Zasiedla drzewostany z udziałem starodrzewia jodły lub świerka, głównie bory, ale także lasy liściaste z domieszką tych dwóch gatunków drzew. Poluje głównie na chrząszcze, motyle i mrówki. Wykuwa dziuplę z okrągłym otworem.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A241 Dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus*

Metodyka i zakres prac

Liczenie głosów samców (rzadziej samic) i obserwacja, ale z zastosowaniem stymulacji głosowej (werblowania i głosu kontaktowego), zakończonych natychmiast po stwierdzeniu gatunku. Jedna powierzchnia próbna o powierzchni ok. 22 tys. ha.

A307 Jarzębatka *Sylvia nisoria*

A307 Jarzębatka *Sylvia nisoria*

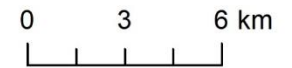
Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Mały ptak z rodziny pokrzewkowatych. Gniazduje na całym niżowym obszarze kraju, ale jest gatunkiem nielicznym lub średnio licznym.

Zasiedla zbiorowiska zaroślowe, silnie nasłonecznione i z licznym ciernistymi krzewami, zarówno na obrzeżach lasów, jak i na terenach otwartych. Pożywieniem są owady, jagody i inne owoce.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Jarzębatka

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 404 Jarzębatka

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

A307 Jarzębatka *Sylvia nisoria*

Metodyka i zakres prac

Badania będą wykonywane zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. Zgodnie z OPZ, Wykonawca nie ma obowiązku szczegółowej inwentaryzacji niżej wymienionego gatunku. Dlatego zostaną przeprowadzone jedynie kontrole min. 20% stanowisk, wykazanych w inwentaryzacjach wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2020-2021). Metoda - liczenie głosów samców, ale z zastosowaniem stymulacji głosowej, zakończonej natychmiast po stwierdzeniu gatunku.

A320 Muchotłówka mała *Ficedula parva*

https://media.featherbase.info/images/000671_full.jpg

A320 Muchołówka mała *Ficedula parva*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Mały ptak z rodziny muchołówkowatych. Umiarkowanie rozpowszechniona na terenie kraju, zazwyczaj gatunek nieliczny lub średnio liczny.

Zasiedla rozległe kompleksy lasów liściastych, głównie zacienione grądy oraz buczyny. Istotna jest obecność starych, próchniejących drzew. Pożywieniem są owady chwytane w locie. Gniazduje w tzw. półdziuplach.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A320 Muchołówka mała *Ficedula parva*

Metodyka i zakres prac

Wyznaczonych będzie 36 powierzchni próbnych 1x1 km. Liczenie głosów samców. Nieznaczne przesunięcie terminów 2 i 3 kontroli w porównaniu z zaleceniami monitoringu PMŚ GIOŚ, związane jest z późnym przylotem większości osobników oraz chłódów ograniczających aktywność śpiewających samców w pierwszej połowie maja 2023 r.

A321 Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/169276601/1800>

A321 Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Mały ptak z rodziny muchołówkowatych. W Polsce przebiega północna granica jej zasięgu, gdyż występuje tylko w południowej i wschodniej części kraju. Gniazduje tu nielicznie lub bardzo nielicznie, tylko lokalnie licznie.

Zasiedla stare lasy liściaste, głównie grądy, łęgi, buczyny oraz jaworzyny, zawsze z obecnością próchniejącego starodrzewia. Pożywieniem są owady chwytane w locie. Gniazduje w tzw. półdziuplach.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

A321 Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*

Metodyka i zakres prac

Wyznaczonych będzie 36 powierzchni próbnych 1x1 km. Liczenie głosów samców. Nieznaczne przesunięcie terminów 2 i 3 kontroli w porównaniu z zaleceniami monitoringu PMŚ GIOŚ, związane jest z późnym przylotem większości osobników oraz chłódów ograniczających aktywność śpiewających samców w pierwszej połowie maja 2023 r.

Dzierzba gąsiorek. Fot. A. Przemyski. Okolice Białowieży

A338 Gąsiorek *Lanius collurio*

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/256175681/1800>

A338 Gąsiorek *Lanius collurio*

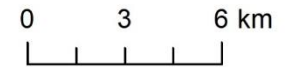
Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Mały ptak z rodziny dzierzb. W Polsce wschodniej i pasie pogórzy liczny, a w centralnej i zachodniej części kraju średnio liczny gatunek lęgowy.

Zasiedla różne formacje krzewiaste (zwłaszcza cierniste) oraz drzewiaste na terenach otwartych, zwłaszcza w krajobrazie rolniczym. Pożywieniem są owady (głównie chrząszcze), rzadziej gryzonie, małe ptaki (w tym pisklęta), gady i płazy. Gniazdo buduje nisko na krzewach.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2019, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi.

Dzierzba gąsiorek

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 219 Dzierzba gąsiorek

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

A338 Gąsiorek *Lanius collurio*

Metodyka i zakres prac

Badania będą wykonywane zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. Zgodnie z OPZ, w przypadku tego gatunku szczegółowe prace inwentaryzacyjne dotyczą wyłącznie części obszaru położonej na gruntach PGL LP. Na pozostałym terenie (tj. poza LP) zostaną przeprowadzone jedynie kontrole 20% lokalizacji, wykazanych w inwentaryzacji wykonanej na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2018-2019).

Na pozostałym terenie (tj. poza LP) zostaną przeprowadzone jedynie kontrole 20% lokalizacji, wykazanych w inwentaryzacji wykonanej na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2018-2019).

Ważki

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Fot. Zbigniew Fijewski

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Gatunek dużej ważki różnoskrzydłej z rodziny gadziogłówkowatych. Larwy rozwijają się na dnach wód bieżących, gdzie zakopują się w mule lub piasku. Imagines latają od czerwca do września. Zasadza wolno płynące nizinne i równinne czyste wody o piaszczystym dnie, jak większe strumienie, rzeki i kanały.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2021, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi.

Trzepla zielona

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
  - część wyłączona z planu ochrony
- INWENTARYZACJA 2018-2021**
- Trzepla zielona

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1037 Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Metodyka i zakres prac

Podstawą planowanych badań jest próba zbioru wylinek, które pozostały po wylocie imagines na odcinkach cieków wchodzących w skład obszaru Natura 2000. Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Na gruntach poza LP, ze względu na brak stwierdzenia osobników ważki w inwentaryzacji z lat 2018-2021 (z wyjątkiem obserwacji wyłącznie osobnika dorosłego na jednym stanowisku), planuje się wykonać wyłącznie rozpoznanie terenowe 6 wskazywanych dawniej stanowisk, pod kątem aktualności danych (tj. braku gatunku).

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

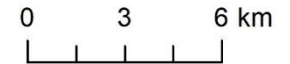
1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości gatunek z rodziny ważkowatych. Zasiedla różne wody stojące, z wyjątkiem silnie eutroficznych. Występuje prawie w całej Polsce, ale bardzo rzadko w górach. W skali kraju jest rozpowszechniona i dość pospolita.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2021, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi. Z innych danych udostępnionych przez RDOŚ Białystok wykazywana była w granicach LP w trakcie wielkiej inwentaryzacji DGLP z 2017 r.

Zalotka większa

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 1259, Zalotka większa

WIELKA INWENT. DGLP 2017

- 1259, Zalotka większa

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 1259, Zalotka większa

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Wielka inwentaryzacja DGLP 2017
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1042 Zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*

Metodyka i zakres prac

Podstawą badań będzie zbiór wylinek pozostałych po wylocie imagines oraz liczenie samców.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyka PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Motyle

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Puszcza Białowieńska - Fot. Alojzy Przemyski

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

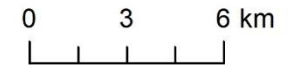
Średniej wielkości motyl z rodziny modraszkwatych. W Polsce spotykany powszechnie na niżu, rzadko na pogórzu i w niższych położeniach górskich.

Gąsienice żerują na różnych gatunkach szczawiu, głównie na szczawiu lancetowatym *Rumex hydrolapathum*. Gatunek związany z wilgotnymi łąkami i torfowiskami niskimi i okrajkami w obrzeżach zbiorników i cieków wodnych.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2021, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi. Wcześniejsze dane (np. z 2016 r.) uzyskane zostały w wyniku zastosowania innej metodyki.

Czerwończyk nieparek

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 1308, Czerwończyk nieparek

INWENTARYZACJA 2016

- 1308, Czerwończyk nieparek

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 1308, Czerwończyk nieparek

Źródło danych:

Plan zadań ochronnych 2015

Wielka inwentaryzacja DGLP 2016-2018

Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1060 Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Metodyka i zakres prac

Kontrole - liczenie imagines oraz poszukiwanie gąsienic na roślinie żywicielskiej, tj. szczawiu. Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych będzie realizowany na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe, z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw). Poza terenem LP zostaną przeprowadzone jedynie kontrole na reprezentatywnej liczbie stanowisk, w celu zweryfikowania wcześniejszych danych o występowaniu tego gatunku. Z danych udostępnionych przez RDOŚ Białystok (Inwentaryzacja przyrodnicza w latach 2016-2018) wskazuje gatunek na około 150 stanowiskach na terenie LP (ok. 190 łącznie z PN i terenami przylegającymi do ostoi).

Inwentaryzacje RDOŚ z lat 2018-2019 wykazały 20 stanowisk tego gatunku poza PGL LP. Zostaną przeprowadzone jedynie kontrole na reprezentatywnej liczbie stanowisk (proponowana liczba - 4) spośród wyżej opisanych. Zweryfikowane zostaną dane w zakresie stanu zachowania gatunku.

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Motyl z rodziny rusałkowatych. Gąsienica żeruje na czarcikęsie łąkowym, którego występowanie limituje obecność owada.

Gatunek występuje w środowiskach wilgotnych łąk o dużym bogactwie gatunkowym szaty roślinnej [6410, 6510]. Preferuje tereny o strukturze mozaikowej miejsc otwartych i zakrzaczonych, skraje lasów i bagien.

Z terenu Puszczy aktualne wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2021, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi (stwierdzono 2 stanowiska).

Fot. A. Przemyski.
Pakiet jaj przeplatki aurinii. Puszcza Białowieska
okolice Orzeszkowa 2023

Przeplatka aurinia

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 919, Przeplatka aurinia

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 919, Przeplatka aurinia

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1065 Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*

Metodyka i zakres prac

Na wyznaczonych transektach liczenie imagines (metoda Pollarda) przeprowadzane będzie w czasie słonecznej, bezwietrznej pogody podczas największej aktywności motyli. Prace prowadzone będą w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMS GIOŚ (bez odstępstw). Przeprowadzone zostaną także kontrole obu stanowisk z inwentaryzacji 2018-2021, w celu weryfikacji danych w zakresie stanu zachowania gatunku (zgodnie z OPZ).

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

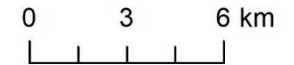
Dość duży motyl z rodziny bielinkowatych. Gąsienica żyje na rozmaitych gatunkach szczodrzeńców, np. szczodrzeńcu rozestłanym *Chamaecytisus ratisbonensis*, szczodrzeńcu ruskim *Chamaecytisus ruthenicus* oraz szczodrzyku czerniejącym *Lembotropsis nigricans*.

Szlaczkoń szafraniec jest gatunkiem nizinnym, nie notowanym w górach. Występuje w otwartych środowiskach kserotermicznych. Preferuje suche śródleśne i przyleśne łąki, polany, wrzosowiska oraz przydroża i przytorza w borach sosnowych.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2021, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi.

Szlaczkoń szafraniec

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 654, Szlaczkoń szafraniec

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

4030 Szlaczkoń szafraniec *Colias myrmidone*

Metodyka i zakres prac

W przypadku tego gatunku pierwszą rzeczą będzie odnalezienie właściwych dla gatunku siedlisk i roślin żywicielskich oraz weryfikacja historycznych stanowisk. W przypadku potwierdzenia siedlisk przystąpienie do weryfikacji populacji; zgodnie z metodyką łącznie pięć kontroli stanowisk.

Inwentaryzacje RDOŚ z lat 2018-2019 nie wykazały stanowiska tego gatunku. Planuje się spenetrować obszar przytorza - historyczne stanowiska. Ponadto weryfikowane będą suche i ciepłe obszary z udziałem wrzosu i szczodrzeńca na obszarze nadleśnictwa Browsk. W przypadku odnalezienia gatunku na stanowiskach takich zostaną wykonane karty obserwacji zgodne z PMŚ GIOŚ.

6169 Przeplatka matura *Euphydryas maturna*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/83/Scarce_fritillary_%28Euphydryas_maturna%29_Rakov_%C5%A0kocjan.jpg

6169 Przeplątka matura *Euphydryas maturna*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Gatunek motyla z rodziny rusałkowatych. Młode gąsienice żerują na liściach jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior* do jesieni, potem schodzą do ściółki na zimowanie. Na wiosnę żerują ponownie na jesionie, a także na innych drzewach i krzewach liściastych, np. na osice *Populus tremula*, wierzbie iwie *Salix caprea* i wiciokrzewie *Lonicera*.

Gatunek występuje w wilgotnych lasach liściastych, zwłaszcza olsach i łągach. Trzyma się jednak na ich obrzeżach lub śródleśnych drogach lub zrębach.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2019, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi.

Przeplatka matura

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 920, Przeplatka matura

INWENTARYZACJA 2016

- 920, Przeplatka matura

INWENTARYZACJA 2017

- 920, Przeplatka matura

INWENTARYZACJA 2018

- 920, Przeplatka matura

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Wielka inwentaryzacja DGLP 2016-2018

6169 Przeplątka matura *Euphydryas maturna*

Metodyka i zakres prac

Na wyznaczonych transektach liczenie imagines (metoda Pollarda) przeprowadzane będzie w czasie słonecznej, bezwietrznej pogody podczas największej aktywności motyli, między godziną 10 a 16.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych będzie realizowany na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach PGL LP (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw). Ze względu na to, że w inwentaryzacji z lat 2016-2018 wskazano 8 stanowisk, wszystkie one zostaną zbadane.

Inwentaryzacje RDOŚ z lat 2018-2019 (grunty poza PGL LP) nie wykazały obecności gatunku (badane były 3 stanowiska). W ramach prac przeprowadzone zostaną kontrole na wszystkich 3 stanowiskach - weryfikacja danych w zakresie aktualności (zgodnie z OPZ).

Chrzęszcze

Chrząszcze

1. 1082 Kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus*;
2. 1084 *Pachnica dębowa (pachnica próchniczka) *Osmoderma eremita*;
3. 1085 Bogatek wspaniały *Buprestis splendens*;
4. 1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*;
5. 1920 Ponurek Schneidera *Boros schneideri*;
6. 1923 Średzinka *Mesosa myops*;
7. 1924 Pogrzybnica Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*;
8. 1925 Rozmiazg kolweński *Pytho kolwensis*;
9. 4021 *Konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*;
10. 4026 Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus*.

1082 Krešlinek niziny *Graphoderus bilineatus*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2b/Graphoderus_bilineatus_SLO.jpg

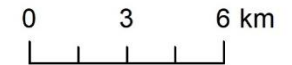
1082 Kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Gatunek chrząszcza z rodziny pływakowatych. Zasiedla najczęściej średniej wielkości i duże, stałe zbiorniki wodne (jeziora, stawy, glinianki i starorzecza). Preferuje czyste, mezotroficzne i naturalnie eutroficzne akweny, z bogatą florą wodno-błotną i szuwarową.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Kreślinek nizinny

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- INWENTARYZACJA 2018-2021**
- 1008, Kreślinek nizinny

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

**Brak stwierdzenia gatunku
(stanowiska potencjalne)**

1082 Kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus*

Metodyka i zakres prac

Odłowy za pomocą standardowego czerpaka hydrobiologicznego prowadzone będą w strefie przybrzeżnej zbiorników. Ze względów ochronnych, zrezygnowano z uśmiercania pojedynczych imagines jako materiał dowodowy, chociaż jest to dozwolone według metodyki GIOŚ. Alternatywne są dobrej jakości fotografie i to one będą wykonywane. Zrezygnowano również z odłowu i oznaczenia larw pływakowatych, gdyż zgodnie z metodyką GIOŚ, nie ma możliwości oznaczenia ich przyżyciowo. Do wykonania badań monitoringowych wg GIOŚ wystarczy stwierdzenie imagines, stwierdzenie larw jest jedynie opcjonalne. Odłowione imagines kreślinka będą dokładnie fotografowane (kilka fotografii - wygląd osobnika od góry, dodatkowo ze zbliżeniem przedplecza oraz zdjęcie spodu ciała), po czym owad będzie wypuszczany do zbiornika (kilka minut od chwili odłowienia).

1084 *Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*

Fot. Piotr Przemyski

1084 *Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*

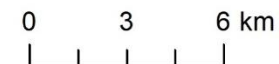
Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Przedstawiciel rodziny poświętnikowatych. Jeden z największych gatunków chrząszczy, występujących w Polsce.

Zasiedla suche dziuple starych drzew (dąb, lipa, olsza, wierzba i in.) z dużą ilością próchnicy. Preferuje tereny nasłonecznione. Występuje zarówno w lasach, jak i na terenach o krajobrazie kulturowym (np. drzewa przydrożne).

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Pachnica dębowa

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 1597, Pachnica dębowa

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1084 *Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*

Metodyka i zakres prac

Obserwacje prowadzone będą przy słonecznej i ciepłej pogodzie, w temperaturach powyżej 20°C. Polegają one na poszukiwaniu imagines i larw pachnicy dębowej w próchnie zalegającym w dziuplach wierzb na wysokości około 2 m.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

1085 Bogatek wspaniały *Buprestis splendens*

https://www.rydzi.cz/mista/recko/img_s/Buprestis_splendens-3.jpg

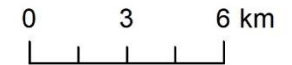
1085 Bogatek wspaniały *Buprestis splendens*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Gatunek z rodziny bogatkowatych. Zasiedla wyłącznie świetliste, niżowe i górskie lasy iglaste oraz mieszane o charakterze naturalnym, zarówno na nizinach, jak i w górach. Muszą jednak obfitować w stojące martwe lub zamierające okazy drzew szpilkowych o dużych gabarytach.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Bogatek wspaniały

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- 402, Bogatek wspaniały

INWENTARYZACJA 2018-2021

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

**Brak stwierdzenia gatunku
(stanowiska potencjalne)**

1085 Bogatek wspaniały *Buprestis splendens*

Metodyka i zakres prac

Zastosowane zostaną barierowe pułapki żywołowne (IBL-2), z pojemnikiem zaopatrzone w sitko, umożliwiające odpływ wody opadowej.

W trakcie badań zostanie zastosowana metodyka PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. W wyniku inwentaryzacji wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2020-2021) gatunku nie stwierdzono. Zgodnie z OPZ, Wykonawca nie ma obowiązku szczegółowej inwentaryzacji gatunku. Niemniej jednak, w granicach odpowiednich siedlisk wytypowane zostaną miejsca, na których kontroli będzie podlegać występowanie tych owadów (m.in. wyłożone będą pułapki żywołowne). Ponadto koleopterolodzy w trakcie badań nad innymi chrząszczami mogą natrafić na wymieniony gatunek – na stanowiskach takich zostaną wykonane karty obserwacji zgodne z PMŚ GIOŚ.

1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

Puszcza Białowieska - Fot. Alojzy Przemyski

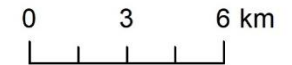
1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Zgniotek cynobrowy to średniej wielkości chrząszcz z rodziny zgniotkowatych. Gatunek ten odbywa rozwój pod korą martwych - stojących i powalonych starych drzew różnych gatunków, zarówno iglastych jak i liściastych. Zasiedlenie drzew martwych przez zgniotka cynobrowego następuje najprawdopodobniej po 1-2 latach od obumarcia drzewa.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Zgniotek cynobrowy

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 728, Zgniotek cynobrowy

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1086 Zgniotek cynobrowy *Cucujus cinnaberinus*

Metodyka i zakres prac

Główną metodą obserwacji jest przeszukiwanie potencjalnych mikrosiedlisk jego rozwoju w obrębie poszczególnych powierzchni badawczych. Potencjalnymi (optymalnymi) mikrosiedliskami rozwoju zgniotka są martwe drzewa, stojące i powalone, w których łyko wykazuje wyższy stopień rozkładu, a drewno jest jeszcze na etapie początków tego procesu, pokryte co najmniej w 50% powierzchni dość ściśle przylegającą, ale łatwą do oderwania korowiną.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

1920 Ponurek *Schneidera Boros schneideri*

<https://inaturalist-open-data.s3.amazonaws.com/photos/30208497/original.jpg>

1920 Ponurek Schneidera *Boros schneideri*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Chrząszcz z rodziny ponurkowatych. Larwy tego żyją pod korą stojących, martwych drzew, najczęściej sosen, rzadziej innych gatunków szpilkowych i liściastych. Prowadzi prawdopodobnie nocny tryb życia. Gatunek zaliczany do reliktywów puszczańskich.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Ponurek Schneidera

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- PZO 2015**
- 364, Ponurek Schneidera

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1920 Ponurek Schneidera *Boros schneideri*

Metodyka i zakres prac

Na wyznaczonych stanowiskach (ze starodrzewem sosnowym w drzewostanie) wytyczone zostaną transekty. Poszukiwanie imagines oraz larw polegać będzie na podważaniu fragmentów kory na obumarłych drzewach.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

1923 Średzinka *Mesosa myops*

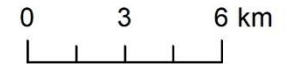
1923 Średzinka *Mesosa myops*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Chrząszcz z rodziny kózkowatych. Bytuje w lasach liściastych i mieszanych. Zasiedla głównie prześwietlone lasy łęgowe oraz drzewostany sztucznego pochodzenia (parki, sady i zadrzewienia śródpolne). Larwy żywią się korą różnych gatunków drzew (najczęściej wiązy i dęby), zarówno w leżących, jak i w stojących (zamierających i martwych).

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Średzinka

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 1387, Średzinka

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

**Brak stwierdzenia gatunku
(stanowiska potencjalne)**

1923 Średzinka *Mesosa myops*

Metodyka i zakres prac

W celu poszukiwania owadów doskonałych zastosowane zostaną barierowe pułapki żywołowne (np. IBL-2), z pojemnikiem zaopatrzonym w sitko, umożliwiającym odpływ wody opadowej.

W trakcie badań zostanie zastosowana metodyka PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. W wyniku inwentaryzacji wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2020-2021) gatunku nie stwierdzono. Zgodnie z OPZ, Wykonawca nie ma obowiązku szczegółowej inwentaryzacji gatunku. Niemniej jednak, w granicach odpowiednich siedlisk wytypowane zostaną miejsca, na których kontroli będzie podlegać występowanie tych owadów (m.in. wyłożone będą pułapki żywołowne). Ponadto koleopterolodzy w trakcie badań nad innymi chrząszczami mogą natrafić na wymieniony gatunek – na stanowiskach takich zostaną wykonane karty obserwacji zgodne z PMŚ GIOŚ.

1924 Pogrzebница Mannerheima *Oxyporus mannerheimii*

<https://insecta.pro/images/1024/69534.jpg>

1924 Pogrzybница Mannerheima

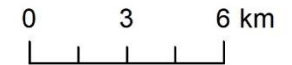
Oxyporus mannerheimii

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Chrząszcz z rodziny kusakowatych. Larwy drążą chodniki w owocnikach różnych grzybów kapeluszowych. Zasiedla chłodne, zacienione miejsca w lasach liściastych i mieszanych. Wymagania wilgotnościowe i temperaturowe są przypuszczalnie takie same, jak grzybów, na których żeruje. Prawdopodobnie żywi się głównie czerwiem muchówek żerujących na owocnikach grzybów.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Pogrzybnica Mannerheima

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 1627, Pogrzybnica Mannerheima

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 1627, Pogrzybnica Mannerheima

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

**Brak stwierdzenia gatunku
(stanowiska potencjalne)**

1924 Pogrzebnica Mannerheima

Oxyporus mannerheimii

Metodyka i zakres prac

Zastosowana zostanie metoda aktywnego wyszukiwania imagines wzdłuż transektu (długość 200–300 m, szerokość ok. 10 m), na którym poszukiwane będą grzyby kapeluszowe.

W trakcie badań zostanie zastosowana metodyka PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. W wyniku inwentaryzacji wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2020-2021) gatunku nie stwierdzono. Zgodnie z OPZ, Wykonawca nie ma obowiązku szczegółowej inwentaryzacji gatunku. Niemniej jednak, w granicach odpowiednich siedlisk wytypowane zostaną miejsca, na których kontroli będzie podlegać występowanie tych owadów. Ponadto koleopterolodzy w trakcie badań nad innymi chrząszczami mogą natrafić na wymieniony gatunek – na stanowiskach takich zostaną wykonane karty obserwacji zgodne z PMŚ GIOŚ.

1925 Rozmiar kolweński *Pytho kolwensis*

<https://inaturalist-open-data.s3.amazonaws.com/photos/54054145/original.jpg/>

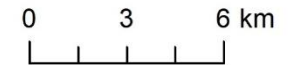
1925 Rozmiazg kolweński *Pytho kolwensis*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Chrząszcz z rodziny rozmiazgowatych. Gatunek troficznie związany jest ze świerkiem *Picea abies*. Zarówno larwy, jak i owady doskonale są fitosaprofagami, tzn. odżywiają się rozłożonym łykiem i miazgą, trocinkami i odchodami żerujących tam wcześniej owadów oraz mikroorganizmami roślinnymi i zwierzęcymi, bytującymi w tym środowisku. Zasiedla chłodne, zacienione miejsca w lasach o charakterze naturalnym, rosnących na terenach o dużej wilgotności (olsy, łęgi).

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Rozmiar kolweński

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 1847, Rozmiar kolweński

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

**Brak stwierdzenia gatunku
(stanowiska potencjalne)**

1925 Rozmiar kolweński *Pytho kolwensis*

Metodyka i zakres prac

Na wyznaczonych stanowiskach (ze starodrzewem świerkowym w drzewostanie) wytyczone zostaną transekty. Poszukiwanie imagines oraz larw polegać będzie na podważaniu fragmentów kory na leżących, obumarłych świerkach. W trakcie badań zostanie zastosowana metodyka PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. W wyniku inwentaryzacji wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2020-2021) gatunku nie stwierdzono. Zgodnie z OPZ, Wykonawca nie ma obowiązku szczegółowej inwentaryzacji gatunku. Niemniej jednak, w granicach odpowiednich siedlisk wytypowane zostaną miejsca, na których kontroli będzie podlegać występowanie tych owadów (m.in. wyłożone będą pułapki żywołowne). Ponadto koleopterolodzy w trakcie badań nad innymi chrząszczami mogą natrafić na wymieniony gatunek – na stanowiskach takich zostaną wykonane karty obserwacji zgodne z PMŚ GIOŚ.

4021 *Konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*

Puszcza Białowieska - Fot. Adam Bohdan

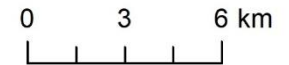
4021 *Konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Konarek tajgowy jest średniej wielkości chrząszczem z rodziny śniadkowatych. Skrajnie rzadko obserwowany gatunek, uznawany za relikw lasów pierwotnych. Zasadza liściaste i mieszane lasy zbliżone do naturalnych, na nizinach i w niższych położeniach górskich. Żywi się martwym drewnem (świerk, brzoza, dąb, buk) oraz grzybnią, powodującą martwą zgniliznę.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

*Konarek tajgowy

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 1702, Konarek tajgowy

INWENTARYZACJA 2018-2021

- 1702, Konarek tajgowy

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

**Brak stwierdzenia gatunku
(stanowiska potencjalne)**

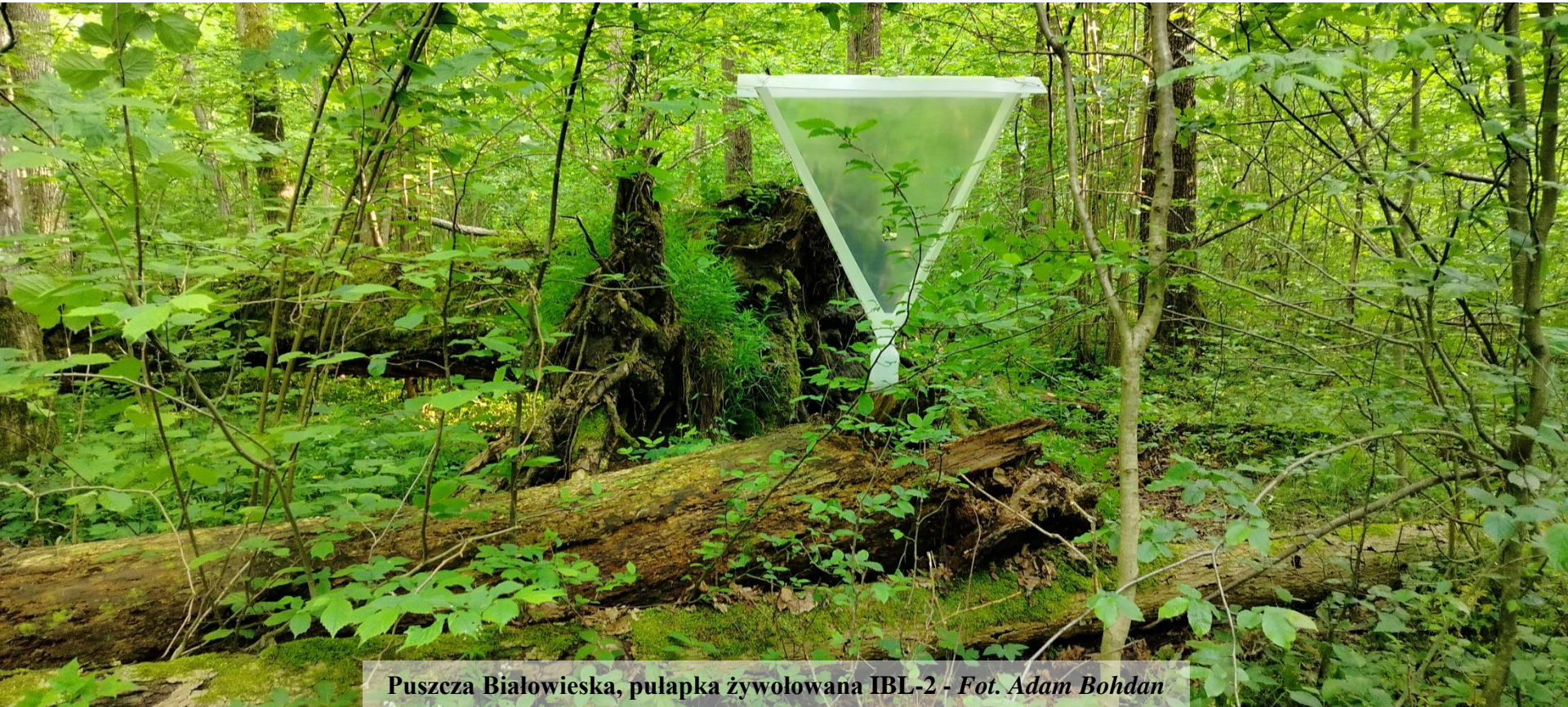
4021 *Konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*

Metodyka i zakres prac

Zastosowana zostanie metoda aktywnego wyszukiwania imagines przez specjalistę na leżących kłodach i hubach nadrzewnych, w potencjalnych (tj. odpowiednich siedliskowo) miejscach występowania gatunku. Jednocześnie będą wykorzystywane przeżyciowe pułapki (typu IBL-2) założone pod potrzeby inwentaryzacji zagłębka i innych chrząszczy podkorowych.

W trakcie badań zostanie zastosowana metodyka PMŚ GIOŚ, bez żadnych modyfikacji. W wyniku inwentaryzacji wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2020-2021) gatunku nie stwierdzono. Zgodnie z OPZ, Wykonawca nie ma obowiązku szczegółowej inwentaryzacji gatunku. Niemniej jednak, w granicach odpowiednich siedlisk wytypowane zostaną miejsca, na których kontroli będzie podlegać występowanie tych owadów (m.in. wyłożone będą pułapki żywołowne). Ponadto koleopterolodzy w trakcie badań nad innymi chrząszczami mogą natrafić na wymieniony gatunek – na stanowiskach takich zostaną wykonane karty obserwacji zgodne z PMŚ GIOŚ.

4021 *Konarek tajgowy *Phryganophilus ruficollis*

Puszcza Białowieża, pułapka żywołowana IBL-2 - Fot. Adam Bohdan

4026 Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus*

Puszcza Białowieska - Fot. Adam Bohdan

4026 Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus*

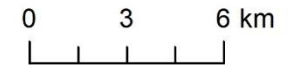
Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Chrząszcz z rodziny zagłębkwatych. Związany z lasami o charakterze zbliżonym do pierwotnego. Zasiedla liściaste i mieszane lasy na nizinach i w niższych partiach górskich. Warunkiem jego występowania jest obecność w drzewostanie starych, zamierających lub obumarłych drzew, z którymi jest związany całym swoim cyklem życiowym. Do swego rozwoju preferuje mikrośrodowiska próchniejącego drewna o dużej wilgotności.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Zagłębek bruźdkowany

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- 1891, Zagłębek bruźdkowany

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

4026 Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus*

Metodyka i zakres prac

Na wyznaczonych powierzchniach wyłożone zostaną żywołowne pułapki ekranowe (np. typu IBL-2). Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

Šlimaki

4056 Zatoczek łamliwy *Anisus vorticulus*

Fot. Joanna Przybylska

4056 Zatokczek łamliwy *Anisus vorticulus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Ślimak słodkowodny z rodziny zatoczkowatych. Gatunek związany z niewielkimi zbiornikami (stawy, starorzecza, torfianki) o czystej wodzie zawierającej jony wapnia i gęstej roślinności zanurzonej.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Zatoczek łamliwy

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- Zatoczek łamliwy

INWENTARYZACJA 2018-2021

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

4056 Zatoczek łamliwy *Anisus vorticulus*

Metodyka i zakres prac

Na stanowiskach, na których potwierdzona zostanie jego obecność, będzie miała miejsce inwentaryzacja, zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ. Za pomocą siatki hydrobiologicznej pobrane zostaną próbki roślinności wodnej, następnie będą one przeglądane.

W przypadku gatunku będą przeprowadzone jedynie kontrole na 3 stanowiskach, wykazanych w inwentaryzacjach wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2018-2019 i 2020-2021) - weryfikacja danych w zakresie stanu zachowania gatunku (zgodnie z OPZ).

1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

https://resources.mynewsdesk.com/image/upload/ar_16:9,c_fill,dpr_auto,f_auto,g_auto,q_auto:good,w_1782/keqipetg0j0bqijp2vhd

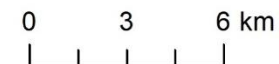
1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Przedstawiciel rodziny poczwarówkowatych. Gatunek występuje w niewielkich koloniach na terenach podmokłych, porośniętych wysoką roślinnością szuwarową. Przebywa przy ziemi i u podstawy łodyg, zimą hibernuje wśród obumarłych szczątków roślinnych.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Poczwarówka zwężona

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- 105, Poczwarówka zwężona

INWENTARYZACJA 2018-2021

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1014 Poczwarówka zwężona *Vertigo angustior*

Metodyka i zakres prac

Prace zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ, do oceny zagęszczenia gatunku na stanowisku pobierane będą próby roślin, ściółki i gleby z poletek o powierzchni 25x25 cm, których sugerowana liczba na danym stanowisku wynosi co najmniej 8. W ramach inwentaryzacji analizę prób z poletek wykonywać się będzie w terenie za pomocą odpowiedniego sita, lupy i przenośnego binokularu, zliczać znalezione osobniki i pozostawiać je w miejscu znalezienia (metoda przyżyciowa). Opisywana zmiana sposobu oceny zagęszczenia gatunku na stanowisku jest odstępstwem od cytowanej metodyki monitoringu gatunku, opracowanej w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przy czym dla wskaźnika zastosowano tę samą miarę i skalę waloryzacji. Jedynym celem odstępstwa jest ochrona gatunkowa, gdyż jest to metoda przyżyciowa, podczas gdy PMŚ GIOŚ przewiduje przewożenie prób do laboratorium i uśmiercanie ślimaków. Zmiana dotyczy jedynie szczegółów technicznych badań populacyjnych, natomiast określenie stanu siedliska będzie w pełni zgodne z metodyką GIOŚ.

W przypadku gatunku będą przeprowadzone jedynie kontrole na reprezentatywnych stanowiskach, wykazanych w inwentaryzacjach wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2018-2021) - weryfikacja danych w zakresie stanu zachowania gatunku.

1016 Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ae/Vertigo_moulinsiana_%282553956697%29.jpg

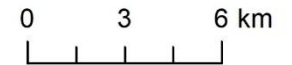
1016 Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Przedstawiciel rodziny poczwarówkowatych. Gatunek związany z bogatymi w wapń, podmokłymi siedliskami – łąkami, turzycowiskami i torfowiskami wapiennymi. Preferuje wysoką roślinność, unika terenów zakrzaczonych czy użytkowanych rolniczo.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2020-2021 i dotyczą całego jej terenu.

Poczwarówka jajowata

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- 109, Poczwarówka jajowata

INWENTARYZACJA 2018-2021

Źródło danych:
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1016 Poczwarówka jajowata *Vertigo moulinsiana*

Metodyka i zakres prac

W dogodnych płatach siedlisk wykonana zostanie inwentaryzacja gatunku i ocena stanu zachowania na poszczególnych stanowiskach zgodnie z metodyką przyjętą w PMŚ GIOŚ. W obrębie stanowiska w losowo wybranych 10 punktach przeszukiwać się będzie roślinność i w ciągu 15 min. liczyć znalezione na powierzchni 25x25 cm osobniki poczwarówki jajowatej. Uzyskane wartości przeliczane będą na N os./1m². Podsumowując, jest to metoda przyżyciowa, nieinwazyjna i w pełni zgodna z PMŚ. Opisany zostanie także stan siedliska gatunku (powierzchnia potencjalnego siedliska, roślinność, stopień zarośnięcia, wilgotności, fragmentacja siedliska).

Inwentaryzacje RDOŚ z lat 2018-2021 wykazały liczne stanowiska. Dlatego zostaną przeprowadzone jedynie kontrole na reprezentatywnych stanowiskach, wykazanych w inwentaryzacjach wykonanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku - weryfikacja danych w zakresie stanu zachowania gatunku.

Płazy

1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Fot. Zbigniew Fijewski

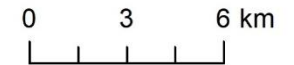
1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Gatunek z rodziny salamandrowatych. Okres lęgowy trwa od marca do czerwca, larwy przeobrażają się pod koniec lata i opuszczają zbiorniki wodne. Osobniki dorosłe przebywają w wilgotnych siedliskach i prowadzą głównie nocny tryb życia. Na złożenie jaj wybierają większe i głębsze zbiorniki (torfianki, stawy, glinianki, żwirownie), często na torfowiskach, w lasach lub w pobliżu lasu.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2019, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi. Inwentaryzacje RDOŚ z lat 2017 i 2018-2021 wykazały łącznie 29 stanowisk gatunku.

Traszka grzebieniasta

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- Traszka grzebieniasta

INWENTARYZACJA 2017

- Traszka grzebieniasta

INWENTARYZACJA 2018-2021

- Traszka grzebieniasta

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Wielka inwentaryzacja 2016-2018
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Metodyka i zakres prac

Obserwacje stanowisk godowych (zbiorników) oraz odłowy osobników dojrzałych płciowo, juwenilnych i kijanek siatką herpetologiczną, poszukiwanie skrzeku. Bardzo dobrą i prostą metodą jest poszukiwanie jaj traszki, które są składane w zagiętych liściach roślin podwodnych.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych będzie realizowany na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw). Na gruntach poza LP zostaną przeprowadzone jedynie kontrole na reprezentatywnych stanowiskach, wykazanych w inwentaryzacji przyrodniczej wykonanej na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2018-2019) - weryfikacja danych w zakresie stanu zachowania gatunku (zgodnie z OPZ).

1188 Kumak nizинny
Bombina bombina

<https://bombinabombina.org/2019/03/30/bombina-bombina/>

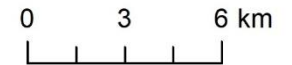
1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Średniej wielkości płaz bezogonowy z rodziny kumakowatych. Od początku kwietnia do lipca odbywa gody, podczas których samce nawołują charakterystycznym „kumkaniem”. Odbywają się one najczęściej w płytkich, ciepłych i zarośniętych zbiornikach. Młode kumaki opuszczają wodę jesienią.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2019, ale dotyczą wyłącznie terenów położonych poza Lasami Państwowymi. Inwentaryzacje RDOŚ z lat 2017 i 2018-2021 wykazały łącznie 8 stanowisk gatunku.

Kumak nizinny

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- Kumak nizinny

INWENTARYZACJA 2017

- Kumak nizinny

INWENTARYZACJA 2018-2021

- Kumak nizinny

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Wielka inwentaryzacja 2016-2018
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*

Metodyka i zakres prac

Obserwacje stanowisk godowych (zbiorników) oraz odłowy osobników dojrzałych płciowo, juwenilnych i larw siatką herpetologiczną, dodatkowo poszukiwanie jaj na liściach roślin wodnych. Zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ, badania prowadzi się do chwili wyłowienia pierwszego osobnika. Czasem do jego stwierdzenia wystarczy obserwacja, dobrze sprawdzają się nasłuchy.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych będzie realizowany na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska na gruntach Skarbu Państwa Lasy Państwowe (zgodnie z OPZ), z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Na gruntach tych prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw). Na gruntach poza LP zostaną przeprowadzone jedynie kontrole na reprezentatywnych stanowiskach, wykazanych w inwentaryzacji przyrodniczej wykonanej na zlecenie RDOŚ w Białymstoku (lata 2018-2019) - weryfikacja danych w zakresie stanu zachowania gatunku (zgodnie z OPZ).

Ssaki

1308 Mopek zachodni *Barbastella barbastellus*

1308 Mopek zachodni *Barbastella barbastellus*

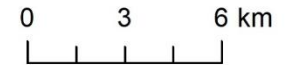
Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Nietoperz z rodziny mroczkowatych. Samice tworzą kolonie rozrodcze po 30-40 osobników. Samce zwykle żyją samotnie. Zimuje w podziemiach często w temperaturach poniżej 0°C. Zjada małe owady, chwytane w locie, są to głównie nocne motyle i muchówki.

Z terenu Puszczy aktualne (tj. z ostatnich 10 lat) wyniki inwentaryzacji prowadzone metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z lat 2018-2019

Mopek zachodni

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- Mopek zachodni

INWENTARYZACJA 2018-2021

- Mopek zachodni

Zimowiska

- Mopek zachodni

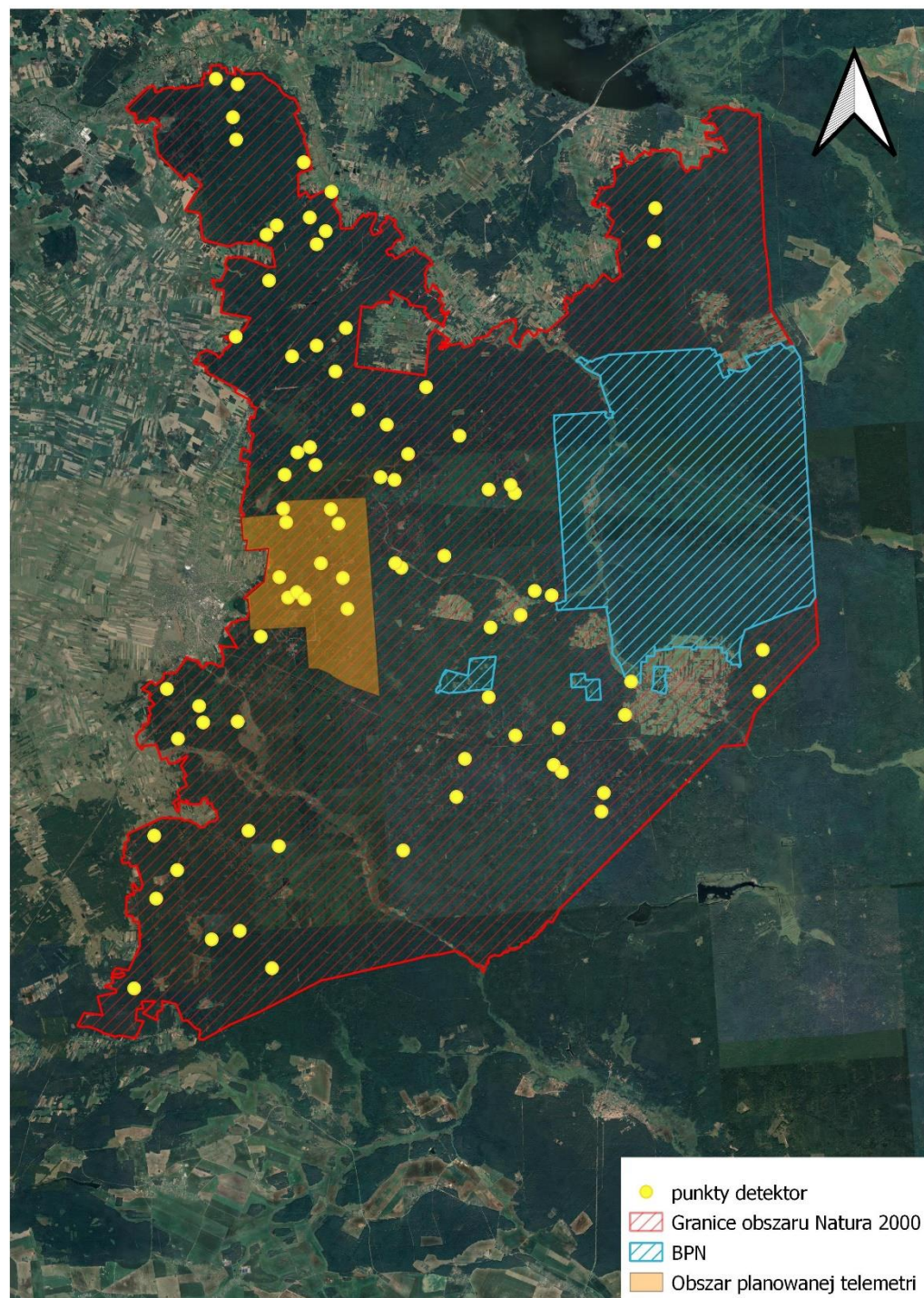
Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015
Inwentaryzacja przyrodnicza 2018-2021

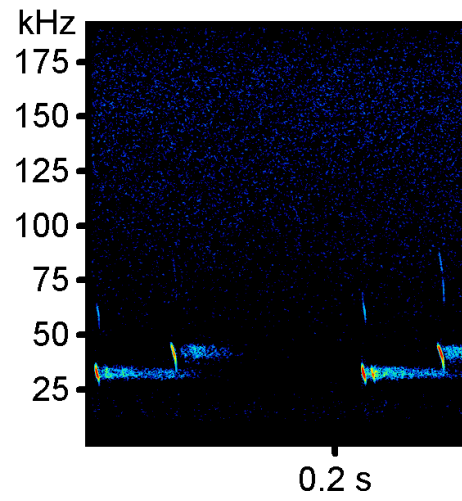
1308 Mopek zachodni *Barbastella barbastellus*

Metodyka i zakres prac

Inwentaryzacja dotyczy wyłącznie stanowisk letnich, położonych w granicach PGL LP. Określony zostanie np. ewentualny rozród, stan siedliska, warunki ochrony i perspektywy zachowania. Prace prowadzone będą m.in. w nocy, z zastosowaniem radiotelemetrii, nasłuchów detektorowych (szlaki migracyjne i tereny żerowiskowe, 80 punktów nasłuchowych) oraz odłowów w sieci chiropterologiczne.

Badania radiotelemetryczne: 20 karmiącym samicom zostaną nałożone nadajniki. Pozwoli to na śledzenie kolonii rozrodczych/wyszukiwanie kryjówek itp. W trakcie inwentaryzacji z lat 2018-2019 na terenach poza LP dokonano obserwacji tego gatunku w 28 lokalizacjach, z których 6 zostanie skontrolowanych.

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*

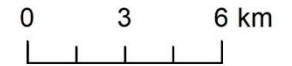
1337 Bóbr europejski *Castor fiber*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Największy europejski gryzoń, przedstawiciel rodziny bobrowatych. Ssak ziemnowodny, budujący tamy na ciekach, dzięki którym może bezpiecznie przemieszczać się po zalanych terenach w poszukiwaniu pokarmu (gałęzie, kora, kłocza i liście drzew i krzewów). Jako schronienia bobry wykorzystują kopane przez siebie nory lub budowane z gałęzi żeremia. Zasadla różnego typu cieki i zbiorniki, w tym rzeki, strumienie i potoki, rowy melioracyjne, jeziora i bagna, najczęściej w sąsiedztwie lasów, rzadziej na terenach rolniczych i podmiejskich.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Bóbr europejski

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- Bóbr europejski (euroazjatycki)

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1337 Bóbr europejski *Castor fiber*

Metodyka i zakres prac

Inwentaryzacja stanowisk zostanie przeprowadzona poprzez penetrację brzegów cieków i zbiorników wodnych, w poszukiwaniu tropów, ściętych i zgryzionych drzew, tam, nor i żeremi bobrowych. Ocena liczebności gatunku (zagęszczenia rodzin) dokonana zostanie na podstawie śladów świadczących o stałej obecności gatunku.

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

1352 *Wilk szary *Canis lupus*

Fot. Katarzyna Bojarska

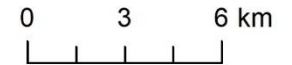
1352 *Wilk szary *Canis lupus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Wilk jest największym krajowym przedstawicielem psowatych. W Polsce występuje w lasach nizinnych i górskich, preferuje do rozrodu tereny ustronne i niedostępne. Żyje w grupach rodzinnych (watahach), liczących najczęściej 5-10 osobników, składających się z jednej pary rodzicielskiej oraz ich młodych w różnym wieku. Samice zwykle szczenią się w norach, ale także w wykrotach drzew, a nawet w dobrze osłoniętych legowiskach na ziemi. Polują głównie na ssaki kopytne (najczęściej jelenie, srany i dziki, rzadziej łosie i żubry), uzupełniającym pokarmem są małe i średnie ssaki (np. bóbr).

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Wilk szary

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- Wilk

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1352 *Wilk szary *Canis lupus*

Metodyka i zakres prac

Zastosowane zostaną tropienia, fotopułapki oraz symulacje głosowe. Kontrole przez cały okres badań, także w zimie, gdyż najłatwiej wtedy znaleźć tropy i ślady żerowania. W pozostałym okresie śladów wilka (tropy, znakowanie moczem, odchody, drapanie, ofiary polowań) planuje się poszukiwać na podłożu umożliwiającym odciśnięcie tropów (drogi piaszczyste i błotniste). Monitoring za pomocą fotopułapek odbywać się będzie we współpracy z IBS PAN w okresie letnim i zimowym. Stymulacje głosowe (wycie) służą rozróżnieniu rodzin i określeniu miejsc wychowu młodych.

1355 Wydra *Lutra lutra*

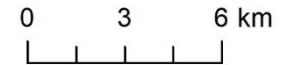
1355 Wydra *Lutra lutra*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Wydra jest jednym z największych krajowych przedstawicieli łasicowatych. Jest ssakiem o aktywności głównie zmierzchowo nocnej, w ciągu dnia z reguły śpi lub wypoczywa. Głównym składnikiem pożywiania są ryby oraz skorupiaki, płazy i mięczaki. Zasiedla najchętniej śródleśne rzeki i jeziora, ale także stawy hodowlane. Schronieniem jest nadbrzeżna nora i różne kryjówki naziemne (np. trzcinowiska i zakrzaczenia).

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Wydra

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- Wydra

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1355 Wydra *Lutra lutra*

Metodyka i zakres prac

Podczas inwentaryzacji wykorzystana zostanie metoda polegająca na poszukiwaniu śladów obecności gatunku (odchody, tropy) na odcinkach brzegu cieków i zbiorników wodnych o długości minimum 200 m a maksymalnie 600 m (punkty monitoringowe/badawcze rozmieszczonych wzdłuż cieków co min. 2 km).

Pełny zakres prac inwentaryzacyjnych na terenie obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska z wyłączeniem powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego. Prace terenowe będą prowadzone zgodnie z metodyką PMŚ GIOŚ (bez odstępstw).

1361 Ryś euroazjatycki *Lynx lynx*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/49/Lynx_Nationalpark_Bayerischer_Wald_01.jpg

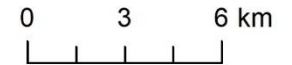
1361 Ryś euroazjatycki *Lynx lynx*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Największy europejski przedstawiciel rodziny kotowatych. Występuje wyłącznie na obszarach leśnych gór i nizin, w rozległych drzewostanach liściastych, mieszanych i iglastych. Bardzo niechętnie przekracza duże, otwarte obszary polne, co ogranicza jego dyspersję. Obecnie w Polsce na stałe zasiedla jedynie Karpaty oraz północno-wschodnią i wschodnią część kraju (na zachodzie reintrodukowany). Gatunek terytorialny, o samotnym trybie życia, samiec i samica spotykają się tylko w czasie rui. Poluje głównie na sarny, rzadziej na jelenie (łanie i cielęta) oraz zające.

Z terenu Puszczy brak aktualnych (tj. z ostatnich 10 lat) wyników inwentaryzacji prowadzonych metodyką PMŚ GIOŚ.

Ryś euroazjatycki

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony

PZO 2015

- Ryś

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

1361 Ryś euroazjatycki *Lynx lynx*

Metodyka i zakres prac

Inwentaryzowany w sposób zbliżony do wilka, ale dodatkowo poszukiwane będą ślady drapania (drzewa, wykroty itp.). Tropienia zimowe należy przeprowadzić najlepiej po pierwszych intensywnych opadach śniegu. Również w przypadku tego gatunku zastosowane zostaną fotopułapki oraz obserwacje całoroczne. Monitoring za pomocą fotopułapek (tych samych, co dla wilka). Tropienia tylko przy obecności pokrywy śnieżnej. Poszukiwanie tropów z samochodu oraz pieszo (na nieprzejezdnych drogach) na sieci transektów ok. 2 km x 2 km.

2647 ***Żubr europejski** *Bison bonasus*

Fot. W. Sobociński

2647 *Żubr europejski *Bison bonasus*

Charakterystyka gatunku i stan zbadania

Największy ssak lądowy żyjący współcześnie w Europie, przedstawiciel rodziny krętorogich (pustorogich). Środowiskiem występowania tego gatunku jest mozaika terenów otwartych i leśnych, szczególnie z udziałem lasów liściastych i mieszanych, w mniejszym stopniu łągów i olsów. W Polsce występuje osiem wolno żyjących populacji żubra (wszystkie pochodzą z reintrodukcji). Zlokalizowane są w: puszczech Białowieskiej, Knyszyńskiej, Boreckiej, Rominckiej, Augustowskiej, a także w Lasach Janowskich, obszarze zachodniego Pomorza (Stada w Zachodniej Polsce) i w Bieszczadach. W skład naturalnego pożywienia żubra wchodzi przede wszystkim trawy i rośliny zielne dna lasu (70–90% diety), uzupełniane pokarmem pochodzenia drzewnego (pędy, liście i kora). W latach nasiennych ważnym uzupełnieniem diety są żołędzie oraz bukiw.

Z terenu Puszczy Białowieskiej ostatnie wyniki monitoringu prowadzonego metodyką PMŚ GIOŚ pochodzą z 2021 r.

Żubr europejski

0 3 6 km

- granica Puszczy Białowieskiej
- część wyłączona z planu ochrony
- PZO 2015**
- Żubr

Źródło danych:
Plan zadań ochronnych 2015

2647 *Żubr europejski *Bison bonasus*

Metodyka i zakres prac

Określona zostanie liczba osobników, z przybliżonym podziałem na płeć i wiek. W Puszczy Białowieskiej gatunek ten jest stale (corocznie) monitorowany przez Białowieski Park Narodowy. Zgodnie z OPZ wszelkie prace prowadzone muszą być we współpracy z Białowieskim Parkiem Narodowym, Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Białymstoku, Nadleśnictwami z terenu Puszczy Białowieskiej i Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

W trakcie badań zostanie zastosowana metodyka PMŚ GIOŚ z uwzględnieniem modyfikacji z dnia 17.07.2015 r. Zostaną określone wskaźniki: stanu populacji, stanu siedliska oraz perspektywy zachowania populacji.

Wykorzystane materiały

- Białomyzy P., Grygoruk G., Korniluk M., Świętochowski P., Tumiel T., Wereszczuk M. 2019. Monitoring sóweczki *Glaucidium passerinum* na wybranych powierzchniach w lasach gospodarczych Puszczy Białowieskiej. Raport z prac ornitologicznych prowadzonych w 2018 r. Raport Fundacji WWF Polska, Warszawa, Polska.
- Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.
- Herbich J. (red.) 2004. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Makomaska-Juchiewicz M. (red.) 2010. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa.
- Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). 2012a. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa.
- Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.). 2012b. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa.
- Makomaska-Juchiewicz, M. Bonk M. (red.) 2015. Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa.
- Mróz W. (red.) 2010. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa.
- Mróz W. (red.) 2012a. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa.

Wykorzystane materiały c.d.

- Mróz W. (red.) 2012b. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa.
- Mróz W. (red.) 2015. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa.
- Perzanowska J. (red.) 2010. Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa.
- Perzanowska J. (red.). 2012a. Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa.
- Perzanowska J. (red.) 2012b. Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa.
- Pugacewicz E., Białomyzy P., Wereszczuk M. 2013. Liczebność, ekologia i rozród sóweczki *Glaucidium passerinum* w Puszczy Białowieskiej. Dubelt 5: 1-38.
- Pugacewicz E. 2015. Przebieg regresu białowieskiej populacji bociana czarnego *Ciconia nigra* w latach 1985-2014. Dubelt 6-7: 67-92
- Standardowy Formularz Danych SDF Obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC20004.
- Stereńczak K., Szewczykiewicz J., Szmit P. (red.) 2022. Aktualny stan Puszczy Białowieskiej na podstawie wyników projektu LIFE+ ForBioSensing. Instytut Badawczy Leśnictwa. Sękocin Stary.
- Zawadzka D., Ciach M., Figarski T., Kajtoch Ł., Rejt Ł. 2013. Materiały do wyznaczenia i określania stanu zachowania siedlisk ptasich w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. GDOŚ, Warszawa.

Adresy internetowe

<http://instytutdygasinskiego.pl/ekowiesci/dolina-bialej-nidy/ssaki/#page-content>

<http://instytutdygasinskiego.pl/ekowiesci/dolina-bialej-nidy/ssaki/>

<https://inaturalist-open-data.s3.amazonaws.com/photos/43410580/original.jpg>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dd/Euphydryas_aurinia_female.jpg

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/254913311/1800>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/44/%D7%A2%D7%99%D7%98_%D7%97%D7%95%D7%A8%D7%A9.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/26/Bison_bonatus_%28Linnaeus_1758%29.jpg/1200px-Bison_bonatus_%28Linnaeus_1758%29.jpg

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/256175681/1800>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ae/Vertigo_moulinsiana_%282553956697%29.jpg

https://resources.mynewsdesk.com/image/upload/ar_16:9,c_fill,dpr_auto,f_auto,g_auto,q_auto:good,w_1782/keqipetg0j0bqiip2vhd

<https://inaturalist-open-data.s3.amazonaws.com/photos/30208497/original.jpg>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2b/Graphoderus_bilineatus_SLO.jpg

<https://www.cnp.org.uk/sites/default/files/uploadsimages/Two%20Anisus%20vorticulus%20snails%20by%20Paul%20Sterry%20Nature%20Photographers%20Ltd.jpg>

<https://inaturalist-open-data.s3.amazonaws.com/photos/54054145/original.jpg/>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1b/Crex_crex%2C_Beachy_Head_1.jpg/1200px-Crex_crex%2C_Beachy_Head_1.jpg

<https://i0.wp.com/insektarium.net/wp-content/uploads/2015/05/14.jpg?ssl=1>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d2/Scolopax_rusticola_-_Doi_Inthanon.jpg/1200px-Scolopax_rusticola_-_Doi_Inthanon.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/70/Green_sandpiper_%28Tringa_ochropus%29.jpg

<https://www.glosy-ptakow.pl/images/siniak.jpg>

Adresy internetowe c.d.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c1/%C5%9Eivanxap%C3%AEnok.jpg>

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/300146381/1800>

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/46407481/1800>

<https://insecta.pro/images/1024/69534.jpg>

<https://cdn.download.ams.birds.cornell.edu/api/v1/asset/256149921/1800>

https://ukrbin.com/files/37/18582338_1866765260238424_6000952983642947702_n.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/79/Osmoderma_erecita-mt.jpg/1200px-Osmoderma_erecita-mt.jpg

https://media.featherbase.info/images/000671_full.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/83/Scarce_fritillary_%28Euphydryas_maturna%29_Rakov_%C5%A0kocjan.jpg

https://chettusia.com/sites/default/files/images/birds/b3_0.jpg

<https://przyrodniczo.pl/wp-content/uploads/2018/02/dabrowa7.jpg>

Dziękujemy za uwagę